

Stöd till våldsutsatta kvinnor under rättsprocessen

– en undersökning av Relationsvåldscentrums
betydelse för de samverkande myndigheterna

Veronica Ekström

ARBETSRAPPORTSERIE NR 73

Stöd till våldsutsatta kvinnor under rättsprocessen

En undersökning av Relationsvåldscentrums betydelse för
de samverkande myndigheterna

Veronica Ekström

Ersta Sköndal högskola
Stockholm, mars 2011

Publicerad av Institutionen för socialt arbete
Ersta Sköndal högskola
Copyright © 2011 Veronica Ekström
ISSN 1402-277X, URN:NBN:se-2011-7
Produktion: Lena Blomquist

Förord

Forskningsassistent Veronica Ekström har genom Ersta Sköndal högskola utvärderat Relationsvåldscentrums (RVC) tre första verksamhetsår. Utvärderingarna finansierades av RVC genom anslag från Länsstyrelsen i Stockholms län. De finns publicerade i tre utvärderingsrapporter från Ersta Sköndal högskola. Den här rapporten är en bearbetning av delar av det empiriska materialet som samlats in i samband med utvärderingarna. Syftet med den är att ge en samlad bild av Relationsvåldscentrum och att fördjupa analysen kring organisation och samverkan. Rapporten vänder sig till politiker och yrkesverkssamma inom polis och socialtjänst samt till andra som kommer i kontakt med våldsutsatta kvinnor.

Docent Lars-Erik Olsson har kommenterat arbetet med rapporten.

Magnus Karlsson
Docent i socialt arbete
Stockholm, april 2011

Innehåll

FÖRORD	3
1. INTRODUKTION	7
Inledning	7
Syfte och frågeställningar	8
Rapportens disposition	8
Begreppsdefinitioner	9
2. BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING	10
Inledning	10
Våldutsatta kvinnor i rättsväsendet	10
Våldutsatta kvinnor hos socialtjänsten	13
3. TEORETISKA PERSPEKTIV	15
Inledning	15
Organisationsteori	15
Sammanfattning – analytisk ram för studien	19
4. METOD	21
Inledning	21
De våldutsatta kvinnornas uppfattningar av projektet	21
Intervjuer med sex kvinnor	21
Enkät till de våldutsatta	22
Myndigheternas syn på RVC och samverkan	24
Gruppintervjuer med poliser, socialsekreterare och åklagare	24
Personalenkäter	24
Intervjuer med chefer och styrgrupp	25
Övrig datainsamling	26
Studiens tillförlitlighet	27
Reliabilitet	27
Validitet	27
Etiska överväganden	29
5. BESKRIVNING AV RVC	31
6. RVC UR DE VÅLDSUTSATTAS KVINNORNAS PERSPEKTIV	37
Sex kvinnor berättar	37
Inledning	37
Vägen till polisanmälan	37
Upplevelser av rättsprocessen	38
Stöd från andra	41
Sammanfattning	42
De våldutsattas uppfattningar om RVC enligt enkäten	42
Sammanfattning	47

7. RVC UR DE SAMVERKANDE MYNDIGHETERNAS PERSPEKTIV	48
Inledning	48
Syfte med verksamheten	48
RVC betydelse för de våldsutsatta kvinnorna	50
Effekter för det egna arbetet	56
Erfarenheter av samarbetet med RVC	61
Samverkan och ansvar	64
Ansvar	68
Sammanfattning	69
8. ANALYS OCH SLUTDISKUSSION	71
Inledning	71
Relationsvåldscentrums funktion	71
RVC ur socialtjänstens, polisens och åklagarens perspektiv	73
RVC ur de våldsutsatta kvinnornas perspektiv	74
Samverkan	77
Framgångsfaktorer	81
Slutdiskussion	83
BILAGOR	85
REFERENSFÖRTECKNING	97

1. Introduktion

Inledning

Mäns våld mot kvinnor har under de senaste åren allt mer definierats som ett samhällsproblem (Prop. 2006/07:38). I Stockholms län gjordes 7128 polisanmälningar under 2009 (Ekström, 2010). Mörkertalet kring denna typ av brott är sannolikt stort och brukar uppskattas till att ungefär mellan en fjärdedel och en femtedel av brotten anmäls (Nilsson, 2002). Det innebär att det handlar om ungefär 35000 brott mot kvinnor i nära relationer årligen i Stockholms län. Socialtjänsten har i socialtjänstlagen en skyldighet att erbjuda våldsutsatta kvinnor stöd och hjälp för att förändra sin livssituation. Hur det stödet ser ut i praktiken varierar från kommun till kommun. Även polisens och åklagarnas arbete som rör våldsutsatta kvinnor ser olika ut i landet.

Relationsvåldcentrum (RVC) är ett samverkansprojekt mellan Polismyndigheten i Stockholms län, Åklagarmyndigheten, Stockholms stad, Solna stad, Sundbybergs stad, Ekerö kommun, Kriminalvården, Stockholms läns landsting samt Länsstyrelsen i Stockholms län. Kortfattat kan RVC:s verksamhet beskrivas som en råd- och stödverksamhet för våldsutsatta personer över 18 år som gjort polisanmälan vid Västerorts polismästardistrikt. Tre socionomer och en projektledare har varit placerade i polisens lokaler och i samband med att polisanmälan görs skall också personen tillfrågas om hon önskar stöd under rättsprocessen av RVC. RVC:s uppdrag är sedan att stötta och motivera personen under rättsprocessen, att ge råd och information samt att slussa vidare till andra myndigheter för fortsatt stöd och hjälp.

Idén till verksamheten vid Relationsvåldscentrum (RVC) uppkom i samband med en studieresa som socialarbetare och tjänstemän från socialtjänsten, polisen och åklagarmyndigheten gjorde 2006 till Ottawa i Kanada. Framförallt väcktes ett intresse för den täta samverkan mellan rättsväsendet och socialarbetare som har utarbetats i Ottawa inom ramen för brottsoffer- och vittnesprogrammet V/WAP. RVC startade i mars 2007 och själva klientarbetet har pågått sedan slutet av juni 2007.

Verksamheten finansierades under de fyra första åren till huvuddelen av projektmedel från Länsstyrelsen i Stockholms län, men även med medel från kommunerna och polismyndigheten. Verksamheten har nu permanentats. I samband med övergången till permanent verksamhet har personalstyrkan minskats från tre socionomer och en projektledare till två socionomer. RVC har utvärderats på uppdrag av projektets styrgrupp. Utvärderingarna är finansierade av Länsstyrelsen i Stockholms län och finns publicerade i tre rapporter som getts ut vid Ersta Sköndal högskola (Ekström & Berg, 2008; Ekström & Berg, 2009 samt Ekström, 2010). I utvärderingarna framkommer att RVC uppfattas som ett framgångsrikt

projekt av både de våldsutsatta kvinnorna och de samverkande myndigheterna. Den här rapportern är en bearbetning av delar av det empiriska materialet som samlats in i samband med utvärderingarna. Syftet är att ge en samlad bild av Relationsvåldscentrum och att fördjupa analysen kring organisation och samverkan. Tidigare studier (Brå 2008:25, Brå 2009:12) visar att stödet till våldsutsatta kvinnor många gånger är bristfälligt. RVC är ett konkret sätt att försöka förbättra stödet till kvinnorna. Att försöka förstå vad som är till hjälp och på vilket sätt polis, socialtjänst och åklagare kan samverka kring stödet är viktigt för att kunna utveckla stödet till de våldsutsatta kvinnorna.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att beskriva verksamheten vid Relationsvåldscentrum för att kunna fördjupa förståelsen av verksamheten ur ett organisationsteoretiskt perspektiv. Jag vill undersöka vad Relationscentrum *faktiskt är* i förhållande till de samverkande myndigheterna. Jag använder de våldsutsatta kvinnornas och de samverkande myndigheternas perspektiv för att fördjupa bilden och förståelsen av verksamheten. Vad betyder verksamheten för de våldsutsatta kvinnorna? Vad betyder den för de samverkande myndigheterna? Hur kan man förstå verksamhetens framgång ur ett organisationsteoretiskt perspektiv?

Studiens huvudsakliga frågeställning kan således formuleras som:

- Hur kan projektet Relationsvåldscentrum förstås i ett organisationsteoretiskt perspektiv?

Rapportens disposition

Rapporten är disponerad i följande avsnitt:

1. *Introduktion.* I introduktionskapitlet ges en kort bakgrund till RVC. Dessutom presenteras studiens syfte och frågeställningar.
2. *Bakgrund och tidigare forskning.* Här finns en kortare genomgång av rådande lagstiftning och relevant forskning kring polisens samt socialtjänstens arbete för att ge stöd till våldsutsatta kvinnor.
3. *Teoretiska perspektiv på samverkan.* I rapportens tredje kapitel beskrivs de teoretiska referensramar som använts i studien för att fördjupa analysen av RVC. Med utgångspunkt i organisationsteori och nyinstitutionalism diskuteras begreppen samverkan och projekt.
4. *Metod.* I metodkapitlet presenteras de metoder som använts och de problem som uppkommit i samband med datainsamlingen. Studiens tillförlitlighet diskuteras liksom de etiska aspekterna av studiens metod.

5. *Beskrivning av RVC.* Studiens resultat redovisas i kapitel 5-7 under tre olika avsnitt. I det första avsnittet presenteras verksamheten vid RVC. Syftet är att sätta in RVC i sitt sammanhang och att ge en beskrivning dess organisation och verksamhet.
6. *RVC ur de våldsutsatta kvinnornas perspektiv.* I detta avsnitt redovisas de sex intervjuer som gjorts med kvinnor som haft stöd från RVC. I slutet av avsnittet redovisas också resultaten från de brukarenkäter som besvarats.
7. *RVC ur de samverkande myndigheternas perspektiv* är det tredje och sista empiriska kapitlet. Här redovisas resultaten från de intervjuer och enkäter med representanter från de samverkande myndigheterna som gjorts. Syfte och resultat med RVC, effekter för det egna arbetet samt former för samverkan redovisas. Dessutom diskuteras frågan om ansvaret för innehållet i verksamheten på RVC.
8. *Analys och slutdiskussion.* I rapportens avslutande kapitel analyseras utvärderingens resultat i relation till studiens övergripande frågeställning med hjälp av de teoretiska referenserna och den tidigare forskningen.

Begreppsdefinitioner

I titeln på den här rapporten används begreppet våldsutsatta kvinnor. Det har varit svårt att hitta ett enhetligt begrepp i rapporten eftersom de olika myndigheterna har olika formella begrepp för målgruppen samt att de enskilda representanter som intervjuats också använder olika begrepp. RVC har ofta använt en könsneutral beskrivning i sina officiella dokument. De ska stötta personer som har utsatts för våld i nära relationer. Den faktiska målgruppen för verksamheten är kvinnor och män. I praktiken är dock de allra flesta besökare kvinnor och när socionomerna på RVC talar om sina besökare så talar de oftast om kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. Socialtjänstens representanter uttrycker sig på liknande sätt. Inom polisväsendet och hos åklagarna används ofta begreppet målsägande. Brottsoffer är ett begrepp som också förekommer. När det gäller enkäten som besökarna på RVC har besvarat är det dock viktigt att komma ihåg att 4 av 83 är män. Av det skälet används orden besökare och våldsutsatta i kapitel 6.2.

Målsägandebiträde är en advokat som ska tillvarata målsägandens intresse i domstolen. Det är åklagaren som ansöker hos domstolen om målsägandebiträde.

Socialtjänsten är en av de samverkande myndigheterna i projektet. Socialtjänsten tillhör kommunerna och är olika organiserad i olika kommuner. Stora kommuner, t ex Stockholm, har delat in kommunen i olika mindre enheter. Dessa kallas i Stockholm för stadsdelar. Individ- och familjeomsorg är det begrepp som används för att beskriva kommunens/stadsdelens socialtjänstarbete.

2. Bakgrund och tidigare forskning

Inledning

Mäns våld mot kvinnor är ett omfattande samhällsproblem och har allt mer kommit att betraktas som samhällets ansvar och inte, som tidigare, en privat angelägenhet (Prop. 2006/07:38). Hur omfattande våldet mot kvinnor i nära relationer är i Sverige är svårt att med säkerhet uttala sig om. Dels är mörkertalet sannolikt stort och dels finns det olika mätmetoder och de visar på olika resultat. Mörkertalet för mäns våld mot kvinnor anses vara i storleksordning 4-5, det vill säga mellan en fjärdedel och en femtedel av fallen blir polisanmälda (Nilsson, 2002). Eva Lundgren m fl (2001) har uppskattat att tre procent av den kvinnliga befolkningen har blivit utsatta för våld inom sin nuvarande relation under den senaste 12-månadersperioden. Carin Holmberg och Ulrika Stjernqvist (2005) har särskilt studerat våld i samkönade relationer och enligt deras forskning är homosexuella ännu mer utsatta för våld i nära relationer än heterosexuella.

Våldutsatta kvinnor i rättsväsendet

1982 ändrades lagstiftningen så att kvinnomisshandel blev ett brott där åklagaren kunde ingripa oavsett om kvinnan gjorde en anmälan eller ej. Kvinnomisshandel kom under allmänt åtal utan inskränkningar, vilket innebär att kvinnan inte kan ta tillbaka sin anmälan. 1998 antog riksdagen Kvinnofridspropositionen som bland annat innebar skärpt lagstiftning, förebyggande åtgärder och bättre bemötande av våldutsatta kvinnor. Brottet grov kvinnofridskränkning infördes. Kortfattat innebär det att om en man som har eller har haft en relation med en kvinna och begår brottsliga gärningar mot henne (misshandel, hot, sexuellt tvång etc.) skall han dömas för grov kvinnofridskränkning istället för den utförda brottsliga handlingen i sig. En förutsättning är att gärningen varit ett led i en upprepad kränkning av kvinnans integritet och varit ägnade åt att allvarligt skada hennes självkänsla (Sveriges kommuner och landsting, 2006). Brottsförebyggande rådet, Brå, pekar ut fyra faktorer som påverkar att ärende personuppklaras (att en person binds till brottet) (Brå 2008:25):

- det finns ett vittne som på något sätt styrker kvinnans berättelse
- det finns en målsägande som deltar i utredningen
- det finns en dokumenterad skada
- den misstänkte medger brottet åtminstone till viss del.

I samma rapport redovisas resultaten från en studie där våldsutsatta kvinnor har fått svara på frågor om deras uppfattningar om rättsväsendet och polisens bemötande. Två tredjedelar uppger att de vid något tillfälle hade sagt till polisen att de vill ta tillbaka sin anmälan eller inte längre medverka i utredningen. Det vanligast skälet som angavs var att det kändes jobbigt att gåt igenom en utredning och en rättsprocess. Andra vanligt förekommande skäl var att kvinnorna kände sig delaktiga i det som hänt eller att de var rädda för att anmälan skulle förvärra situationen för dem själva eller deras barn. Några kvinnor hade också utsatts för påtryckningar. Studien visade att många ändå övertalades av polisen att stå fast vid sin anmälan och medverka i utredningen. De allra flesta (76 procent) var nöjda med bemötandet från polisen och två tredjedelar var nöjda med den information de fått i samband med polisanmälan. Kvinnor med utländsk bakgrund var mer missnöjda med bemötandet och utredningen. Dessa ärenden hade också i lägre grad personupplärats. I rapporten konstateras att polisen inte bör vara den enda instansen som kvinnan kan få hjälp hos i den akuta situationen. Brå efterlyser människor som har den ”renodlade uppgiften att lyssna på och stödja kvinnan under och efter rättsprocessen” (a.a. sid 12) för att polisen ska kunna fokusera på sin neutrala och utredande roll. Som ett gott exempel nämns just RVC (a.a.).

Enligt den nationella trygghetsundersökningen som Brå gjort har 40 procent av de kvinnor som uppgett att de varit utsatta för relationsvåld haft behov av stöd som de inte fått hjälp med. Var fjärde kvinna har blivit erbjuden stöd från en ideell organisation och 12 procent har fått hjälp från socialtjänsten (Brå 2009:12).

I en nyutkommen rapport från Brå, *Brottsoffers kontakter med rättsväsendet* (Brå 2010:1), har kvinnor intervjuats i fokusgrupper. Författarna skriver:

En upplevelse som genomsyrar samtalen är att kvinnorna själv måste ta ansvar för rättsprocessen. Parat med detta är upplevelser av att man inte har kunskaperna som krävs för att kunna ta det här ansvaret (a.a. sid 45).

De skriver också att själva rättegångarna har varit särskilt påfrestande för kvinnorna. Känslan av utsatthet är påtagliga i intervjuerna. Författarna pekar på behovet av att förstå vad som sker och information för att kvinnorna ska kunna hantera situationen så bra som möjligt. Detta gäller även under polisförhören. En av slutsatserna i rapporten är att:

Målsägandebiträdet har, som en följd av sina arbetsuppgifter [...] och sin nära kontakt med brottsoffer, goda möjligheter att hjälpa målsäganden att förstå rättsprocessen genom att informera om de olika aktörernas uppgifter, om de beslut som fattas, ordningen de fattas i och på vilka grunder (a.a. sid 77).

Dock påpekas samtidigt att det finns ett visst behov av utbildning av målsägandebiträdena och certifiering lyfts som ett intressant förslag. I en bilaga till rapporten listas bland annat polisens och målsägandebiträdenas arbetsuppgifter enligt gällande lagar och förordningar. Polisens skyldigheter gentemot brottsoffer är reglerade i polisförordningen och i förundersökningskungörelsen och bland annat kan man nämna att:

- Polisen bör sträva efter att ge alla medborgare råd och stöd.
- Polisen bör särskilt ge dem som utsatts för brott den information som behövs med anledning av det inträffade.
- Brottsoffer ska underrättas om att åklagaren under vissa förutsättningar kan föra talan om enskilt anspråk i anledning av brott och om möjligheterna att få ersättning enligt brottskadelagen.
- Polisen ska så snart som möjligt informera om de regler som gäller för målsägandebitråde eller meddelande om besöksförbud i de fall brottet är sådant att besöksförbud kan komma ifråga.
- Polisen ska, om det inte är uppenbart att den inte krävs eller är förenat med betydande svårighet, ge information om stödperson, om möjligheterna att få rätts hjälp och rådgivning samt vilka myndigheter, organisationer och andra som kan lämna stöd och hjälp.

Målsägandebiträdets uppgift är, enligt lagen (1988:609) om målsägandebitråde att denne skall ta till vara målsägandens intressen i målet samt lämna stöd och hjälp till målsäganden. Enligt förarbetena till lagen kan målsägandebiträdets stöd och hjälp delas in i juridiskt och kurativt stöd. Med juridiskt stöd menas här a) bistånd vid skadeståndstalan, b) förklarande av förundersökningen, c) hålla målsäganden underrättad om utredningens utveckling, d) närvara och bevaka förhör med målsäganden, e) inför huvudförhandling gå igenom syftet med förhandlingen, vad som kommer att krävas av målsäganden samt vilka frågor som kan komma att ställas. Det kurativa stödet beskrivs inte närmare, men ett par exempel ges: a) biträdet har under huvudförhandlingen i uppgift att ge målsäganden ett allmänt personligt stöd. b) målsägandebiträdet ska kunna uppmärksamma rätten på kränkande eller irrelevanta frågor under rättegången och c) målsägandebiträdet i mån av behov under förundersökningen bör hjälpa målsäganden med kontakter med andra myndigheter och organ som kan ge mer fördjupad hjälp och stöd, exempelvis sjukvård, socialtjänst, kvinno- eller brottsofferjour (Brå 2010:1).

Rikspolisstyrelsen har, på uppdrag av regeringen, utvecklat en fysisk miljö särskilt anpassad för att utreda våld mot kvinnor. Målsättningen var att ge de våldsutsatta kvinnorna bästa möjliga förutsättningar att bidra till att samhället kan vidta effektiva och hjälpande åtgärder. Projektet förlades till det samarbete som polisen i Skåne och Malmö Stad bedriver inom Kvinnofridsprogrammet. Projektet har fått namnet Karin och har utvärderats av forskare vid Lunds universitet (Rejmer m fl, 2010). Projekt Karin innebär en samlokalisering för framförallt socialtjänstens stödjande verksamhet och polisen. Åklagarmyndigheten kommer till lokalen på dagliga möten. Rättsmedicinska avdelningen och hälso- och sjukvården finns där ibland. Lokalen är särskilt inredd för att skapa en lugn och trygg miljö som underlättar för kvinnorna. Rejmers m fl utvärdering utgår ifrån de våldsutsatta kvinnornas perspektiv och handlar framförallt om hur kvinnorna upplever brottsutredningen och polisens arbete. Utvärderingen visar att kvinnorna upplever den nya miljön positivt. En ny grupp av socialt integrerade kvinnor har uppmärksammats i

samband med projektet. Denna grupp kvinnor fanns innan samlokaliseringen i mindre utsträckning i socialtjänstens psykosociala stödverksamhet. Samlokaliseringen har bidragit till att polisens och socialtjänstens samverkan har fördjupats. Forskarna skriver dock i rapportens avslutande kapitel att de vill definiera verksamheten i projektet som samplanering snarare än samverkan (a.a.)

Under arbetet med att utvärdera projekt Karin har forskarna identifierat ett antal faktorer som de anser vara viktiga i arbetet med de våldsutsatta kvinnorna. En sådan faktor är information. Den våldsutsatta kvinnan måste ges information om brottsprocessen, sina rättigheter och vad olika myndigheter kan vara behjälpliga med. Det är också viktigt att informationen ges till kvinnan när hon har möjlighet att ta den till sig. Författarna menar att samverkan mellan myndigheterna kan underlätta informationsarbetet. Samverkan mellan myndigheterna kan också vara till stöd för kvinnan eftersom hon annars måste ha kontakt med många olika myndigheter. Tack vare projekt Karin tar Kvinnokriscentrum (socialtjänstens stödverksamhet) kontakt direkt med den kvinna som gjort en polisanmälan. Det, skriver författarna, är positivt eftersom många kvinnor känner att de behöver stöd, men saknar ork att ta kontakten själva. I utvärderingen framkommer också att ett gott bemötande är viktigt. De våldsutsatta kvinnorna måste känna att någon lyssnar på dem, tror på dem och tar dem på allvar (a.a.).

Våldsutsatta kvinnor hos socialtjänsten

Den 1 juli 2007 skärptes kommunernas ansvar för våldsutsatta kvinnor som brottsoffer. Kommunerna är nu skyldiga enligt 5 kap 11 § i socialtjänstlagen att

[...] särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Tidigare innehöll lagstiftningen enbart en uppmaning formulerad som att kommunerna *bör* ge stöd.

Socialstyrelsen publicerade i slutet av 2009 allmänna råd kring socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn (Socialstyrelsen, SOSFS 2009:22). I råden står att socialnämndens verksamhet ska vara utformad efter den bästa tillgängliga kunskapen om våldsutsatta kvinnors behov och vad som ger bäst resultat. Det framgår att kommunerna regelbundet bör kartlägga omfattningen av våld eller andra övergrepp mot kvinnor av närstående och analysera hur de sociala tjänsterna som erbjuds svarar mot grupper och enskildas behov. Kommunerna ska fastställa på vilka områden det finns behov av att samverka, både på en övergripande nivå och i enskilda ärenden. Personal bör få regelbunden kompetensutveckling inom området våld eller andra övergrepp av närstående. I de allmänna råden står också beskrivet att socialnämnden i ärenden som rör en våldsutsatt kvinna, bör utreda vilket behov kvinnan har av stöd och hjälp akut, våldets karaktär och omfattning, risken för att kvinnan kommer att utsättas för ytterligare våld, hur kvinnans nätverk ser ut, vilket behov kvinnan har av stöd och hjälp på kort och lång sikt samt om

något barn har bevittnat våldet. Om en våldsutsatt kvinna är i behov av stöd, på kort eller lång sikt, bör socialnämnden bland annat kunna erbjuda henne:

- råd och stöd
- hjälp vid kontakt med andra myndigheter, t ex hälso- och sjukvården, polisen och Skatteverket
- förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer
- hjälp att söka och anskaffa ett nytt permanent boende.

Kommunernas stöd till våldsutsatta kvinnor varierar över landet. Det kan handla om ekonomiskt bistånd, skyddat boende, stödjande samtal, hjälp att söka efter ny bostad, kontakt med polis och övriga rättsväsendet etc. (Prop. 2006/2007:38). I *Att ta ansvar för sina insatser* (SOU 2006:65) finns en genomgång av de fåtal studier som finns kring vilka insatser kommunerna erbjuder våldsutsatta kvinnor. Länsstyrelsen i Stockholms län publicerade 2005 en studie där man fann att skyddat boende var den vanligaste insatsen i Stockholms kommuner (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2005). I en rapport från Socialstyrelsen 2004 framkom att råd- och stödsamtal samt vidarelussning till ideella organisationer och sjukvård var de vanligaste insatserna. Något färre kommuner nämnde hjälp med flytt, jourlägenhet/skyddat boende, ekonomisk hjälp, handlingsplan och samverkansgrupp (SOU 2006:65).

Skillnaderna mellan kommunerna i landet är stora. Det finns, enligt SOU 2006:65, exempel på både en mer frikostig socialtjänst och en mer sparsam. I de mer frikostiga kommunerna utgår man inte så strikt från normen för ekonomiskt bistånd utan ser att den våldsutsatta kvinnan och hennes eventuella barn kan ha särskilda behov. Från frivilligorganisationerna som intervjuats i utredningen framfördes kritik mot socialtjänsten som håller sig väldigt strikt till normen i sina bedömningar av ekonomiskt bistånd. Flera frivilligorganisationer framhåller också att det finns en bristande flexibilitet hos socialtjänsten som drabbar våldsutsatta kvinnor. I rapporten konstateras att det finns tendenser till en ökad schablonisering, att handläggningen har formaliserats samt att det görs färre enskilda bedömningar (a.a.).

Vikten av att samverka för att skapa kvinnofrid har betonats sedan 1970-talet. Det har funnits olika samordningsprojekt och på 1980-talet började myndigheters skyldighet att samverka att regleras i lag. I förarbetena till socialtjänstlagen betonas vikten av att socialtjänsten samverkar med andra myndigheter. Motsvarande skyldighet finns dock inte för andra myndigheter. Polisen ska t ex inte samverka utan samarbeta med andra myndigheter. Åklagarväsendet har ingen skyldighet att varken samverka eller samarbeta (Rejmer m fl, 2010).

3. Teoretiska perspektiv

Inledning

I den här studien har jag valt att använda ett nyinstitutionellt perspektiv för att analysera och förstå verksamheten som RVC bedriver. RVC kallas för ett ”samverkansprojekt” av företrädare för verksamheten. Det innebär att verksamheten bedrivs i samverkan (mellan flera olika myndigheter) och att verksamheten drivs i projektform. I det här kapitlet kommer dessa begrepp att beskrivas teoretiskt. Projektformen som sådan och samverkan diskuteras. Dessutom görs en beskrivning av vissa begrepp hämtade från nyinstitutionell organisationsteori som jag anser är användbara i analysen av RVC. Jag har valt det nyinstitutionella perspektivet därför att det sätter fokus på vad som sker i samspelet mellan organisationer och förklarar nya former och arbetssätt.

Organisationsteori

Projekt beskrivs ofta inom den sociala sektorn som något positivt, flexibelt, utvecklande och som en möjlighet att prova nya idéer. De är avgränsade genom att de är organiserade som en tidsbegränsad verksamhet i syfte att uppnå vissa mål. De har en egen budget och en egen ledning. Forskning och erfarenhet visar dock att projekten sällan utvecklar eller förändrar det reguljära arbetet oavsett om resultaten är goda eller ej (Levin, 1996). Sjöholm (1996) skriver att en förutsättning för att ett projekt ska kunna genomföras är att det ligger rätt i tiden. Det kan handla om att man tar vara på ett ideologiskt klimat, en politisk majoritet, finansiella tillgångar eller engagerad personal. Sahlin Andersson (1996) skriver i samma antologi att det också handlar om hur ett projekt passar in i kommunens övriga verksamhet. Konkurrensen gäller inte bara pengar eller tid utan också om den uppmärksamhet som omgivningen har möjlighet att investera i projektet.

Samverkan mellan organisationer, företag eller myndigheter är inte alls ovanligt idag. Lindberg (2009) pekar på att det sker en renodling av verksamheter och många organisationer gör snäva bedömningar av vilka uppgifter som faller inom ramarna för deras uppdrag. Många stora frågor spänner över flera organisatoriska gränser och kräver därför insatser från många olika organisationer. Men även när det gäller många mindre, vardagliga frågor krävs att man samverkar. Samverkan beskrivs ibland som välfärdsstatens nya arbetsform och har lyfts fram som en generell lösning på många problem (Danermark & Kullberg, 1999). Inom nyinstitutionell teoribildning talar man om likriktning (Stern, 1999). Samverkan kan beskrivas som en form av likriktning som äger rum för att organisationer härmar eller hämtar inspiration från varandra. Även om samverkan som begrepp har varit populärt det senaste decenniet så är det som beskrivs som samverkan i sig inte

någonting nytt eller unikt. Gränsöverskridande aktiviteter är något som alltid har skett, även om det har beskrivits med andra ord (Lindberg, 2009).

Samverkan handlar om det som sker mellan organisationer (myndigheter, föreningar, företag etc) på organisationsnivå. Enligt Danermarks (2004) definition så interagerar man alltid om något i ett specifikt syfte. Det innebär att interaktionen mellan människor är grundläggande. Interaktionen har alltid ett syfte och handlar om någonting. Samverkan har ett objekt. Samverkan handlar om målinriktade handlingar till skillnad från samarbete som sker dagligen och som vi inte reflekterar över (Lindberg, 2009).

Samverkan kan ske i olika omfattning och kan beskrivas i fyra olika gradskillnader (Lindberg, 2009; Danemark & Kullberg, 1999):

- Konsultation handlar om tillfälliga interaktioner kring ett avgränsat område. Till exempel kan en organisation anlita en utomstående expert i en viss fråga.
- Samordning/koordinering är nästa steg och som exempel kan vårdkedjor inom hälso- och sjukvården nämnas. Olika organisationer samordnar sin verksamhet och deras insatser adderas för att uppnå bästa möjliga resultat.
- Samverkan/kollaboration innebär att organisationer interagerar kring specifika och avgränsade frågor. De behåller sina specifika ansvarsområden.
- Integration handlar om att man integrerar hela verksamheter med varandra. Två eller flera verksamheter slås samman och alla eller de flesta arbetsuppgifterna blir gemensamma.

I praktiken kan samverkan befinna sig inom flera av de fyra punkterna samtidigt eller förändras mellan olika steg/grader (Lindberg, 2009).

Orsakerna till varför organisationer samverkar kan vara många och kanske inte ens gemensamma för de olika samverkande organisationerna. Lindberg (a.a.) skiljer på orsaker till samverkan och argument för samverkan. Olika orsaker till samverkan är att det är nödvändigt och påtvingat genom t ex lagstiftning. En annan orsak till att organisationer samverkar är asymmetri. Med det menar Lindberg att en organisation kan utöva påtryckningar på en annan organisation och dess resurser och på så sätt dra nytta av den. Ömsesidighet är en annan orsak till samverkan och innebär att organisationerna samverkar kring ett gemensamt mål eller gemensamma intressen. Genom att samverka kan deltagarna uppnå något de inte kan på egen hand. Effektivitet som orsak till samverkan handlar om att man deltar i samarbetet för att öka sin inre effektivitet. De två sista orsakerna till samverkan som Lindberg nämner är stabilitet och legitimitet. Stabilitet handlar om att reducera osäkerhet eller att skapa förutsägbarhet. Legitimitetsaspekten är inte oviktig som orsak till samverkan. Samverkan kan ge organisationerna legitimitet i förhållande till andra aktörer i omgivningen. De bedöms inte bara utifrån vad de gör (producerar) utan också i relation till vilka andra de samarbetar med.

Ett annat sätt att närma sig frågan om varför organisationer samverkar är att undersöka vilka argument för samverkan som framförs (a.a). Lindberg tar upp ideologiska/moraliska argument, ekonomiska argument och kunskapsmässiga argument. Det sistnämnda är vanligt i kunskapsintensiva branscher och i sammanhang där man arbetar med innovationer. Samverkan ger då möjlighet att få tillgång till andras kunskap eller till att utveckla kunskap tillsammans. I många offentliga verksamheter har de anställda blivit allt mer specialiserade. Det har gjort att de har blivit beroende av andra organisationers kompetens och resurser för att lösa vissa problem (a.a).

Danermark & Kullberg (1999) gör en genomgång av faktorer som är viktiga för att samverkansprojekt ska lyckas. Det är viktigt att alla deltagare från början har en gemensam utgångspunkt och gemensamma referensramar. Det bör finnas en gemensam metod för att utveckla samarbetet. Mål, principer och etiska förhållningssätt bör nog diskuteras innan verksamheten påbörjas. Lindberg (2009) menar att man också fokuserar på sättet att hålla ihop i de olika samverkansaktiviteterna. Även detta har betydelse för hur framgångsrik samverkan blir.

Att samverka är ingen enkel process. Faktorer som hämmar samverkan kan vara att deltagarna har olika syften med att samverka och att dessa skiljer sig mycket åt. Skillnader i deltagarnas uppdrag och arbetsuppgifter kan också vara en hämmande faktor. En annan vanlig orsak till svårigheter i samverkan är att deltagarna har olika språkbruk och kulturen i de olika organisationerna skiljer sig åt. Det kan också finnas statuskillnader mellan de samverkande organisationerna som hämmar samverkan (Lindberg, 2009).

Tidsbegränsningar i samverkanssatsningar (t ex när de bedrivs som projekt) kan vara hämmande eftersom deltagarna inte hinner komma igång ordentligt. Det tar tid att formulera gemensamma syften och skapa förtroende mellan deltagarna och att planera verksamheten. För snäva tidsramar kan göra att man inte hinner se effekterna av vad samverkan innebär eller att man inte hinner föra över kunskap och rutiner som byggts upp i samverkansprojektet till den ordinarie verksamheten (a.a). Ytterligare en hämmande faktor som Lindberg tar upp är att organisationer kan dölja sina verkliga syften – t ex att spara pengar eller att skjuta över kostnaden på en annan organisation. Det förekommer också situationer där inte alla deltagare engagerar sig på lika villkor. En del organisationer bidrar så lite som möjligt, men kan ändå dra samma fördelar ut samverkan som de övriga. Det kan bli extra besvärligt i situationer där ingen av deltagarna har auktoritet att styra de andra. Samverkan bygger dessutom till stor del på att deltagarna har en relativ frihet att agera utanför traditionella och formella gränser. Avsaknaden av beslutskraft kan leda till minskad handlingskraft (a.a).

Nyinstitutionalism är en organisationsteoretisk riktning där man fokuserar på det som händer mellan organisationer, dvs. det ömsesidiga och kulturella beroendet mellan organisation och omgivning. Nyinstitutionalismen har vuxit fram som en kritik mot äldre organisationsteori. Tidigare ansåg verksamma forskare att strävandet efter teknisk effektivitet var drivkraften bakom organisatoriska förändringar. Kritikerna menade

att effektivitetssträvanden endast förklarar en del organisatoriska förändringar. Istället pekade man på att organisatoriska förändringar syftar till att öka dess legitimitet, snarare än effektivitet. Framförallt är detta relevant inom institutionella fält (till skillnad från tekniska fält t ex tillverkningsföretag) där organisationernas produkter är svåra att mäta. Som exempel kan nämnas sjukvård, serviceföretag, utbildning etc. Legitimitet blir då ett konkurrensmedel som ökar organisationers överlevnadschanser och resurstillgångar (Stern, 1999).

Organisationer behöver inte vara i omedelbar kontakt med varandra för att påverkas av varandra. Relationer kan uppstå mellan organisationer inom samma sektor och som upplever att de har gemensamma intressen. Ett organisatoriskt fält kan beskrivas som det område där flera organisationer ägnar sig åt liknande verksamheter (Grape, 2006). Grape studerar t ex arbetsrehabilitering som organisatoriskt fält. Inom detta fält finns alltså flera olika organisationer som agerar, t ex försäkringskassan, arbetsförmedlingen, socialtjänst etc. I studien av RVC är det organisatoriska fältet stödet till våldsutsatta kvinnor. En bild med inspiration från Grape (a.a.) tydliggör detta:

Bild 1: Aktörer som ger stöd till våldsutsatta kvinnor.

Inom fältet finns utgångspunkter (logiker) som styr principerna för hur man organiserar sig och hur man handlar. Grape beskriver det vidare som ramar som sätter gränser eller anger en standard för vad en viss organisation bör göra, eller vad som kan eller inte kan ifrågasättas av andra organisationer inom det organisatoriska fältet. Han exemplifierar med att det inom försäkringskassan finns en socialförsäkringsjuridisk logik och inom arbetsförmedlingen en arbetsmarknadspolitisk logik. Dessa logiker är nödvändiga att synliggöra för att förstå de konflikter som kan uppstå mellan organisationer som vill samarbeta (a.a).

Det andra begreppet, verksamhetsdomän, sätter fokus på det aktivitetsområde som aktörer inom ett organisatoriskt fält försöker samarbeta kring. I Grapes exempel som handlar om arbetsrehabilitering som organisatoriskt fält blir verksamhetsdomänen bedömningen av arbetsförmåga. I studien om RVC kan verksamhetsdomänen beskrivas som stödet till våldsutsatta kvinnor under rättsprocessen. Inom verksamhetsområdet kan olika aktörer göra anspråk på att vara legitima företrädare. Det kan handla om hur man ska tolka eller förstå något (i Grapes exempel definitionen kring vad som är arbetsförmåga), men det kan också handla om vem som ska göra ett visst arbete eller att en aktör inom ett organisatoriskt fält vill slippa att ta sitt ansvar. Beroende på om aktörerna kommer överens eller inte skapas domänkonsensus eller domänkonflikter i olika grader. Grape skriver att man kan se detta i ett kontinuum mellan två extremlägen. I den ena änden finns lågt integrerade verksamheter med en konfliktfylld samverkan där flera eller alla aktörer försöker bekämpa varandras synsätt. Detta utgör exempel på verksamheter med hög domänkonflikt. I andra änden finns samverkansprojekt där man kommit överens om och respekterar gränserna för varandras verksamhetsområden. Dessa definieras som verksamheter med hög grad av domänkonsensus (a.a.).

Inom nyinstitutionell organisationsteori studerar man organisationers likriktighet, isomorfism. Man skiljer på tvingande, mimetisk och normativ. Den tvingande isomorfismen handlar om t ex lagar, föreskrifter eller förordningar. Den dominerande aktören inom fältet utformar regler som andra organisationer tvingas följa. Med mimetisk isomorfism avser man den process som skapar likriktighet då organisationer härmar varandra. Normativ isomorfism är istället en social process som skapar likriktning genom samhällets professionalisering. Organisationer inom samma fält anställer i hög grad personer med samma utbildning och dessa tenderar att ha likartade idéer och en tendens att sluta sig samman i särskilda föreningar (Stern, 1999).

Sammanfattning – analytisk ram för studien

Den teoretiska referensramen är tänkt att fungera som verktyg för att förstå och analysera verksamheten vid RVC. Projektformen är en aspekt som är intressant att studera. Läger man dessutom till Sterns (1999) resonemang om legitimitet väcks tanken att projektformen i sig kanske bidrar till att skapa legitimitet. Projekt beskrivs ofta som någonting positivt, flexibelt och nyskapande (Levin, 1996). På samma sätt kan man fundera på i vilken utsträckning samverkansformen är ett sätt att skapa legitimitet. Danermark & Kullberg (1999) samt Lindbergs (2009) teoretiska reflektioner kring hämmande och främjande faktorer för samverkansprojekt kan användas för att förstå framgången med RVC. För att kunna komma vidare i analysen kring samverkan inom RVC är det dock viktigt att först diskutera vilken/vilka former av samverkan som förekommer. Ser den lika ut mellan alla samverkande aktörer? Det är rimligt att anta att de samverkande myndigheterna inte har exakt samma motiv till att medverka i projektet. Hur ser de på RVC:s syfte och resultat och hur ser de på den egna myndighetens roll i förhållande till de övriga? Här är också det nyinstitutionella perspektivet relevant eftersom man där studerar relationerna mellan olika aktörer inom ett organisatoriskt fält eller en verksamhetsdomän.

Sammanfattningsvis kan den teoretiska analysramen för studien uttryckas i tre punkter som kommer att utgöra grunden för analysen:

- Hämmande/främjande faktorer för samverkan
- Konsensus/konflikt mellan aktörer
- Legitimitet

4. Metod

Inledning

Det material som används i den här rapporten är insamlad i samband med de tre utvärderingar som gjorts på uppdrag av Relationsvåldscentrum. I det här avsnittet beskrivs mer utförligt varje enskild metod för datainsamling som har gjorts. Först redogörs för vilken metod som har använts och på vilket sätt. Under rubriken *Studiens tillförlitlighet* resonerar jag kring det empiriska materialets validitet och reliabilitet. Avslutningsvis diskuteras de etiska aspekterna av datainsamlingen.

Olika metoder har använts för att olika typer av data sammantaget kan ge tydligare svar. Datainsamlingen är gjord under tre år och tabellen nedan visar när vilka typer av data har samlats in:

	År 1	År 2	År 3
Våldsutsatta	Enkät till besökare	Enkät till besökare Intervjuer	Enkät till besökare Intervjuer
RVC	Registerdata Gruppintervju Intervju projektledare	Registerdata	Registerdata Intervju projektledare Intervju chef
Personal	Gruppintervjuer	Enkät till personal	
Chefer	Enkät till chefer*		Intervjuer Intervju styrgrupp

Tabell 2: Förteckning över insamlad data. * En chefsenkät gjordes i samband med det första årets utvärdering. Den redovisas dock inte explicit i denna rapport, men återfinns i Ekström & Berg, 2008.

De våldsutsatta kvinnornas uppfattningar av projektet

Intervjuer med sex kvinnor

I syfte att få djupare förståelse för vad stödet på RVC innebär för brukarna har sex kvalitativa intervjuer genomförts. Syftet med ett kvalitativt angreppssätt är att förstå innebörden av en viss företeelse. Genom forskarens tolkning blir kunskapen från fallstudier mer utvecklande i och med att forskaren för in sin egen erfarenhet och förståelse i studien (Merriam, 1994).

RVC har själva valt ut sex kvinnor som har fått stöd hos dem under verksamhetsåret. Instruktionen till RVC var att det skulle vara kvinnor där rättegång har genomförts, att kvinnorna skulle kunna genomföra intervjun utan tolk (av praktiska skäl) och att kvinnorna skulle vara villiga att berätta om sina erfarenheter. Fyra kvinnor som RVC valde ut intervjuades under november 2008 eller januari 2009. Två kompletterande intervjuer gjordes i januari och februari 2010. Samtliga intervjuer utgick från en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga). Intervjuerna innehöll sex huvudteman:

- Hur etablerades kontakten med RVC?
- Hur uppfattade kvinnan kontakten med polisen?
- Hur har kontakten med RVC sett ut?
- Hur uppfattade kvinnan rättegången?
- Hur såg kvinnans situation ut vid intervjutillfället?

Följdfrågor formulerades under intervjuernas gång. Intervjuerna tog 1-1,5 h och genomfördes i fyra fall hemma i kvinnans bostad. De två andra intervjuerna genomfördes i ett grupprum på ett bibliotek och i ett avskilt rum på ett café. Intervjuerna spelades in och har sedan transkriberats. Därefter har utskriften jämförts och tematiserats. Skillnader och likheter har sökts i kvinnornas berättelser.

Eftersom anonymitetsskyddet är viktigt för våldsutsatta kvinnor har citat använts i begränsad utsträckning i resultatredovisningen. Namn och andra bakgrundsuppgifter är antingen ändrade eller borttagna för att skydda kvinnornas identitet.

Kvinnorna informerades i samband med intervjutillfället om identitetsskyddet, möjligheten att när som helst avbryta intervjun eller hoppa över frågor samt möjligheten att även efter intervjun avbryta sin medverkan i studien.

Enkät till de våldsutsatta

För att undersöka hur de våldsutsatta uppfattar stödet på RVC har en enkät använts. Enkäten utformades inför utvärderingen av det första året. Den togs fram i nära samarbete med RVC.

Enkäten inleds med en beskrivning av syftet med enkäten. Därefter följer ett avsnitt med några korta bakgrundsfrågor (kön, ålder, etnicitet etc.). De svarande har också ombetts svara på vilket kön förövaren hade och om de anser att våldet är hedersrelaterat. Därefter kommer ett antal skalfrågor där bemötandet från polis, socialtjänst, åklagare, målsägandebiträde och RVC ska värderas. I nästa avsnitt ställs frågor om vilka typer av insatser man har fått hjälp med på RVC och om man har saknat någon hjälp. Dessa frågor har fasta svarsalternativ, men direkt efter finns möjlighet att helt fritt skriva om det är något ytterligare man har fått hjälp med eller om det är något ytterligare man har saknat. Enkäten avslutas med ett par frågor som handlar om RVC:s kunskap och kompetens och om stödet varit tillräckligt. Enkäten finns i sin helhet som bilaga i slutet av denna rapport. Svaren

har bearbetats i statistikprogrammet SPSS och de öppna svaren har också sammanställts och redovisas i samband med den empiriska framställningen i denna rapport.

Urvalet bestämdes i samråd med RVC till personer som avslutat sin kontakt med RVC under 2007, 2008 och 2009. Urvalet begränsades ytterligare det andra och tredje året. Personerna skulle dels ha avslutats under året och dels ha haft minst två fysiska möten med personalen på RVC eller omfattande telefonkontakter. Begränsningen gjordes utifrån önskemål från RVC. De ville att det var personer som fått stöd som besvarade enkäten. Det första året var det 76 avslutade ärenden på RVC. Personalen på RVC ringde upp samtliga dessa i slutet av året och frågade om de ville medverka i utvärderingen och om de kunde besvara en enkät på telefon. Kvinnorna kontaktades sedan av mig. Personalen på RVC hade inte möjlighet att göra på samma resurskrävande sätt de senare åren. Istället skulle de lämna ut enkäten i samband med att kontakten på RVC avslutades. I praktiken är det dock inte alltid möjligt. En del kvinnor ”försvinner” utan att ett formellt avslutande möte hålls. Begränsningen i urvalet som gjordes och som i praktiken innebar att bara personer som haft minst två fysiska möten skulle få enkäten har skapat metodologiska problem. I uppgiften över antal avslutade ärenden har det inte varit möjligt att göra motsvarande urval och det korrekta bortfallet är därför omöjligt att beräkna. I samband med år två noterade RVC hur många enkäter de lämnade ut. Det visade sig att det bara var 32 stycken (av 183 avslutade ärenden). Tyvärr saknades motsvarande uppgifter för det tredje året. Långt ifrån alla kvinnor har fått en enkät i sin hand. Hur många det är som har fått enkäten går dessvärre inte att svara på. Diskussioner har förts med RVC för att hitta lämpligare sätt att sprida enkäten på. Det har dock inte gått att lösa då RVC i första hand har velat skydda sina besökare.

83 enkäter har besvarats, vilket ger en svarsfrekvens på 17 procent av samliga avslutade ärenden under de tre åren. Svandsandelen för respektive år redovisas i tabellen nedan:

	2007	2008	2009	Totalt
Besvarade enkäter	39	18	26	83
Avslutade ärenden	76	183	239	498
Svarsfrekvens	51%	10%	11%	17%

Tabell 3: Antal besvarade enkäter, avslutade ärenden samt svarsfrekvensen fördelat på de tre åren.

Svarsfrekvensen är låg och som tabellen ovan visar är det framförallt de två senare åren som haft mycket dålig svarsfrekvens. Varför de som har fått enkäten valt att inte besvara den kan man bara spekulera i. Ovilja att delta i studien eller att man har svårt att förstå svenska kan vara några möjliga förklaringar. Vid en jämförelse av de personer som besvarat enkäten med RVC:s besökare enligt deras eget register framkommer att de överensstämmer i ålder och i etnisk bakgrund. Eftersom bortfallet är så pass stort bör dock alla resultat från enkäterna tolkas med stor försiktighet.

Myndigheternas syn på RVC och samverkan

Gruppintervjuer med poliser, socialsekreterare och åklagare

Gruppintervjuer har gjorts med personal hos polis, åklagare och socialtjänst för att få de professionellas bild av hur verksamheten påverkar brottsoffren. Fokusgrupper är en lämplig metod när handlande och motiv ska undersökas och där det finns olikheter som ska förstås (Wibeck, 2000). Med åklagarmyndigheten har en intervju genomförts där två åklagare deltog (genomfördes under april 2008). En av dessa var gruppleddare och det var också gruppleddaren som fått förfrågan om intervjun och valt vilka som skulle delta. Med polisen har en intervju genomförts och på den deltog fyra poliser (genomfördes under april 2008). Då polismyndigheten inte ville lämna ut uppgifter om enheter och enhetschefers namn hjälpte Karin Antonsson hos polisen till med att hitta poliser som kommit i kontakt med RVC och som ville ställa upp på en gruppintervju. Två olika socialsekreterargrupper har intervjuats. I det ena fallet rör det sig om en kommun/stadsdel som har ett mer specialiserat arbete gentemot våldsutsatta kvinnor (genomfördes under maj 2008). I den andra kommunen/stadsdelen har man en lägre grad av specialisering (genomfördes under mars 2008). I båda fallen har förfrågan skickats till respektive enhetschef som sedan själv valt ut socialsekreterare. I den mindre specialiserade arbetsgruppen deltog fyra socialsekreterare/handläggare och i den mer specialiserade deltog tre socialsekreterare. En semistrukturerad intervjuguide (se bilagorna i denna rapport) användes vid intervjuerna. Intervjuerna handlade om den egna arbetssituationen, om samarbetet med RVC och hur RVC påverkade dels det egna arbetet och dels de våldsutsatta. Intervjuerna tog ungefär 60 minuter att genomföra. Intervjuerna spelades in på band och har sedan transkriberats.

Personalenkäter

Under hösten 2008 skickades personalenkäter ut till enhetschefer eller motsvarande inom socialtjänsten och till åklagarmyndigheten. Enkäten utformades i samråd med RVC och innehåller framförallt frågor med fasta svarsalternativ. Resultaten från fokusgruppsintervjuerna i samband med första årets utvärdering användes som underlag. Enkäten innehöll bland annat ett antal påståenden som de svarande skulle ta ställning till. Påståendena var utformade utifrån vad RVC själva ansåg att verksamheten innebar samt utifrån de fokusgruppsintervjuer som gjorts året innan. Enkäten handlade framförallt om vad de svarande anser att RVC betyder för deras eget arbete och för de våldsutsatta kvinnorna. Det fanns också möjlighet att i samband med tre av frågorna svara fritt (så kallade öppna svarsalternativ). Enkätsvaren har bearbetats i statistikprogrammet SPSS. De öppna svaren har sammanställts och redovisas i den empiriska framställningen. Enkäten finns som bilaga till denna rapport.

Urvalet av vilka enheter och vilka chefer/kontaktpersoner som skulle kontaktas inkomde sju olika socialtjänstförvaltningarna baseras på uppgifter från RVC. Respektive chef ombads se till att all personal som haft kontakt med RVC fick möjlighet att besvara enkäten. Poliserna vid Västerorts polismästardistrikt skulle också besvara enkäten.

Brottsoffersamordnaren hos Västerortspolisen hjälpte till med att se till att rätt poliser fick enkäter att besvara. Ett första informationsbrev skickades 081108. Enkäterna med instruktionsbrev skickades 081113 och sista inlämningsdatum angavs då till 081130. 081211 skickades en påminnelse ut och inlämningsdatum förlängdes då till 081231. Polisen har haft möjlighet att komplettera med enkäter även efter detta datum eftersom arbetet med att distribuera enkäterna till rätt poliser tog längre tid än beräknat. Det fanns inga uppgifter om hur många anställda som berördes i respektive myndighet. I ett försök att skapa förutsättningar för att beräkna bortfall numrerades enkäterna och cheferna instruerades att skicka tillbaka alla de enkäter de inte använde. I tabellen nedan redovisas antal inkomna samt antal ej inkomna enkäter. I de fall uppgifter saknas redovisas också det.

Redovisning av inkomna personalenkäter

Enhet	Inkomna enkäter	Bortfall	Bortfall %
Sundbyberg stad	5	2	29%
Spånga-Tensta sdf	6	Uppgift saknas	
Rinkeby-Kista sdf	5	Uppgift saknas	
Hässelby-Vällingby sdf	3	2	40%
Bromma sdf	5	0	0%
Ekerö kommun	1	0	0%
Solna stad	6	Uppgift saknas*	
Åklagarmyndigheten	4	1	20%
Polismyndigheten	66	44	40%
Totalt antal enkäter	101		

Tabell 4: Redovisning av inkomna enkäter samt bortfall redovisat i antal samt bortfallet i procent per arbetsplats i de fall de har varit möjligt att beräkna det. *Enkäterna till Solna stad fördelades på tre olika enheter och en av enheterna har inte lämnat in uppgift om bortfall, varför det totala bortfallet för kommunen inte går att redovisa.

Som tabellen ovan visar saknas nödvändig information för att det ska vara möjligt att fullt ut beräkna svarsfrekvensen. I de fall det är möjligt hamnar svarsfrekvensen mellan 60-100 procent.

Intervjuer med chefer och styrgrupp

I syfte att få djupare förståelse för vad verksamheten på RVC innebär för de samverkande myndigheterna samt hur dessa ser på samverkan har totalt elva kvalitativa intervjuer genomförts med företrädare för myndigheterna. Syftet med ett kvalitativt angreppssätt är att förstå innebörden av en viss företeelse. I den här studien handlar det om vad samverkan innebär för de intervjuade. RVC:s chef har intervjuats liksom RVC:s projektledare. Enhetschefen för Västerortspolisens relationsvårdsgrupp har också intervjuats och representanter från samtliga sju samverkande kommuner/stadsdelar. Inbjudan gick ut till enhetschefer eller motsvarande för den enhet inom kommunen/stadsdelen som RVC hade mest samarbete med. I några fall har enhetschefen sedan hänvisat vidare till kvinnofridssamordnaren, förste socialsekreteraren eller liknande.

Relationsvåldscentrums styrgrupp bjöds in till en gemensam fokusgruppintervju. Kriminalvården, landstinget och åklagarmyndigheten var representerade på gruppintervjun. Styrgruppens ordförande som representerar Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholm stad (övergripande nivå) deltog också. Inga representanter för de samverkande socialkontoren eller polisens representant hade möjlighet att närvara. Representanter från polisen och socialtjänsten i de sju kommunerna/stadsdelarna har dock intervjuats enskilt så i den bemärkelsen har de ändå kommit till tals i utvärderingen.

Intervjuerna genomfördes under perioden oktober 2009-februari 2010. Samtliga intervjuer har utgått från semistrukturerade intervjuguider och har spelats in digitalt för att sedan transkriberas. Intervjuerna handlade om hur man tyckte samverkan inom RVC fungerar, varför man ska samverka och om hur man såg på RVC:s resultat och uppgift. Intervjuguiderna finns i sin helhet som bilagor i slutet av rapporten.

Övrig datainsamling

Statistik från RVC:s eget journalföringssystem har använts för att ge en beskrivning av RVC:s verksamhet. Denna statistik kommer från Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad. Avsnittet som beskriver RVC:s verksamhet har också kompletterats med information från tidigare års intervjuer med personalen vid RVC, deras egna informations skrifter samt uppgifter från projektledaren. Polisen har lämnat överlämnat listor med K-nummer som avser anmälningar av Grov kvinnofridskränkning. Med hjälp av listor från RVC på aktuella ärenden har det varit möjligt att räkna ut hur många anmälningar som blir ärenden hos RVC. Samtliga uppgifter av detta slag har överlämnats utan namn eller personuppgifter.

Litteratur till kapitel 2 Bakgrund och tidigare forskning har sökts i Libris databas. Olika kombinationer av orden kvinnomisshandel, kvinnovåld, våld i nära relationer och socialtjänst har använts. Utifrån träfflistan och studiens syfte har ett urval av litteraturen valts ut och refererats i denna rapport. Hänsyn har tagits till att litteraturen inte ska vara för gammal (inte äldre än år 2000). Litteratur som enbart handlar om våldet i sig och den våldsutsatta kvinnans upplevelser av våldet har valts bort då det faller vid sidan om denna studies syfte. Väldigt lokala beskrivningar av exempelvis socialtjänstens handlingsplaner (eller brist på handlingsplaner) har också valts bort. Dessutom har bara svenska studier inkluderats beroende på den specifika organisation kring polis och socialtjänst som finns. Fokus i studien är hur samverkan har fungerat mellan organisationerna. Då är också de formella strukturerna i lagstiftning och organisationer så pass avgörande att jämförelser med eventuella liknande utländska verksamheter blir svåra att göra. Sökningarna gjordes i huvudsak under 2008. I början av 2010 gjordes en särskild och kompletterande sökning på Brottsofferförebyggande rådets hemsida i deras arkiv över publicerade forskningsrapporter och utvärderingar. Utöver detta har projektutvärderingen av projekt Karin tillkommit (publicerades 2010). Litteratur till det teoretiska kapitlet har valts ut i samråd med studiens vetenskapliga handledare.

Studiens tillförlitlighet

Reliabilitet

Reliabilitet handlar om forskningsresultatens konsistens (Kvale, 1997). Det är en och samma person – jag – som har gjort alla intervjuer, transkriberat intervjumaterialet, matat in alla enkäter i statistikprogrammet SPSS, gjort all empirisk framställning och som har gjort analysen. Det minimerar riskerna för att materialet ska tolkas olika. Merriam (1994) argumenterar för att strävan inom samhällsvetenskaplig forskning bör handla om att resultaten har någon mening. Detta kan man göra genom att som forskare förklara sin utgångsposition och sitt urval, att triangulera och att utförligt beskriva metod. Studiens metod finns utförligt beskriven under tidigare avsnitt i denna rapport. Triangulering har jag åstadkommit genom att de empiriska källorna är flera och att datainsamlingen spänner över tre år. Det empiriska materialet speglar erfarenheter från många olika aktörer. Personalen vid RVC, dess styrgrupp, socialsekreterare, poliser, åklagare och de våldsutsatta finns med. Den bild som framkommer när alla dessa beskrivningar läggs samman än i stora drag samstämmig och det talar för att det empiriska materialets tillförlitlighet.

Validitet

Steinar Kvale (1997) beskriver validering som ett sätt att kontrollera det som gjorts. Det innebär att forskaren anlägger en kritisk syn på sin analys, anger tydligt sitt perspektiv på ämnet och kontroller som gjorts och ”spelar över huvud taget djävulens advokat inför sina egna resultat” (a.a. sid 218). Jag har försökt leva upp till denna roll i uppsatsen och diskuterar kritiskt mitt arbete i detta avsnitt samt i avsnitten som beskriver datainsamlingen. Som Kvale också påpekar är valideringen inbyggd i hela forskningsprocessen. Ser man validitet som hantverksskicklighet är inte validitet enbart en fråga om vilka metoder som använts; forskarens person är avgörande för bedömningen av kvaliteten hos den producerade kunskapen (a.a.).

Studien bygger på flera olika empiriska insamlingsmetoder: fokusgruppsintervjuer, enskilda intervjuer och enkäter. Dessutom har RVC:s besöksregister och uppgifter från polisens register använts. Aktuell lagstiftning och forskning har samlats in och studerats.

Intervjuer med våldsutsatta kvinnor

Kontakten med de våldsutsatta har i samtliga fall skett genom personalen på RVC. De har fått välja vilka som ska få enkäter och vilka som ska intervjuas. Skälet till detta är bedömningen att det etiskt vore omöjligt att göra på något annat sätt. Det handlar om våldsutsatta kvinnor som ofta är i kris och som många gånger lever under direkt hot. Det innebär dock att det har varit möjligt för RVC att enbart välja ut personer de har haft ett gott samarbete med och som de vet kommer att vara positiva. Man bör därför tolka materialet på så sätt att det är beskrivningar av hur man kan uppfatta stödet på RVC. De är just deras beskrivningar, men det finns antagligen andra – lika sanna, men annorlunda – beskrivningar som inte finns med i den här rapporten. Kvinnorna informerades om deras anonymitet och att de när som helst hade möjlighet att avbryta sin medverkan i studien.

De informerades också om syftet med intervjun. Kvinnorna fick välja plats där intervjun skulle genomföras. Intervjuerna följde samma intervjuguide, men kvinnans berättelse fick vara avgörande för i vilken ordning frågorna ställdes. Alla utom en kvinna hade lätt för att prata och jag upplevde att intervjun hade ett naturligt flyt. Den yngsta kvinnan som intervjuades var fåordig och min uppfattning är att intervjun påverkades av det faktum att hon hade gått tillbaka till sin pojkvän. I början av alla intervjuer förtydligade jag att när det gällde själva våldet valde kvinnorna själva att berätta. Mitt intresse handlade om kontakten med RVC, polisen, socialtjänsten och rättegången. Jag poängterade också att de kunde avstå från att svara om de ville det. Jag ville skapa en situation för kvinnorna där de inte skulle känna oro för att jag skulle ställa frågor om allt för smärtsamma och obehagliga saker. Intervjuerna spelades in och ljudkvaliteten var i samtliga fall god. Intervjuerna har transkriberats av mig och i de fåtal fall det inte har gått att höra vad som sagts har detta markerats särskilt.

Intervjuer med professionella från de samverkande myndigheterna

I Wibecks (2000) bok *Fokusgrupper* resonerar författaren kring tillförlitligheten och trovärdigheten i fokusgruppsstudier. Gruppträck eller andra upplevda hot eller att intervjudeltagarna överdriver för att göra intryck eller övertyga de andra deltagarna om en viss åsikt påverkar trovärdigheten i fokusgruppstudier. Frågor som forskaren bör ställa sig efter intervjun är huruvida atmosfären i gruppen var öppen och avslappnad, i vilken utsträckning gruppträck kunde undvikas och huruvida alla deltagare fick möjlighet att säga det de ville (a.a.). Jag har gjort sex fokusgruppsintervjuer (en med RVC, två med socialsekreterare, en med poliser, en med åklagare och en med styrgruppen). Mitt intryck är att de intervjuade inte i någon större utsträckning avstod från att säga vad de tyckte. I intervjuerna förekom exempel på att både säga "ofördelaktiga" såväl som positiva saker om chefer, professionen och sitt eget arbete. Jag upplevde det som att samtliga var ärliga i sina svar och varken höll tillbaka eller överdrev.

Kvaliteten på ljudupptagningen påverkar också validiteten. Vissa personer hörs sämre än andra. I ett fåtal fall har det varit omöjligt att höra vad intervjupersonen har sagt. Jag har då valt att markera detta istället för att gissa mig till vad personen kan ha sagt. Det är dock enbart vid ett fåtal tillfällen det förekommer och det handlar främst om "mellanprat" och utfyllnadskommentarer som inte hörs ordentligt.

På samma sätt har jag hanterat de enskilda intervjuerna som har gjorts. Jag har omformulerat en del utsagor när jag har citerat dem i rapporten. Jag har gjort det med försiktighet för att inte omtolka eller omvandla vad personerna sagt. Man uttrycker sig olika i tal och skrift och jag har velat göra mina intervjupersoner rättvisa i de citat jag har använt. Precis som i fokusgruppsintervjuerna är mitt intryck att mina intervjupersoner är ärliga och "fria" i sina svar. Det finns exempel i intervjuerna som gjordes under 2009 med representanter från de olika kommunernas socialtjänst där personen som intervjuades inte fullt ut hade den överblick som krävdes för att besvara alla frågor.

Enkäter

Det finns två typer av enkäter gjorda. Dels enkäten till våldsutsatta på RVC och dels den till poliser, socialsekreterare och åklagare. Dessa är kvantitativa till sin karaktär. Som redovisats ovan har enkäten till de våldsutsatta ett par allvarliga metodologiska problem. För det första – och det som är avgörande på vilket sätt man kan använda den – är svarsfrekvensen oacceptabelt låg. För det andra har personalen på RVC själva valt ut vilka personer som ska få enkäten. Som metodbeskrivningen visar lämnade de ut få enkäter det andra året och det tredje året kunde de inte redovisa hur många de lämnat ut. Resultaten från enkäten till de våldsutsatta ska därför hanteras med stor försiktighet och istället ses ur ett mer kvalitativt perspektiv, dvs. generaliseras enbart till den som har svarat. Enkätsvaren är beskrivningar av hur vissa av RVC:s besökare har uppfattat stödet och verksamheten. Även när det gäller enkäten till personal finns metodologiska problem som påverkar i vilken utsträckning det går att dra slutsatser från dem. Det har inte gått att fullt ut beräkna svarsfrekvens och därför bör resultaten tolkas med försiktighet. Jag har använt resultaten från enkäterna till att beskriva tendenser som har kunnat kontrolleras i intervjuer.

Etiska överväganden

Lagen om etikprövning av forskning som avser människor (2003:460) innehåller bestämmelser för etikprövning och samtycke. Syftet med lagen är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. I lagen står beskrivet att forskningspersonen ska informeras om den övergripande planen för forskningen. Det innefattar syftet med forskningen, metoder, följder och risker, vem som är forskningshuvudman, att deltagandet är frivilligt och att forskningspersonen har rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Forskning får vidare bara utföras om forskningspersonen har samtyckt till den forskning som avser henne eller honom. Samtycket ska inhämtas efter det att forskningspersonen har fått information om den övergripande planen för forskningen. Samtycket ska vara frivilligt, uttryckligt och preciserat till viss forskning. Samtycket ska dokumenteras.

Vetenskapsrådet (2002) har liknande skrivningar i sina forskningsetiska principer. De skriver om fyra huvudkrav: samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

De intervjuade våldsutsatta kvinnorna har först informerats om undersökningen av personalen på RVC om studien. Om de tackade ja till att delta tog jag kontakt med dem via telefon. Jag gav då övergripande information om studiens syfte, metod och att de skulle delta helt anonymt. Jag poängterade dock att i och med att det var så pass få kvinnor som deltog i studien kunde det finnas risk för att personalen på RVC kunde identifiera vem som hade sagt vad i intervjuerna. Vid det faktiska intervjutillfället återupprepade jag informationen om studiens syfte, vilka andra datainsamlingar som gjordes och jag beskrev utförligt varför jag spelade in intervjuerna på ljudfil. Jag berättade att det bara var jag som hade tillgång till ljudfilerna och att de skulle raderas när studien var färdig.

Kvinnorna informerades också om att de själva valde vilka frågor de ville svara på och att de kunde avbryta sin medverkan under intervjun eller efter om de ville.

I intervjuerna med representanter från de samverkande myndigheterna har jag gett information om studiens syfte, om metod och att de deltar anonymt. I några fall har det inte varit möjligt att fullt ut garantera anonymitet hos de intervjuade cheferna. Till exempel finns det bara en grupp hos Västerortspolisen som arbetar med relationsvåld. De har en chef. Även om han inte är namngiven i rapporten så är det inte så svårt att räkna ut vem det är. Samma sak gäller representanterna i styrgruppen. Jag har resonerat med intervjupersonerna i början av intervjuerna kring detta.

De våldsutsatta kvinnornas berättelser har till viss del skrivits om för att säkerställa deras anonymitet. Uppgifter som kan avslöja deras identitet kan försätta dem i direkt fara och därför har jag lagt extra vikt vid detta arbete. Jag har också av det skälet valt att inte göra några personbeskrivningar med deras bakgrund eller våldet.

Enkäterna till de våldsutsatta var också anonyma. De inleddes med en beskrivning av studiens syfte och att man deltog anonymt. Enkäterna som riktades till personal hos polis, socialtjänst och åklagarmyndigheten inleddes med en liknande text.

Allt empiriskt material som är hämtat från RVC:s besöksregister har jag fått aidentifierat. Det material som polisen tillhandahöll som avsåg gjorda anmälningar innehöll endast så kallade K-nummer.

Jag har velat göra mina intervjupersoner i intervjuerna rättvisa och därför valt att skriva om deras uttalanden från intervjuerna till skriftspråk. Man talar och skriver på helt olika sätt och man formulerar sig i en intervjusituation på ett särskilt sätt som inte alltid passar i text. Jag har dock varit försiktig i den språkliga behandlingen så att budskapen inte skall förvanskas.

Sammanfattningsvis har min strävan varit att leva upp till de krav som Vetenskapsrådet anger och som också finns beskrivna i lagen om etikprövning. Mina forskningspersoner har fått information om studien och har lämnat sitt samtycke (som dock varit muntligt). Jag har så långt det varit praktiskt möjligt, försökt säkerställa deras konfidentialitet och det insamlade materialet kommer bara att nyttjas av mig i samband med forskning som handlar om RVC.

5. Beskrivning av RVC

RVC:s huvudsakliga uppdrag är att erbjuda stöd till våldsutsatta personer över 18 år som gjort en polisanmälan vid Västerorts polismästardistrikt om att de varit utsatta för relationsvåld. RVC:s målgrupp är kvinnor och män som utsatts för:

- mäns våld mot kvinnor
- hedersrelaterat våld
- våld i samkönade relationer.

RVC ska motivera den brottsutsatta att inte fortsätta att utsätta sig för risk samt säkerställa att de får den information som de behöver om rättsprocessen. RVC beskriver själva sitt arbete som en *kvalitetshöjande verksamhet* som ska säkerställa att alla som varit utsatta för relationsvåld får det stöd som de är i behov av för att förändra sin situation i enlighet med socialtjänstlagen 5 kap 11 §. De tar inte över ansvaret från andra myndigheter. RVC är en råd- och stödverksamhet utan myndighetsutövning.

På RVC arbetade fram till och med i slutet av 2009 tre socionomer och en projektledare. Verksamhetschefen är gemensam med ett par andra verksamheter hos Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholm stad. Projektet har en styrgrupp som leds av en representant från samma förvaltning som verksamhetschefen. Övriga ledamöter är polismästaren i Västerorts polismästardistrikt, social- eller avdelningschefer för Individ- och familjeomsorgen från Ekerö kommun, Solna stad, Sundbyberg stad, Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning, Bromma stadsdelsförvaltning och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning, chefsåklagaren från Västerorts åklagarkammare samt representanter från kriminalvården och landstinget.

I organisationsskissen nedan åskådliggörs RVC och de grupper som är knutna till verksamheten. I slutet av 2009 antog styrgruppen en samverkansplan. Planen håller nu på att omarbetas för att bli mer konkret i sina skrivningar. RVC har utöver styrgruppen haft en arbetsgrupp som har träffats regelbundet. I arbetsgruppen har representanter från de samverkande myndigheterna ingått. Det har främst varit enhetschefer eller liknande.

Det har också funnits en referensgrupp med representanter från de lokala kvinno- och brottsofferjourerna, Skatteverket, Försäkringskassan, Migrationsverket, Svenska kyrkan, Svenska bostäder (kommunalt bostadsbolag med många bostäder i området), RFSL samt Nationellt centrum för kvinnofrid.

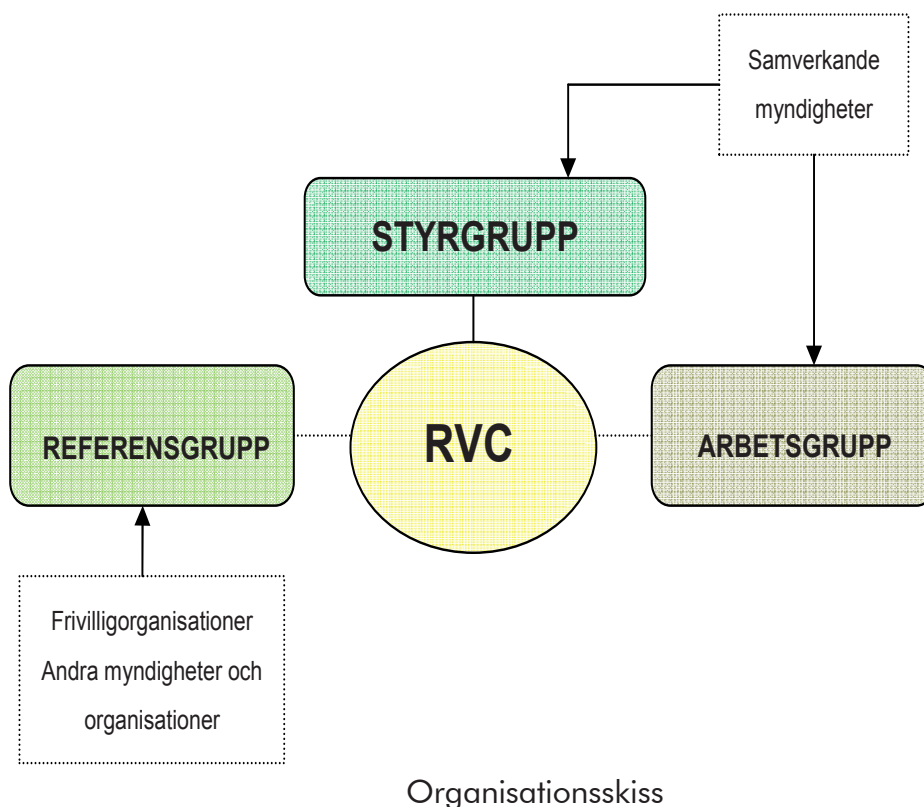

Bild 5. Organisationskiss för RVC med styr-, arbets- och referensgrupp.

I korthet går RVC:s arbete ut på att polisen inhämtar samtycke från den som gjort polisanmälan för att personal från RVC ska få ta kontakt. Vid samtycke fyller polisen i två blå blanketter och lägger den ena kopian tillsammans med den upprättade polisanmälan och den andra kopian lämnas till RVC. Därefter tar RVC så snabbt som möjligt kontakt och bokar in tid för samtal. Ibland följer personalen från RVC med vid polisförhör för att öka trygghetskänslan eller genomför krissamtal efter förhöret. Vid behov följer RVC med till sjukvården för att dokumentera skador. RVC assisterar med att fylla i blanketter, utfärdar intyg som exempelvis kan användas för underlag vid skyddade personuppgifter eller ansökan om förtur till bostad och lotsar vidare till exempelvis socialtjänsten samt övriga myndigheter och organisationer. Om den våldsutsatta önskar kan RVC arrangera ett studiebesök till domstolen innan rättegången. RVC finns även med som stöd under och efter rättegången. RVC erbjuder motiverande stödsamtal som ska öppna upp för berättandet samt motivera till att samarbeta med polis, åklagare samt socialtjänst. För bearbetande samtal och samtalsterapi hänvisar RVC vidare till relevant insats. I de motiverande samtalen frågar RVC vad den våldsutsatta vill ha hjälp med och ofta är det praktiska frågor som behövs lösas för att den brottsutsatta ska kunna vara redo för polisens ”när, var, hur” frågor om våldet i kommande förhör.

I bild 6 nedan åskådliggörs ett ”ärendes” gång från det att den våldsutsatta gör en polisanmälan till dess att ärendet avslutas hos RVC:

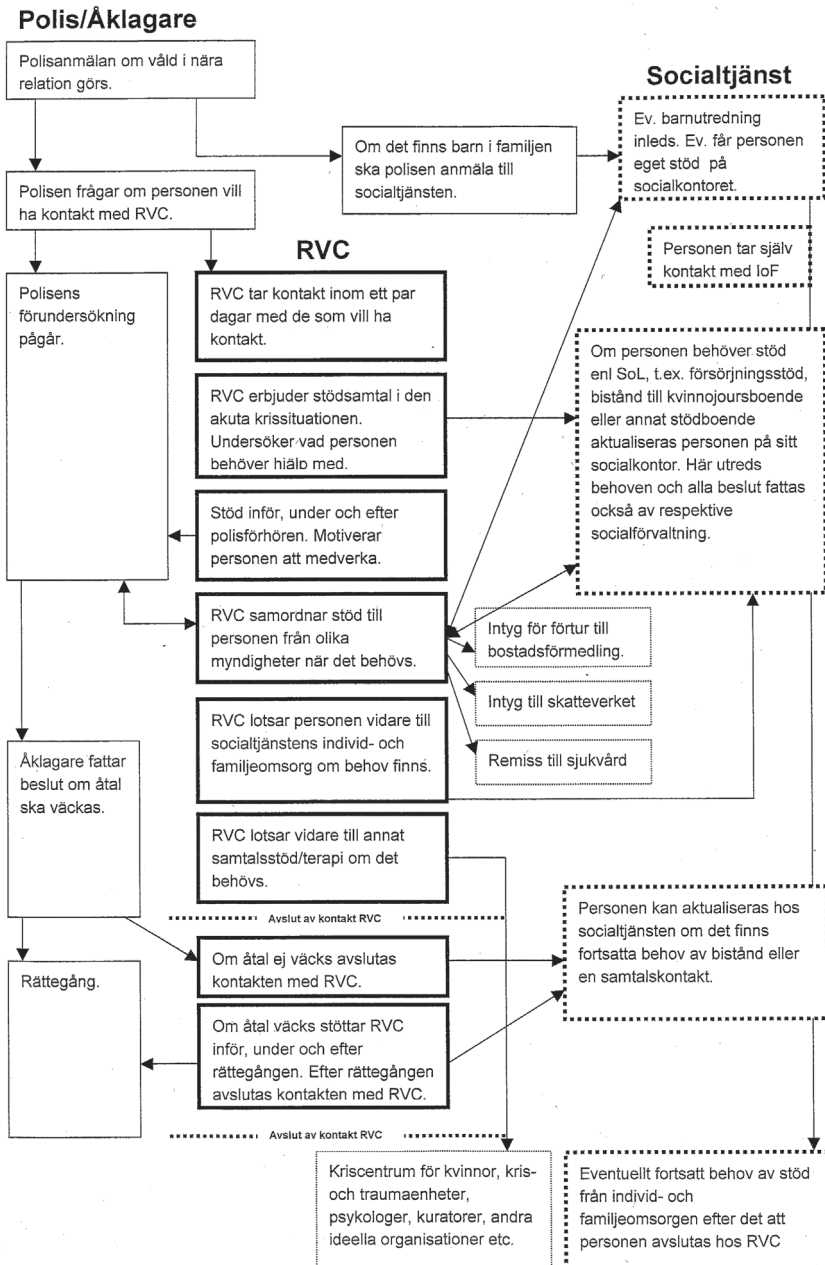

Bild 6: Bild över ett "ärendes" parallella gång hos polis/åklagare, RVC samt socialtjänsten.

I bilden ovan kommer ärendet till RVC via polisen, vilket också är det vanligaste. Våldsutsatta kan dock på egen hand söka kontakt med RVC och de kan också hänvisas via till exempel socialtjänsten. RVC:s arbetar dock enbart med personer som har gjort polisanmälan. Andra personer hänvisas vidare till brottsofferjour, kvinno- eller mansjour etc.

Vid en genomgång av inkomna anmälningar som enbart gäller grov kvinnofridskränkning framkommer att det rör sig om 198 ärenden i Västerort under perioden 090101-091231. Genom aktuella diarienummer har det varit möjligt att stämma av dessa med de diarienummer RVC har i sina register. Siffrorna skall tolkas med viss försiktighet eftersom det i RVC:s register finns ett antal ärenden registrerade där polisens diarienummer saknas. Det bör också tilläggas att det handlar om gjorda polisanmälningar, inte individer. En och samma person kan vara registrerad på flera anmälningar, men kanske bara aktualiserats en gång i RVC:s register. Eftersom vi bara granskar en brottskod – grov kvinnofridskränkning – och under en begränsad tid bör dock detta inte utgöra någon större del av urvalsgruppen. Gör man en kontroll av de båda registren kan man identifiera 40 av de inkomna polisanmälningarna som journalförda ärenden hos RVC. Det innebär att ca 20 procent av de polisanmälningar om grov kvinnofridskränkning som inkommit under den aktuella perioden resulterar i ärenden som RVC aktivt arbetar med. Det finns dock ytterligare elva ärenden där RVC saknar K-nummer och som skulle kunna vara kvinnofridsärenden. Andelen skulle med andra ord kunna vara upp till 26 procent. Om personerna som gjort de övriga polisanmälningarna har fått erbjudande om stöd, men tackat nej eller inte fått någon information av polisen om RVC saknas uppgifter om. Det bör också påpekas att detta enbart gäller anmälningar som rör grov kvinnofrid. Andra anmälningar som rubricerats som t ex hot, misshandel eller våldtäkt har inte ingått i undersökningen.

Under verksamhetsåret 090101-091231 inkom 220 nya ärenden till RVC. Det var 117 kvinnor och 3 män. 42 procent av besökarna är mellan 31-40 år. 15 procent är under 25 år och endast ett fåtal är över 50 år.

Besökarnas ålder

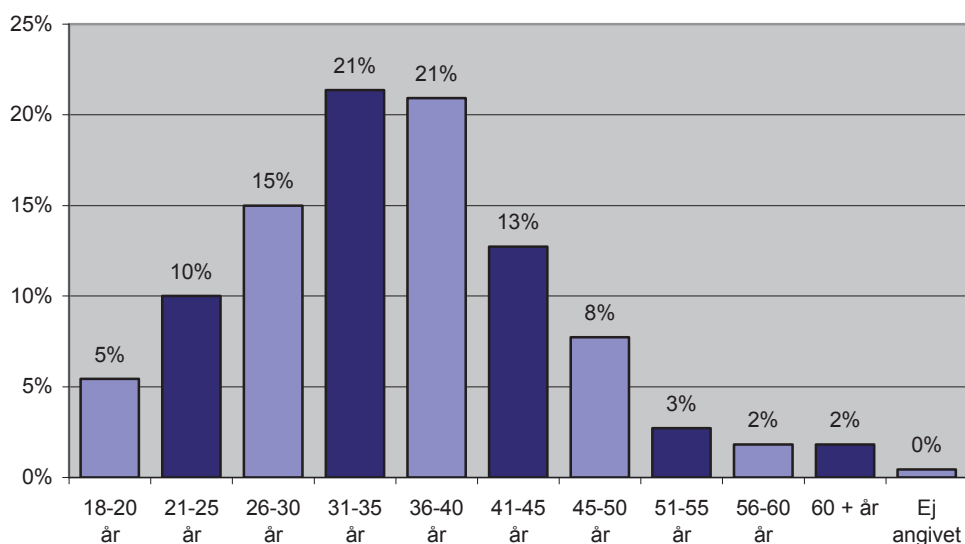

Diagram 7: Besökarnas åldersfördelning. Baserat på uppgifter från RVC:s eget register över de 220 ärenden som skrevs in under perioden 090101-091231. N= 220

I 68 procent av ärendena finns det minderåriga barn i hushållet. Det är en ökning med 10 procent om man jämför med föregående år. RVC registrerar vilket språk besökaren har som modersmål. En majoritet av besökarna har ett annat språk än svenska som modersmål. De två vanligaste språken är svenska (43 procent) och arabiska (11 procent). Därefter kommer persiska och ryska som angivits för 6 procent. Jämfört med Västerorts befolkning har RVC en överrepresentation av kvinnor med utländsk bakgrund. Enligt uppgift från SCB och USK hade 35 procent av befolkningen utländsk bakgrund i slutet av 2008 (www.scb.se och www.uskab.se).

För de flesta har våldet pågått under mer än ett år. Den största gruppen utgörs av personer som blivit utsatta för våld under ett till fem år. För bara ca 5 procent handlar det om våld som pågått under mindre än en månad.

Våldets omfattning i tid

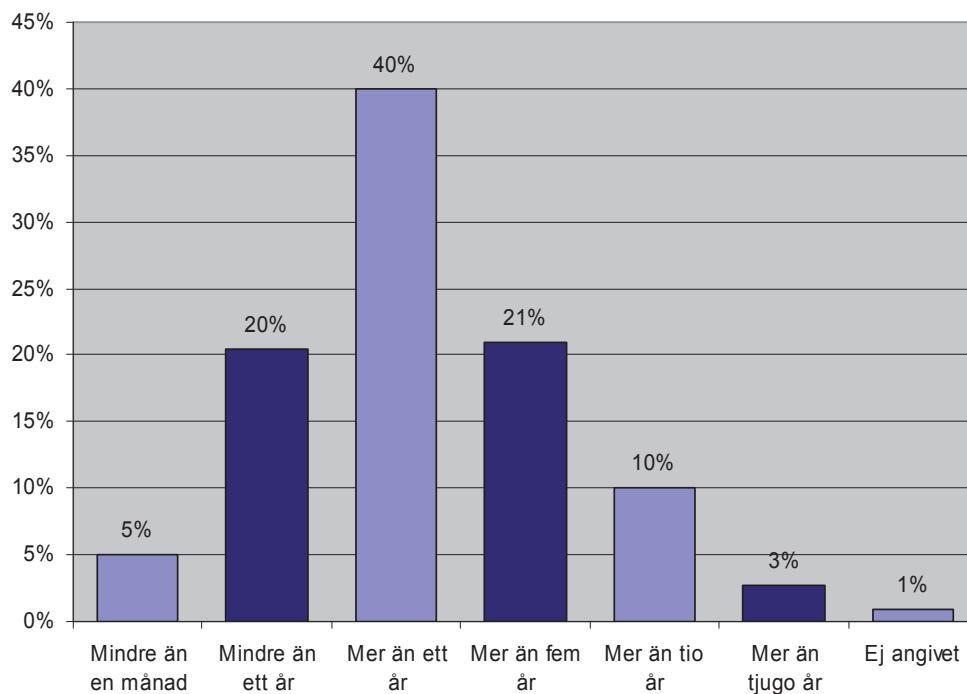

Diagram 8: Uppgifter för hur länge våldet har pågått. Baserat på uppgifter från RVC:s eget register över de 220 ärenden som skrevs in under perioden 090101-091231. N= 220

De flesta (67 procent) har inte polisanmält gärningspersonen tidigare. 13 procent har gjort en polisanmälan tidigare och 15 procent har gjort flera anmälningar (uppgift saknas för resterande).

Av de ärenden som skrevs in under verksamhetsåret hade 166 ärenden också avslutats vid tidpunkten för datainsamlingen (100121). De har varit aktuella mellan 1 och 333 dagar. Medellängden för ett ärende är 91 dagar. Diagrammet nedan visar dessa 166 avslutade ärenden fördelade i olika tidsintervall baserat på hur länge de varit aktuella. Diagrammet

visar att ungefär en femtedel av ärenden avslutas inom en månad (30 dagar). Nästan hälften har avslutats inom två månader. 41 procent av ärendena är aktuella under mer än tre månader. Det är 13 procent som är aktuella mer än ett halvår (181 dagar eller mer). Observera att detta baseras på de ärenden som har avslutats. Hur länge övriga kommer att vara aktuella är oklart.

Antal dagar besökarna varit aktuella hos RVC

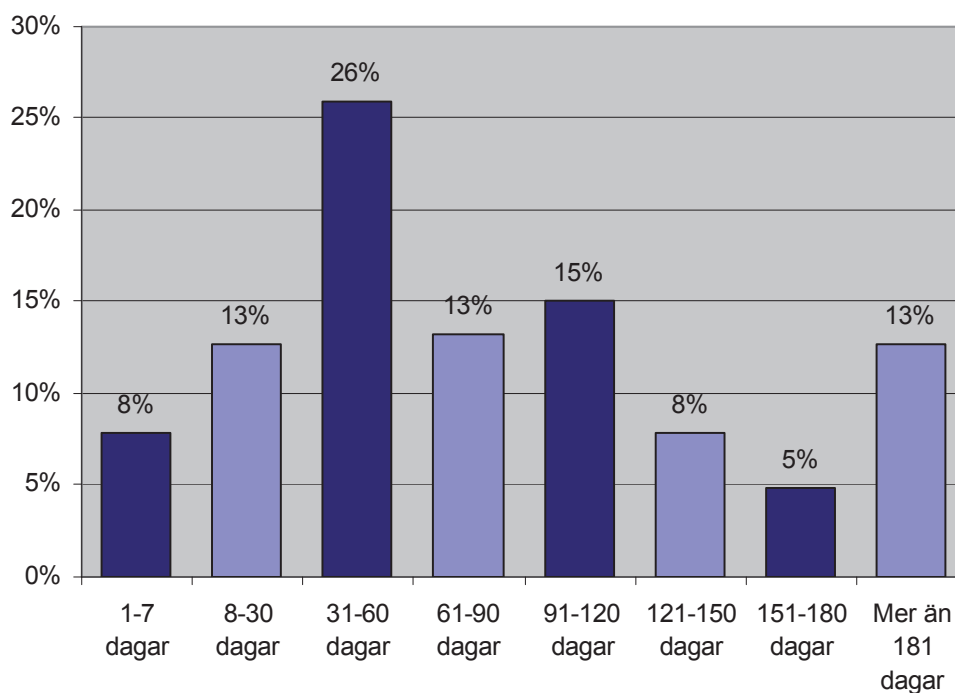

Diagram 9: Antal dagar ärenden varit aktuella hos RVC fördelat i tidsintervall. N= 166. Baserat på uppgifter ur RVC:s eget register.

Om man utifrån statistiken ovan konstruerar ett typfall över RVC:s besökare får man en kvinna i 35-årsåldern. Hon har utländsk bakgrund och hon har barn. Hon har blivit misshandlad av en man. Våldet har pågått under ett par år och det är första gången hon polisanmäler mannen.

6. RVC ur de våldsutsatta kvinnornas perspektiv

Sex kvinnor berättar

Inledning

För att få en djupare förståelse för det stöd RVC erbjuder och den situation som våldsutsatta kvinnor befinner sig i under rättsprocessen har sex enskilda intervjuer gjorts med kvinnor som fått stöd på RVC. Tre av kvinnorna har svensk bakgrund och tre har sina rötter i andra länder. Den yngsta är i 20-årsåldern och den äldsta i 60-årsåldern. Männerna blev dömda i samtliga fall, där tre ärenden gällde misshandel och tre gällde kvinnofridskränkning. En av kvinnorna lever under skyddad identitet idag.

Eftersom det är kvinnor som varit utsatta för våld och i en del fall också fortfarande lever under ett konkret hot är sekretessfrågorna särskilt viktiga att beakta. Alla personuppgifter är ändrade och även andra detaljer som kan avslöja kvinnornas identitet. Med bakgrund av det starka anonymitetskravet avstår jag också att i utvärderingen göra beskrivningar av kvinnornas bakgrund och upplevelser. Fokus läggs i stort sett enbart på det stöd de fått av RVC och hur de har upplevt rättsprocessen.

Texten är strukturerad i fyra olika avsnitt: *Vägen till polisanmälan*, *Upplevelser av rättsprocessen* samt *Stöd från andra*.

Vägen till polisanmälan

För fyra av kvinnorna är polisanmälan den första de gör. De två andra har gjort en eller flera anmälningar som de senare ”tagit tillbaka”, vilket innebär att de har valt att inte medverka i polisförhören. Samtliga beskriver att de inför polisanmälan har haft åtminstone något stöd av vänner eller släktingar och att det har spelat roll. Antingen därför att de har fått stöd och blivit ”pushade” eller för att det inte funnits någon återvändo i och med att släktingarna själva har gjort anmälan eller att våldet fått sådana synliga konsekvenser att det inte gått att dölja. En av kvinnorna säger att hon också börjat märka vilka konsekvenser våldet får för hennes barn. Även den andra kvinnan som har små barn pratar om våldet i relation till barnet som en viktig faktor till polisanmälan. Flera av kvinnorna beskriver att de upplevt mycket skam och ensamhet i själva beslutet att anmäla. Det har funnits en rädsla för vad polisanmälan kommer att leda till och en ovilja att utsätta mannen för ett straff. Det allra första bemötandet från polis och stödet från RVC beskrivs som viktigt. Bekräftelsen att de gör rätt, att de ska stå på sig och att finns hjälp att få spelar roll för beslutet att stå fast vid sin anmälan och medverka i rättsprocessen.

Särskilt tydligt blir detta i intervjun med den kvinna som gjort flera polisanmälningar tidigare, men som hon tagit tillbaka. Vid de tidigare polisanmälningarna har hon inte upplevt samma stöd och inte fått uppfattningen att det fanns hjälp att få. Både hon och de två andra kvinnorna där brottet rubricerades som grov kvinnofridskränkning beskriver också att det faktum att mannen häktades under en längre period (ett par veckor fram till rättegångarna) sannolikt också spelat roll för deras beslut att stå fast vid sina berättelser och sina anmälningar. Alla pratar dock om att de ”har fått nog” eller att de ville få stopp på våldet som huvudsaklig orsak till att de gjort polisanmälan och att de stått fast vid sin berättelse. En av kvinnorna säger att själva polisanmälan inte var självklar från början, utan någonting som mognade fram i kontakt med bl a en kvinnojour.

Upplevelser av rättsprocessen

Kvinnorna har olika erfarenheter av rättsväsendet. Dels därför att deras ”ärenden” är olika i sig och dels därför att deras tidigare erfarenheter samt deras stöd från andra än RVC också varierat. Alla har dock positiva upplevelser av kontakten med polisen. De upplever att de har blivit väl bemötta och flera av dem beskriver också bemötandet från polisen som en viktig faktor i att de stått fast vid sina polisanmälningar. Polisen har trott på dem och motiverat dem. En av kvinnorna poängterar dock att hon saknat uppbackning från polisen. Hon har upplevt att poliserna varit överbelamrade med jobb. Omfattningen av kontakten med polisen har varierat. För de tre kvinnofridsärendena har det handlat om fler förhör och mer kontakt med polisen jämfört med de tre ärenden som rubricerats som misshandel. De två kvinnor som har haft lång väntetid fram till rättegångarna är också de som har haft minst kontakt med polisen. De har också minst positivt att säga om polisen, men beskriver ändå kontakten som korrekt. RVC har framförallt stöttat kvinnorna inför och efter förhören med polisen. Att ha någon de får gråta ut hos samt någon som hjälper till att strukturera det som skall tas upp i förhören har varit viktigt.

K3: Antingen träffade jag henne före eller också efteråt. Vi kunde prata och hon kunde ge mig feedback. Men hade jag begärt det så tror jag absolut att jag kunde ha haft med mig en handläggare från RVC på förhören. Det kändes inte som att jag behövde det då för jag hade ett sådant förtroende för polisen (...). Handläggaren från RVC kunde förstå och lyssna och kunde få ur mig det jag upplevt, men på ett sätt som jag lätt kunde tala om. Även saker som jag hade glömt bort, förträngt.

Tre av rättegångarna var klara på ett par timmar, en pågick en hel dag och de övriga två pågick under flera dagar. För en av kvinnorna var det vid intervjutillfället fortfarande inte slutgiltigt avgjort eftersom mannen överklagat domen och hon hade väntat ett halvår på den nya rättegången. Fem av de sex kvinnorna mötte gärningsmannen under rättegången. I vissa fall mötte de även mannens vänner och bekanta. Under rättegångarna var det bara en kvinna som hade valt att ha en väninna med som stöd. De andra fem har velat hålla rättegången ”privat”, även om vänner eller släktingar deltog som vittnen. Däremot har samtliga kvinnor haft med sin kontaktperson från RVC under hela rättegången (vilket var ett urvalskriterium när RVC valde ut kvinnor till intervjuerna). En viktig aspekt med att ha med RVC var att slippa känna sig ensam. Kvinnornas känslor i samband med rättegångarna har sett olika ut. Flera av kvinnorna talar om oviljan till att mannen ska få ett

straff, något som också var något de oroade sig över i samband med polisanmälan. De beskriver en tydlig ambivalens där de å ena sidan vill få slut på våldet och kan ”se” att det mannen utsatt dem för är fel, å andra sidan är osäkra på om de gör rätt som utsätter honom för ett straff, eller åtminstone en risk att få ett straff. För tre av kvinnorna var också hotbilden om mannen skulle bli släppt ett orosmoment inför rättegångarna.

De tre kvinnorna vars män blev dömda för misshandel hade rättegångar som tog en eller ett par timmar. RVC har fyllt en tydlig roll för att de inte ska känna sig ensamma. En av kvinnorna uttrycker det dessutom som viktigt att mannen inte skulle tro att hon var ensam. Bara en av dem hade, som tidigare nämnts, med någon stödperson från sitt eget nätverk. Att träffa mannen igen är en aspekt som upplevs som obehaglig för flera av kvinnorna. En av dem upplevde rättegången som mycket obehaglig eftersom mannen bett flera av deras gemensamma vänner att närvara vid rättegången som åhörare och där blev RVC:s stöd extra viktigt. För kvinnan som hade en väninna närvarande var ändå RVC:s medverkan viktig. Det var ett stöd att ha någon att fråga om vad som sker och hur saker fungerar, men också att ha någon som gav henne en kram och sa att hon skulle klara av rättegången.

De tre andra kvinnornas rättegångar tog en hel eller ett par dagar. Inte heller dessa kvinnor hade med åhörare från det egna nätverket, däremot vittnade vänner eller släktingar under rättegångarna. Säkerhetsarrangemangen kring den kvinna som idag lever under skyddad identitet var en viktig del under rättegången och kvinnan beskriver att kontaktpersonen från RVC ordnade mycket kring detta och att hon kände en trygghet i att det sköttes väl.

K4: Det kändes jättebra att jag inte behövde vara orolig för att jag var omhändertagen. Det kändes suveränt. Hade jag inte haft henne, om hon inte funnits med, så hade jag kanske inte klarat av rättegången.

RVC beskrivs som ett stöd inför rättegångarna – både i form av praktisk information, men också stödjande och motiverande. RVC har berättat hur rättegångarna går till och i en del fall har man till och med varit och tittat på rättegångssalarna. Denna information har gjort att kvinnorna har kunnat känna sig lite mer avslappnade och bättre förberedda. Under rättegångsförhandlingarna får RVC-handläggaren sitta bredvid kvinnan om rättegångssalarna är anpassade för det. I något fall har RVC fått sitta på åhörarplats på grund av utrymmesbrist. Kvinnorna beskriver att kontaktpersonen från RVC har stöttat dem genom att bara finnas i rummet, genom att de har haft ögonkontakt eller att kontaktpersonen från RVC har lagt en hand på axeln eller hållit i handen när det märkts att kvinnan mått dåligt. Citaten nedan är från de två kvinnorna som hade längre rättegångar:

K4: Handläggaren från RVC var där hela tiden och så fort hon märkte minsta lilla på mig så la hon handen på min axel. Det är någonting som verkligen har satt sig fast under rättegången.

K3: När jag var så upprörd att jag inte kunde prata längre bad hon mig lugna ned mig, ta lite djupa andetag. Tröstade mig och sa att vill du ta pauser så har du rätt att säga det. Hon fanns där för att styra in mig på ett professionellt sätt. Jag kunde inte fatta att jag klarade

av att minnas och berätta allt jag gjorde. Hon kunde få mig att känna vad duktig du är som kan berätta precis allt du har gått igenom.

RVC har också fyllt en viktig funktion när det har varit paus i förhandlingarna. De har då kunnat prata enskilt eller tillsammans med målsägandebiträdet och kvinnorna har fått stöd. I de längre rättegångarna har kvinnorna kunnat gå iväg och till exempel äta lunch med kontaktpersonen från RVC, vilket också beskrivs som betydelsefullt. RVC har kunnat bekräfta kvinnorna och ge dem stöd, mod och ork att fortsätta.

Samtliga kvinnor beskriver att de tycker att stödet från RVC varit viktigt. Deras resonemang kan tolkas som att de nästan är förvånade över att de fått stöd – både från polisen och från RVC. En av kvinnorna återkommer flera gånger under intervjun till att hon har underskattat polisväsendets och samhällets stöd till våldsutsatta kvinnor – även om hon också flera gånger säger att hon kanske har haft tur som mött ovanligt bra poliser, socialsekreterare och RVC. En av de andra kvinnorna säger att hon är förvånad och tacksam över att RVC har tagit sig tid att bry sig om och tid att närvara vid rättegången. Flera av kvinnorna uttrycker att de haft en negativ föreställning om hur man blir bemött när man gör en polisanmälan som gäller våld mot kvinnor. Framförallt poliserna och personalen på RVC har överraskat dem positivt genom att ge dem det stöd de upplever att de – och kvinnor i deras egen situation – behöver.

K3: Hela verksamheten fyller en sådan stor funktion som aldrig...som en kvinna i min situation, som under så många år levt med tron att samhället inte kan göra någonting åt mitt problem. Att det inte finns något stöd. När jag kom i kontakt med dem så upplevde jag att det kanske fanns det, men att jag inte hade kunnat se det.

K6: Man måste vara frisk för att vara sjuk. För att orka. Och det gör man inte i ett sådant här tillstånd. Skulle det finnas en helt annan uppbackning, precis som med RVC, att det skulle finnas till för alla och att själva processen kortas ned, då tror jag att fler skulle göra en anmälan.

Förutom stödet under själva rättegången – som beskrivs som mycket viktigt av åtminstone fem av kvinnorna – beskriver de ett omfattande stöd i övrigt från RVC. Fokus ligger dels på praktisk information kring själva rättsprocessen, hur rättegångarna går till, kontakter med polis och advokat etc. och dels på samtalsstöd av ett mer psykosocialt slag.

Även de kvinnor som genom RVC eller på annat sätt har fått samtalsstöd från andra terapeuter, psykologer, Kriscentrum för kvinnor, Alla kvinnors hus etc. verkar det psykosociala stödet från RVC ha spelat en stor roll. Flera av kvinnorna poängterar att personkemin med handläggaren på RVC är oerhört viktig, att det är personer som har empati och som kan lyssna. Samtidigt beskriver de också att RVC:s kompetens i rättsliga frågor och RVC:s nära kontakter med polis och åklagare har bidragit positivt till att de har kunnat känna sig trygga i det stöd de har fått. Antagligen är just det faktum att RVC gör både och - har praktiska samtal om rättegången och förhören samtidigt som man kan prata om våldet och sina känslor - en viktig aspekt. RVC:s personal är tillgängliga i mycket hög grad och det är fullt tillåtet att bara ringa och prata av sig. Flera av kvinnorna beskriver

betydelsen av denna vetskap om att det finns någon där att ringa om de behöver, någon som lyssnar och någon som flera gånger har uppmanat dem att ringa. De beskriver också att RVC har tagit kontakt bara för att fråga hur de har det. Även det beskriver kvinnorna som mycket värdefullt.

Stöd från andra

Samtliga kvinnor har haft målsägandebiträden och deras erfarenheter varierar. Fyra av dem är relativt nöjda. En av kvinnorna var först tveksam, men efter ett tag tyckte hon att målsägandebiträdet var jättebra:

K3: Han var jättesnäll och han brydde sig om mig. Han fick mig att må bra generellt och han kunde göra mer än ett annat målsägandebiträde kanske. Han själv var så engagerad (...). Han brydde sig. Han kunde fråga om jag ville ha vatten. Ring om du vill på min privata mobil. Han fanns där jämt.

Två av kvinnorna är mindre nöjda med stödet från målsägandebiträdena. De har inte varit tillgängliga på det sätt som kvinnorna önskat och känslan har snarare varit att de är ett ärende i mängden.

K2: Det här är ett sådant litet mål för henne och det skulle dröja flera månader och det var alldeles onödigt att hålla på och träffas för långt innan. Så hon hade en rutin att vi skulle ha ett samtal fjorton dagar innan – tidigast – rättegången. (...) Så jag upplevde henne kanske...så som varande drabbad är man sårbar och då kanske man hade, om man fick önska något, haft en advokat som var något mer empatisk. Hon var formellt korrekt och kunnig och gjorde vad hon skulle.

K6: Det handlar ju bara om pengar. Det här är personer som är otroligt duktiga på det de gör och så tar de på sig alldeles för mycket och då hinner de inte med. Då blir man bara en i mängden, ett jobb för dem. För en annan är det en jätteprocess. De har absolut inte den förståelsen eller den tiden.

En av RVC:s uppgifter är att slussa vidare till andra myndigheter eller organisationer. Kvinnorna som har intervjuats beskriver olika behov av annat stöd och också gått olika vägar för att få annat stöd. Den kvinna som har haft minst kontakt med RVC är också tydlig med att hon inte behövt något annat stöd. Hon vill och kan ”stå på sina egna ben”. Hon hade önskat att hon fått hjälp att ordna en ny bostad, men har fått beskedet att det inte är möjligt. En av de andra kvinnorna har inte haft behov av socialtjänstens insatser, däremot har hon på egen hand via vårdcentralen ordnat en samtalskontakt. Hon har också – genom RVC – fått kontakt med Alla kvinnors hus. En av kvinnor säger uttryckligen att hon inte kan tänka sig att gå till socialkontoret för att få stöd. För henne är socialkontoret en plats dit man går om man behöver pengar. Det är bara en av kvinnorna som har haft mycket kontakt med socialtjänsten i sin hemkommun och RVC fungerade som en länk mellan socialtjänstens insatser, RVC:s stöd, kvinnan och polisen. Kvinnan är mycket nöjd med stödet från socialtjänsten som bland annat handlat om ekonomiskt stöd, boende på kvinnojour och stödsamtal för barnet. RVC ordnade på ett tidigt stadium med en ansökan om förtur till bostadsförmedlingen och kvinnan fick på så sätt en ny

lägenhet inom ett par månader. Hon säger att hon nog hade kunnat få hjälp med det via socialtjänsten eller Alla kvinnors hus, men att det då hade tagit mycket längre tid. Via Alla kvinnors hus har hon fått terapisaamtal både för sin egen del samt för barnets del. En av de andra kvinnorna har haft kontakt med socialtjänsten som hon också är nöjd med, även om kontakten mer handlat om ekonomiskt bistånd. Den kvinna som idag lever under skyddad identitet påbörjade en ansökan om ekonomiskt bistånd med sitt socialkontor, men upplevde kraven på komplettering av handlingar som omöjliga och hon fullföljde därför aldrig ansökan. Någon annan hjälp från socialkontoret beskriver hon inte. Hon hade behövt hjälp med att byta sin lägenhet, men har inte kunnat få det från någon och hon bor därför nu hos en släkting. Genom RVC fick hon kontakt på Kriscentrum för kvinnor och har gått i ett par samtal hos dem. RVC har skrivit en remiss till kris- och traumaenheten och hon väntar på att få börja i behandling där. Hon har också haft läkar-kontakter via landstingets sjukvård och psykiatriska mottagningar.

Sammanfattning

De sex kvinnorna som intervjuats beskriver att de har blivit väl bemötta av både polis och RVC. Det har varit viktigt för deras beslut att stå fast vid sin polisanmälan. Stödet från RVC under rättsprocessen har dessutom varit viktigt för hur de har mått och hur de har förmått att medverka i rättsprocessen. Under själva rättegångarna har RVC varit viktiga och kvinnorna värdesätter att de har haft någon med sig som enbart haft som uppgift att stötta dem. I den rollen har de inte velat ha andra anhöriga.

De sex kvinnornas berättelser tyder på att kombinationen av psykosocialt stöd och information om rättsprocessen skapar trygghet som är viktig i kontakten mellan kvinnan och RVC. Viktiga aspekter är det villkorlösa stödet och den höga tillgängligheten.

De våldsutsattas uppfattningar om RVC enligt enkäten

För att samla in synpunkter och erfarenheter från RVC:s deltagare har de som avslutas under verksamhetsåret tillfrågats av handläggarna på RVC om de vill besvara en enkät. Svarefrekvensen är mycket låg, totalt sett 17 procent. Tolkningar av resultaten som presenteras i detta avsnitt måste därför göras med stor försiktighet. I metodavsnittet finns utförlig redovisning av hur enkäten har distribuerats och av bortfallet.

Det är 83 personer som besvarat enkäten. 79 är kvinnor och 4 är män. De är födda mellan 1924-1989. Medelåldern är 39 år (personer födda 1971). 46 procent är födda i Sverige, 15 procent i Mellanöstern, 16 procent i Europa, 10 procent i Afrika, 10 procent i Asien och 2 procent i Syd- eller Latinamerika.

Åldersmässigt stämmer de som besvarat enkäten väl in på RVC:s besökare. Även andelen med utländsk bakgrund överrensstämmer med klientgruppen som helhet.

Majoriteten, 68 procent, uppger att de har kunnat prata på sitt modersmål i kontakten med RVC. Sex personer har svarat att handläggaren kunde tala deras språk, lika många

har haft tolk. 26 personer har svarat att de inte har kunnat tala på sitt eget språk (uppgift saknas för en person).

De flesta, 83 procent, har kommit i kontakt med RVC via polisen. Socialtjänsten har förmedlat kontakten för sex kvinnor och sjukvården och kvinnofridslinjen har förmedlat kontakt för en kvinna vardera. Två kvinnor har kommit i kontakt med RVC via vänner eller bekanta.

De fyra män som besvarat enkäten härrör från RVC:s första verksamhetsår då man också tog emot heterosexuella män som utsatts för våld i nära relationer av sin fru eller kvinnliga sambo. Dessa fyra män har också angett att förövaren varit en kvinna. En kvinna har angett att det handlat om både kvinnliga och manliga förövare. Övriga kvinnor uppger att förövaren har varit en man. 15 procent anser att våldet varit hedersrelaterat. 72 procent har svarat att våldet inte varit hedersrelaterat och resterande 14 procent har svarat att de inte vet.

En tydlig majoritet av de svarande tycker att det som varit till mest hjälp är att de har fått någon att prata med. 61 procent har angett detta svarsalternativ. Granskar man de tre åren separat ser man dock att andelen är betydligt lägre det tredje verksamhetsåret. Då är det bara 35 procent som valt detta alternativ. Diagrammet nedan visar de olika svarsalternativen samt hur stor andel av de svarande som valt respektive alternativ. Bortfallet är förhållandevis stort på denna fråga vilket förklaras av att flera personer markerat fler än ett svarsalternativ.

Vad har varit till mest hjälp för dig på RVC?

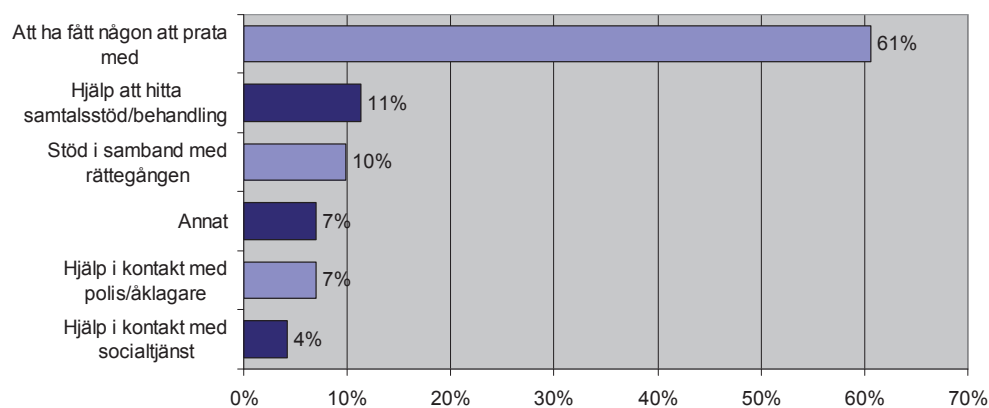

Diagram 10: Vad har varit till mest hjälp för dig på RVC? Redovisat i andel av de svarande. N=71

Som diagrammet ovan visar har 11 procent svarat att det viktigaste varit att de fått hjälp att hitta samtalsstöd eller annan behandling och ungefär lika många har svarat att stödet i samband med rättegången varit det viktigaste. Det tredje verksamhetsåret ökade andelen som valde dessa två alternativ till 20 procent vardera.

83 procent som besvarat frågan om de anser att RVC har gett dem det stöd de behövt för att medverka i rättsprocessen har svarat positivt. Diagrammet nedan visar andelen som svarat ja, nej eller vet ej.

Anser du att RVC har gett dig det stöd du behövt för att medverka i rättsprocessen?

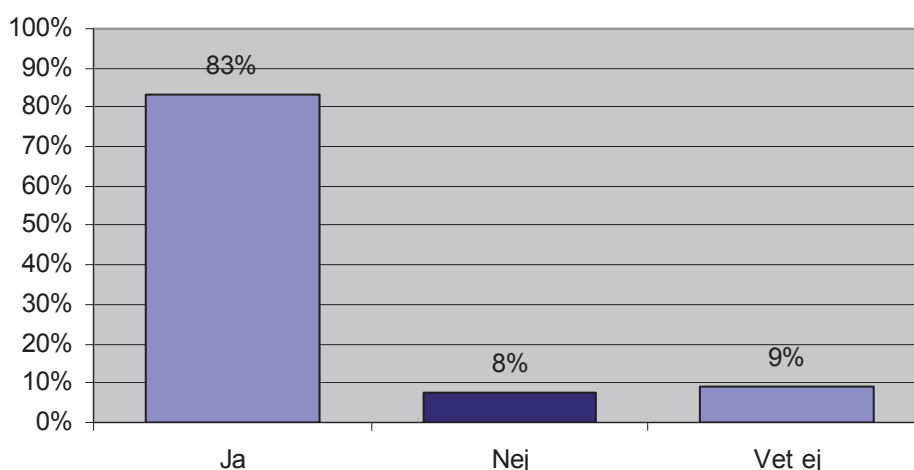

Diagram 11: Anser du att RVC har gett dig det stöd du behövt för att medverka i rättsprocessen? Redovisat i andel av de svarande. N=78.

Det är 88 procent som anser att RVC har tillräckliga kunskaper om våld för att kunna hjälpa dem. 73 procent anser att RVC har tillräckliga kunskaper om myndigheter och stödverksamheter för att kunna hjälpa dem. 88 anser att RVC har haft tillräckligt med tid för att kunna hjälpa dem.

Anser du att personalen på RVC har...?

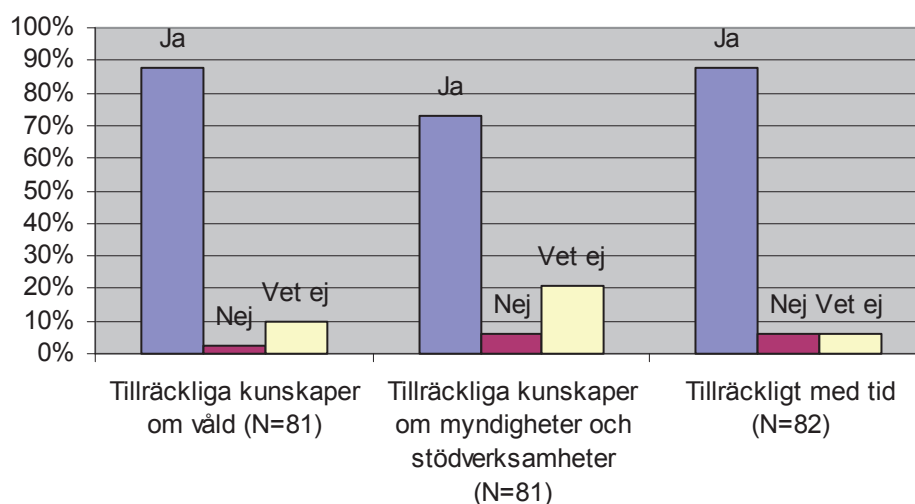

Diagram 12: Andelen av de svarande per svarsalternativ för de tre frågor i enkäten som handlade om personalens kunskaper om våld, övriga myndigheter och stödverksamheter samt om personalens tid.

Nästan alla uppger att de har fått stödsamtal. Andra vanliga insatser som besökarna tagit del av är hjälp i kontakt med polisen och stöd i samband med rättegången.

Andel som fått respektive insats

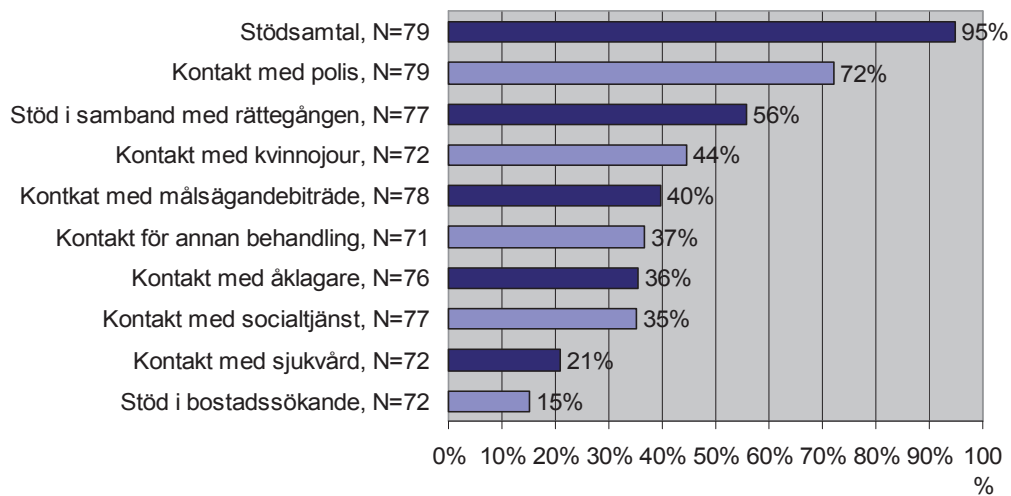

Diagram 13: Andel som har fått viss insats. Det interna bortfallet varierar på de olika insatserna.

I diagram 14 nedan redovisas hur stor andel av de våldsutsatta som uppgett att de har saknat en viss insats. Det vanligaste är att man svarar att man behövt eller velat ha stöd i bostadssökande. 26 av de som har besvarat frågan har svarat detta.

Andel som saknat en viss insats

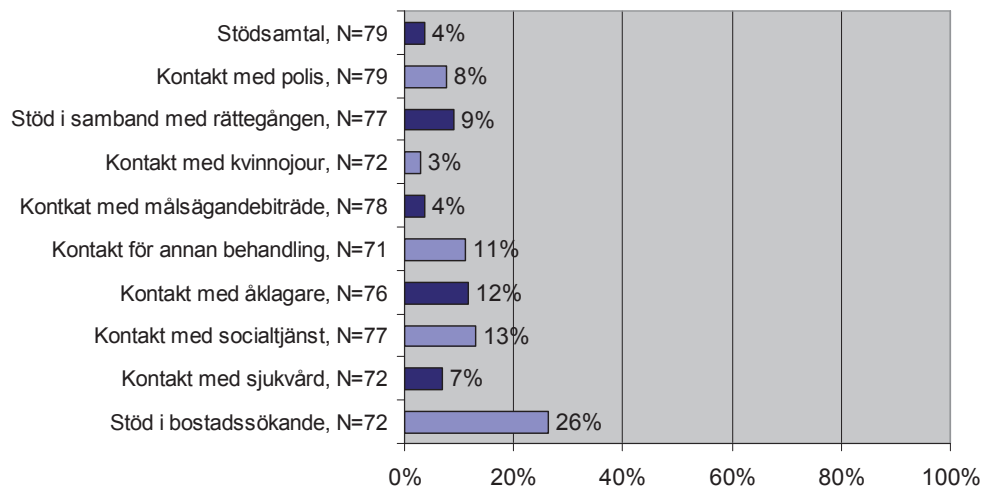

Diagram 14: Andel som har angivit att de saknat en viss insats. Det interna bortfallet varierar på de olika insatserna.

I enkäten ställdes frågor om hur man upplever att man har blivit bemött av polis, socialtjänst, åklagare, målsägandebitråde och RVC. Svaren skulle anges på en skala där 1

motsvarade ”mycket dåligt” och 6 motsvarade ”mycket bra”. I tabellen nedan redovisas andelen svarande per svarsvärde och yrkeskategori. RVC får mycket höga omdömen. 95 procent har svarat 5 eller 6. Inte någon har svarat med de två lägsta svarsalternativen. Polisen får också höga omdömen av de flesta och få personer tycker att de blivit mycket dåligt bemötta. Lägst omdömen när det handlar om bemötande får åklagarna och socialtjänsten.

Hur tycker du att du har blivit bemött av...?

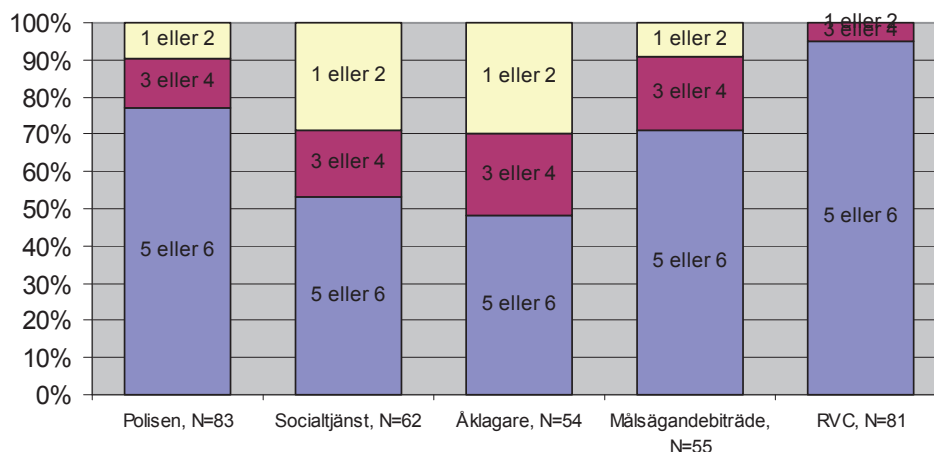

Diagram 15: Hur tycker du att du har blivit bemött av ...? Ange en siffra på skalan där 1 är ”mycket dåligt” och 6 är ”mycket bra”. Andel svarande per svarsvärde.

Enkäten avslutades med en fråga där brukarna ombads uppge hur pass nöjda de var med hjälpen på RVC. Svaret skulle även här anges på en skala från 1 till 6 där 1 definierades som ”mycket missnöjd” och 6 som ”mycket nöjd”. 86 procent har angett något av de två högsta svarsvärdena.

På det stora hela hur nöjd är du med hjälpen på RVC?

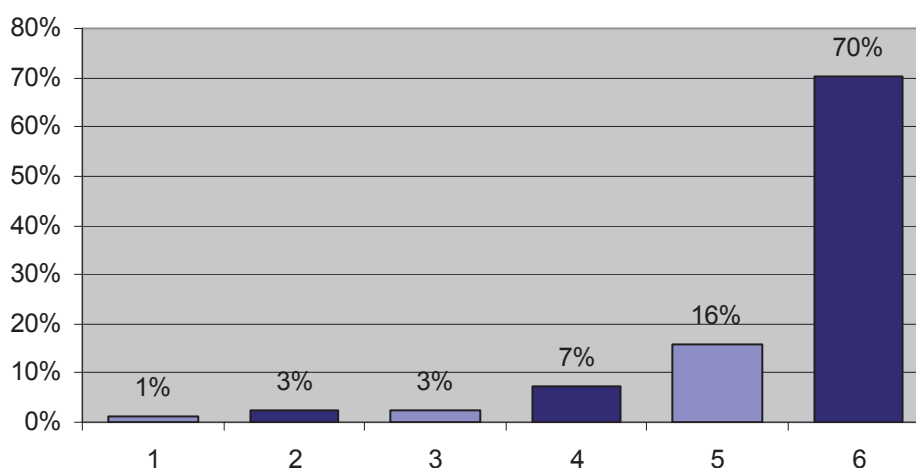

Diagram 16: På det stora hela hur nöjd är du med hjälpen på RVC? Ange en siffra på skalan där 1 är ”mycket missnöjd” och 6 är ”mycket nöjd”. Redovisat i procentandel av de svarande. N=81

Sammanfattning

De personer som har besvarat enkäten är överlag mycket nöjda med stödet från RVC. 83 procent har svarat att de fått det stöd de behövt för att kunna medverka i rättsprocessen. För 61 procent av de svarande har det viktigaste varit att de har fått någon att prata med. Var tionde säger att det viktigaste varit att de fått hjälp att hitta samtalsstöd/behandling och var tionde att de fått stöd i samband med rättegången. I svaren från det tredje verksamhetsåret har något färre svarat att det viktigaste varit att man fått någon att prata med och något fler att det viktigaste varit att de fått stöd i samband med rättegången eller att de fått hjälp att hitta annan behandling.

Personalen får goda omdömen och anses i stor utsträckning ha tillräckligt stora kunskaper om våld samt om myndigheter och stödverksamheter för att kunna hjälpa till. De anses även ha tillräckligt med tid. Bland insatserna som kvinnorna tagit del av är stödsamtal det absolut vanligaste. Hjälp i kontakt med polis, stöd i samband med rättegången, stöd i kontakt med målsägandebiträdet och stöd i kontakt med kvinnojour är också vanligt förekommande insatser.

7. RVC ur de samverkande myndigheternas perspektiv

Inledning

I det här kapitlet redovisas resultaten från flera delstudier som gjort. Socialsekreterare i två stadsdelar/kommuner, poliser och åklagare har intervjuats i gruppintervjuer. Socialsekreterare, poliser och åklagare har besvarat en skriftlig enkät. Projektets styrgrupp har intervjuats i grupp och chefer eller andra representanter från verksamheterna samt projektledaren har intervjuats enskilt. Utförlig metodbeskrivning av återfinns i kapitel 4 i denna rapport.

I redovisningen används en del förkortningar. För att skilja på de två olika kommunerna/stadsdelarna där socialsekreterare har intervjuats kallas dessa för A och B. A är en kommun/stadsdel som inte har en särskild enhet för kvinnofridsändanden och B är en kommun/stadsdel med en särskild enhet. I gruppintervjuerna med åklagare används förkortningen ÅKL och poliserna har förkortningen PO.

För att kunna urskilja vilken organisation de intervjuade cheferna/verksamhetsrepresentanterna tillhör är de angivna citaten kodade enligt följande:

ST: Styrgruppens ordförande som är anställd på Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholm stad

PL: Projektledaren för RVC

VC: Verksamhetschefen för RVC

ÅK: Västerorts åklagarkammars representant i styrgruppen

KV: Kriminalvårdens representant i styrgruppen

PC: Polischefen för Relationsvåldgruppen vid Västerorts polismästardistrikt

S1-S7: De sju olika representanterna från socialtjänsten i de samverkande kommunerna/stadsdelarna.

Kapitlet är strukturerat i fem underrubriker: Syfte med verksamheten, RVC:s betydelse för de våldsutsatta, Effekter för det egna arbetet, Erfarenheter av samarbete med RVC samt Samverkan och ansvar.

Syfte med verksamheten

I de intervjuer som gjorts med representanter från de samverkande myndigheterna har syftet med RVC diskuterats. Det finns skillnader i hur de samverkande myndigheterna beskriver såväl syftet som effekter av verksamheten. Att förstå hur de samverkande

myndigheterna ser på syftet är viktigt för att förstå vilka effekter eller resultat de ser eller önskar. Ett av de syften som anges är att stödet till de våldsutsatta på något sätt ska förbättras. Antingen uttryckt som att kvinnan ska få stöd att förbättra sin situation eller att hon ska få stöd i rättsprocessen.

PL: Jag tycker att det centrala är att motivera kvinnan att inte fortsätta att utsätta sig för risk. Sedan är det upp till kvinnan om hon vill stanna kvar i utredningen eller inte. Ibland kan det ju vara mer riskfyllt att driva en rättsprocess och då får man göra den bedömningen.

VC: Syftet är att hjälpa och stötta de enskilda individerna i en mycket svår livssituation som kan förbättras eller förvärras utifrån att det finns en polisanmälan om våld.

S1: Syftet är att följa kvinnan och stödja henne i rättsprocessen. Så att hon får ett bättre stöd framförallt. Och så att man kanske kan slutföra fler polisanmälningar och lagföra fler gärningsmän.

Det sista citatet ovan illustrerar att man ofta ser flera olika syften med verksamheten. Några har beskrivit syftet som att socialtjänsten genom RVC ska komma i kontakt med grupper de vanligtvis inte når. Det handlar om kvinnor som av olika anledningar inte vill ha kontakt med socialtjänsten. Kanske för att de har tidigare erfarenheter som är dåliga eller att det pågår barnavårdsutredningar parallellt där de upplever att de blir ifrågasatta. Det kan också handla om kvinnor som inte behöver något annat stöd än just information och stöd i samband med rättsprocessen. Kvinnor som har andra resurser och annat stöd utanför socialtjänsten.

Den intervjuade polischefen talar om att RVC behövs för att slussa personer till rätt instans inom socialtjänsten. Polischefen beskriver också att den viktiga skillnaden med RVC jämfört med andra brottsofferstödande verksamheter, till exempel brottsofferjourer, är just att RVC "har direktkanaler till socialtjänsten" och kan slussa personer rätt.

RVC som specialistenhet och pådrivare nämns också som ett syfte. En av socialtjänstrepresenteranterna säger att socialtjänsten arbetar med många olika svåra frågor och att det är lätt att frågorna som rör våldsutsatta kvinnor försvinner i mängden. Dessutom kan små kommuner/stadsdelar ha svårt att avsätta någon särskild tjänst för kvinnofridsfrågor. Då kan RVC fylla en viktig funktion som specialistenhet. En annan socialtjänstrepresentant säger att RVC kanske kan väcka "frågorna där på polisstationen så att det fungerar bättre än det gjort tidigare."(S3)

En del beskrivningar handlar om rättsprocessen. Några talar om RVC:s verksamhet utifrån att de ska finnas till för att kunna motivera kvinnor att göra polisanmälningar. Andra beskriver det som att syftet är att "fler män ska dömas och att det ska bli bättre polisutredningar"(S1), "rättvisan ska ha sin gång"(ST) eller "att kvinnan ska kunna ta sig igenom rättsprocessen"(PL).

Projektledaren lyfter samverkan i sig som ett syfte med RVC:s verksamhet. Projektledaren talar både om samverkan i termer av direkt samarbete mellan socialsekreterare och poliser men också samverkan på en strukturell och övergripande nivå.

RVC betydelse för de våldsutsatta kvinnorna

De samverkande myndigheternas personal är i stort sett överens om att RVC:s verksamhet väl stämmer med de behov av stöd de våldsutsatta kvinnorna har. Inte någon har svarat nej på frågan, vilket åskådliggörs i diagrammet nedan.

Anser du att RVC erbjuder det som målsäganden är i behov av?

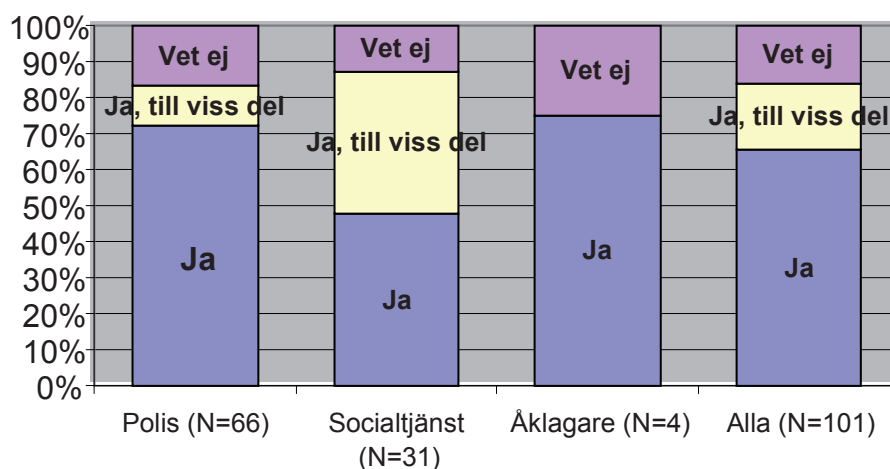

Diagram 17: Anser du att RVC erbjuder det som målsäganden är i behov av? Andel svarande per svarsalternativ fördelat på respektive yrkeskategori samt för samtliga svarande.

Socialsekreterarna är den grupp som är minst positiva. 39 procent av dem har angett ”ja, till viss del” som svar på frågan. Det är en större andel än hos poliser och åklagare. Fem socialsekreterare har också skrivit vad de anser saknas. Fyra av svaren handlar om behovet av motiverande samtal för kvinnor som inte gjort polisanmälan. En socialsekreterare skriver: ”Möjlighet till informativa stödsamtal för att motivera de kvinnor som kommer till oss genom anmälan på barnen, att göra en polisanmälan.” Två av svaren handlar om att man ser behov av stöd även hos kvinnor som väljer att inte göra polisanmälan eller som väljer att avbryta sin anmälan.

Nästan alla som besvarat frågan i enkäten – 91 procent – håller helt (44 procent) eller delvis (47 procent) med om att det finns frågor från de våldsutsatta kvinnorna som de själva har svårt att besvara och där RVC är en bra instans att hänvisa till eftersom de

kan ge bättre svar (det var bara poliser och socialsekreterare som fick frågan och den var något olika formulerad för de två yrkeskategorierna, se rapportens bilagor).

Även de poliserna som intervjuats talar om att de anser att stödet från RVC är bättre än det de själva kan ge:

PO: De får bättre svar från personer som kan den delen bättre. (...) Jag kan ju ungefär hur det fungerar lite övergripande, men i detalj kan jag inte beskriva vad som kommer att hända, vad har de för möjligheter att hjälpa dig, vad har de för resurser. Det kan jag inte svara på. Det kan ju RVC. De får ett mer äkta svar.

Enligt RVC:s egen beskrivning är en av deras arbetsuppgifter att vara med på polisförhören. Av de poliser som deltog på intervjun så var det bara en polis som har haft med RVC vid ett enda tillfälle. De andra poliserna är tveksamma till om de det är så bra att ha med RVC på förhören:

PO: Det är inte bara RVC som är med utan det är ju målsägandebiträdet som har ett förordnande. Och med RVC också, det blir lite kaka på kaka.

PO: RVC fyller väl en funktion att sitta med på ett förhör innan ett målsägandebiträde har blivit utsett. (...) Men annars tycker jag att när det väl finns ett målsägandebiträde som är med på förhör, just då tycker jag inte att RVC fyller någon funktion vid ett förhör. Det kan bli lite överbefolkat på förhöret också. Det är förhørsledare, tolk, målsägande, målsägandebiträde och ytterligare en person.

Den polis som har haft med RVC menade att det kanske inte spelade så stor roll på själva förhöret, men att det antagligen var bra för kvinnan att handläggaren på RVC kunde ta med målsäganden efter förhöret och sätta sig och prata. Poliserna kan också ringa till RVC för att stämma av och det händer också att RVC tar kontakt med poliserna inför förhör:

PO: De ringer och säger att den här kvinnan är jätteorolig för att komma på förhör hos dig. Det har kommit nu de sista veckorna, att de hör av sig. Då känner man att man har ett samarbete.

Enligt de intervjuade poliserna handlar samarbetet om att de vet att målsäganden har kontakt med RVC och att de märker att personerna är bättre förberedda under själva förhören i och med att RVC har mycket kontakt med dem innan.

Ett av påståendena i personalenkäten handlade om RVC:s påverkan på förhören. Där är dock bilden inte lika tydlig som i intervjun. I enkäten har nästan hälften av poliserna som svarat att de inte vet. 36 procent håller helt med i påståendet och ytterligare 14 procent instämmer delvis.

”Kvinnor som varit i kontakt med RVC är bättre förberedda inför förhören.”

	Antal	Andel
Instämmer helt	24	37%
Instämmer delvis	9	14%
Instämmer inte alls	0	0%
Vet ej	32	49%
Summa	65	100%

Tabell 18: Ange i vilken mån du håller med om påståendet ”Kvinnor som varit i kontakt med RVC är bättre förberedda inför förhören.” N=65

De olika poliserna träffar de våldsutsatta kvinnorna i olika skeenden och det kan vara en förklaring till att en del poliser uttrycker en stor osäkerhet kring huruvida kontakt med RVC påverkar förhören. 25 av de 32 som valt att svara ”vet ej” arbetar på joursektionen, uttryckningen eller en annan, ospecificerad avdelning. Ungefär tre fjärdedelar av samtliga svarande inom respektive avdelning av dessa tre har svarat ”vet ej”. Av poliserna på relationsvårdsenheten är det 70 procent som helt instämmer i påståendet att kvinnorna är bättre förberedda inför förhören och 20 procent instämmer delvis. Även poliserna som angett att de tidigare arbetat med relationsvårdsbrott instämmer i högre grad i påståendet. 55 procent instämmer helt och 27 procent instämmer delvis.

Lite drygt hälften av de poliser som besvarat enkäten instämmer helt eller delvis i påståendet att brottsutredningen blir bättre om RVC är inkopplade i ärendet. Precis som i ovanstående påstående är andelen som valt ”vet ej”-alternativet hög, vilket framgår av diagrammet nedan.

”Brottsutredningen blir bättre om RVC är inkopplade i ärendet.”

	Antal	Andel
Instämmer helt	25	38%
Instämmer delvis	8	12%
Instämmer inte alls	0	0%
Vet ej	32	49%
Summa	65	100%

Tabell 19: Ange i vilken mån du håller med om påståendet ”Brottsutredningen blir bättre om RVC är inkopplade i ärendet.” N=65

Granskar man de olika enheternas svar finner man samma mönster som för påståendet om huruvida kvinnorna är bättre förberedda vid förhören. Det är de enheter som man kan anta arbetar minst med själva brottsutredningarna som har svarat att de är osäkra. Av poliserna på relationsvårdsenheten är det 80 procent som helt instämmer i påståendet.

Åklagarna har inte så mycket direkt kontakt eller samarbete med RVC. I intervjun framkommer att de anser att deras roll där de ska vara objektiva inte är förenligt med för mycket kontakt med RVC. RVC ringer ibland till åklagarna i specifika ärenden för

klienters räkning. Åklagarna är ganska svåra att nå och dessutom kanske många inte vet att man får ta kontakt med dem på egen hand. Det är dock inte så att RVC kan få fram någon information som målsäganden själv inte kan få genom en egen kontakt med åklagaren. De gånger åklagarna ser RVC är framförallt vid rättegångarna när RVC är med och stöttar målsäganden.

I intervjun berättar en av åklagarna om ett fall där det handlade om en kurdisk kvinna som blivit misshandlad under lång av en man som inte ville gifta sig med henne eftersom hon var frånskild. Mannen gifte sig senare, men fortsatte relationen med kvinnan. När hon ville avsluta relationen började han misshandla, förfölja och trakassera henne. Åklagaren berättar att handläggaren på RVC hjälpte henne att förstå kvinnans beteende:

ÅKL: Hon [handläggaren på RVC, min anm.] märkte det här. Den här kvinnan, målsäganden, hon förstod nog inte att det här var intressant för så här är det. Jag ville ha en förklaringsmodell till varför hon inte har sagt någonting. (...) Jag började förstå det lite och då ställde jag frågor till RVC som då bekräftade hur det är. (...) Det var ju jätteviktigt för det här målet, det var enormt viktigt. Det gjorde det mycket värre. Han hade ju haft en ännu större makt över henne.

I detta konkreta exempel har RVC fungerat som språkrör för kvinnan och hjälpt till att förmedla någonting som åklagaren inte annars hade fått veta.

En av RVC:s uppgifter är att slussa vidare till socialtjänsten. Där kan de våldsutsatta få hjälp med till exempel skyddat boende, stödsamtal eller ekonomiskt bistånd. RVC ska vara en kort stödinsats och det är bland annat socialtjänsten som förväntas stå för längre kontakter. Båda socialkontoren om intervjuats beskriver att de blir kontaktade av RVC när de har en kvinna som vill ha kontakt. Ibland har de fysiska möten då kvinnan, handläggaren från RVC och socialsekreteraren träffas för att ärenden ska "överlämnas". Ibland har man enbart telefonkontakt. Inget av socialkontoren får skriftliga handlingar från RVC. Socialsekreterarna berättar att de i vissa ärenden har ganska mycket kontakt med RVC. De ringer och stämmer av och gör en arbetsfördelning så att man vet vem som ska göra vad. RVC:s närhet till polisen och åklagarna betonas av båda socialkontoren. Genom RVC kan man få fram rätt namn och telefonnummer till en viss polis eller åklagare. Det går snabbt och är enkelt.

I enkäten tillfrågades de samverkande myndigheternas personal om de ansåg att de våldsutsatta kvinnorna i dagsläget kan få motsvarande stöd som RVC ger från någon annan myndighet eller organisation. Inte någon har svarat ja. Nästan en fjärdedel har svarat "ja, till viss del" och ungefär lika många har svarat "vet ej" eller helt hoppat över frågan. Majoriteten – 54 procent – har dock svarat att det inte anser att kvinnorna kan få motsvarande stöd någon annanstans. RVC uppfattas alltså som en viktig och unik verksamhet som ger de våldsutsatta kvinnorna ett stöd de inte kan få av någon annan.

Anser du att de våldsutsatta kvinnorna i dagsläget kan få motsvarande stöd som RVC ger från någon annan (dig och dina kollegor, någon annan myndighet eller organisation)?

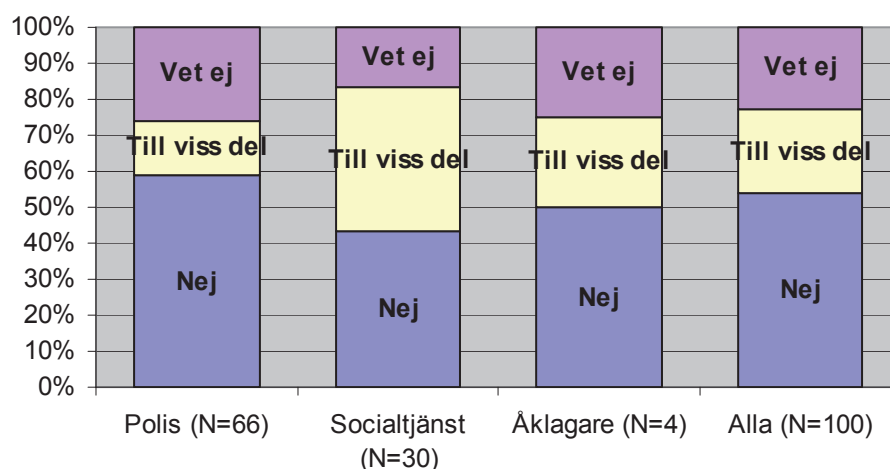

Diagram 20: Anser du att de våldsutsatta kvinnorna i dagsläget kan få motsvarande stöd som RVC ger från någon annan (dig och dina kollegor, någon annan myndighet eller organisation)? Inte någon har angett svarsalternativet "Ja" varför det saknas i redovisningen. Andel svarande per yrkeskategori samt hel svarsgruppen.

Flera av socialsekreterarna som intervjuats beskriver RVC:s verksamhet som någonting extra, ett särskilt stöd som de våldsutsatta kvinnorna får. Eller som en person uttrycker det:

SOCB: Det är en person till som är inkopplad i kvinnan på något sätt. Som också kan hjälpa henne för vi har också jättemycket att göra. Det blir ju mer service.

Flera av de saker kvinnorna får hjälp med av RVC är sådant som socialsekreterarna menar att kvinnorna inte annars skulle få på grund av den höga arbetsbelastningen hos socialtjänsten. Man tycker inte att den egna verksamheten räcker till, varken i den specialiserade enheten eller på den reguljära enheten.

89 procent av de som besvarat frågan i enkäten anser att RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får ett bättre psykosocialt stöd. (71 procent har svarat ja och 18 procent delvis). Resterande har svarat "vet ej".

”RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre psykosocialt stöd”

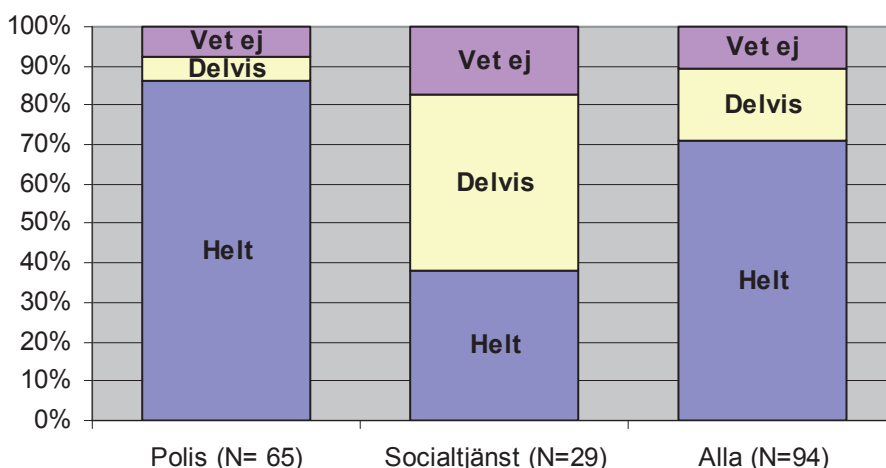

Diagram 21: Ange i vilken mån du håller med om påståendet. Svarsalternativet ”Inte alls” har inte markerats av någon och är därför inte med i tabellen. Andelen svarande per yrkeskategori samt för hela svarsgruppen.

Det är ungefär dubbelt så många poliser som socialsekreterare som besvarat enkäten och påståendet om psykosocialt stöd har en högre andel poliser än socialsekreterare som helt instämmer. Det är något fler av socialsekreterarna som ”bara” delvis instämmer i påståendet än som helt instämmer i det.

Åklagarna beskriver i intervjun att i de fall de har sett att RVC har medverkat på rättegångar så har det haft en positiv påverkan på kvinnan:

ÅKL: Men det man har sett av RVC är ju att, där man vet att de har varit inne, så kan man se i enskilda ärenden att det betyder väldigt mycket. Nämligen att kvinnan verkligen är stärkt av den kontakten. Det skulle jag vilja säga, men jag vågar inte dra några generella slutsatser.

ÅKL: Jag hade ett mål, det var en kvinna och tre barn som var misshandlade. Och när hon från RVC var där på rättegången så märkte man hur stärkt hon blev av det. (...) Men så kunde hon inte vara med på grund av olika orsaker. Då märkte man hur hon förminskaades nästan, målsäganden. De gör en jätteinsats bara genom sin blotta närvaro där.

83 procent av de som besvarat frågan i enkäten instämmer helt eller delvis i påståendet att RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre kunskap om rättsprocessen. De resterande har svarat att ”vet ej” eller inte svarat alls på frågan.

”RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre kunskap om rättsprocessen”

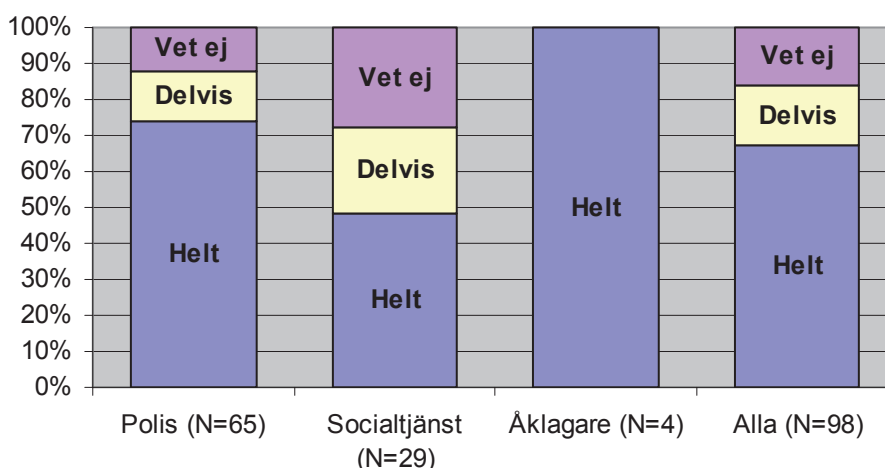

Diagram 22: Ange i vilken mån du håller med om påståendet. Svarsalternativet ”Inte alls” har inte markerats av någon och är därför inte med i tabellen. Andelen svarande per yrkeskategori samt för hela svarsgruppen.

Effekter för det egna arbetet

Ett återkommande tema i de intervjuer som gjorts är att de anställda upplever att de inte hinner med att ge de våldsutsatta kvinnorna det stöd de behöver eller att de saknar den kompetens som behövs. Situationen ser olika ut i de olika stadsdelarna/kommunerna och på de olika enheterna inom polisen. Sannolikt varierar också åtminstone den upplevda tidsbristen över tid. I personalenkäten tillfrågades socialsekreterare och poliser om de upplevde att de hade den tid som behövdes. 90 procent har svarat att de helt eller delvis håller med om att det är svårt att hinna med att ge de våldsutsatta det stöd de behöver. Detta åskådliggörs i diagrammet nedan.

”Det är svårt att hinna med att ge våldsutsatta kvinnor det stöd de behöver”

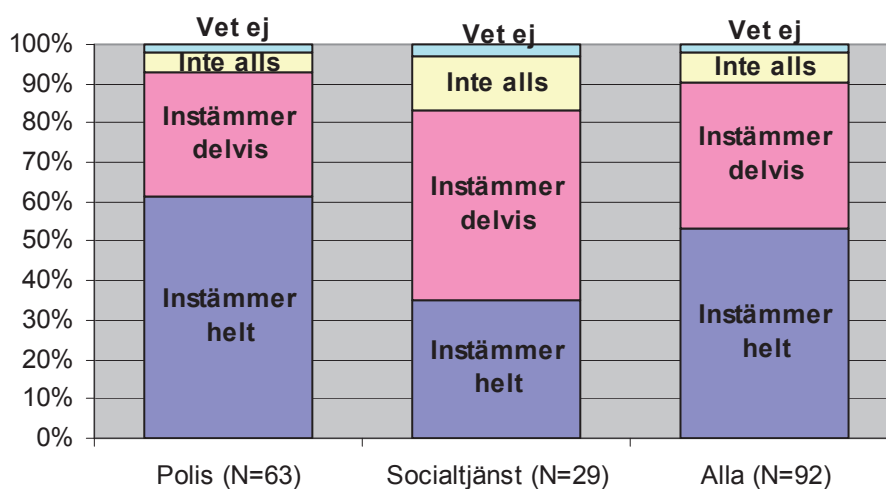

Diagram 23: Ange i vilken mån du håller med om påståendet ”Det är svårt att hinna med att ge våldsutsatta kvinnor det stöd de behöver”. Andel av de svarande fördelat per yrkeskategori samt dessa sammanslagna.

Även de intervjuade socialsekreterarna beskriver en stundtals svår arbetssituation. I synnerhet socialsekreterarna som arbetar på en enhet för ekonomiskt bistånd har svårt att hinna med eftersom kvinnofridsärendena tar mer tid i anspråk än ”vanliga” ärenden och de har inte fått någon extra tid avsatt. De saknar handledning för sina kvinnofridsärenden och därmed blir RVC extra viktigt för att kunna diskutera ärenden.

SOCA: De vet väldigt mycket om stöd och rådgivning. De ger oss tips och det måste ju vara socialtjänsten som godkänner. RVC kan ringa till oss och säga att det här finns och då kan vi ta reda på mer.

SOCA: Kvinnorna kommer med olika frågor och oftast känns det som att vi inte vet och kan svara. RVC är mer sammanfattande med polis, stödsamtal och de kan följa med till rättegången.

Att följa med klienterna på rättegångar är mycket svårt att hinna med för socialsekreterarna i båda kommunerna/stadsdelarna som intervjuats. Därför är just den funktionen hos RVC mycket uppskattad. För de socialsekreterare som inte är organiserade i en egen enhet är RVC ett bollplank dit man ringer i gemensamma ärenden till exempel när man behöver tips och råd. I den andra kommunen/stadsdelen – där man har en specialiserad enhet – har man inte samma behov av RVC som generell kunskapsbank, utan man samarbetar mest kring specifika klienter:

SOCB: Det primära är klienterna. (...). RVC är väl bättre på vissa frågor. De är ju i rättsfrågorna hela tiden. Vi är i andra frågor som rör socialtjänstens område. Där kan man komplettera varandra ganska bra.

En av socialsekreterarna nämner dock att hon tycker att RVC är bra som diskussionspartner när det gäller mer strukturella frågor:

SOCB: Sedan tycker jag att de är jättebra på att diskutera samhällsstrukturen i de här frågorna. Hur de tänker, vad som är bra, vad man ska pusha på. Hur ska vi gå vidare i de här frågorna? Där är de bra.

I de båda kommunerna/stadsdelarna där socialsekreterare intervjuats beskriver de att de har svårt att få gehör för de våldsutsatta kvinnornas behov internt i organisationen.

SOCB: Det är väldigt frustrerande som arbetsgrupp att ligga två steg före sin ledning. För de flesta är det här en fråga bland andra, men har man könsmaktsförståelse och ser det strukturellt så måste det få ligga på en annan nivå. Men det gör man inte.

SOCA: Det är så svårt att beskriva hur det är för någon som inte har jobbat med det. Cheferna som sitter och bestämmer. De måste arbeta med det själva för att se det inte är som ekonomiskt bistånd.

Polismyndigheten i Västerort har under RVC:s projektid omorganiserat arbetet med våldsutsatta kvinnor. När projektet startade fanns ingen särskild avdelning för relationsbrott, vilket man nu har skapat. Poliserna som intervjuades innan omorganisationen beskrev att de haft särskilda ”kommissioner” som arbetat för att komma ikapp med

brottsutredningarna som gäller våld i nära relationer. En av poliserna berättar att brottsutredningar som gäller våld i nära relationer ofta tar lång tid eftersom det inte sällan är många personer som ska förhöras och våldet har ofta pågått under en lång tid. Poliserna som intervjuats upplevde en stor stress eftersom de var ensamma i utredningarna. Om de t ex blev sjuka blev ärendena liggande. Förhoppningen med den nya organisationen var att de skulle kunna arbeta ihop i ärenden. De uttryckte dock viss oro för att de skulle bli för få i den nya gruppen. I början av 2010 intervjuades chefen för den nya relationsvåldsgruppen och då framkom att de återigen ligger efter med utredningarna. De har haft problem att tillsätta alla tjänster eftersom de har haft för få sökande.

Även åklagarna beskriver i intervjun att de arbetar under en hög arbetsbelastning. Ärendetillströmningen är hög och en av de intervjuade åklagarna är av uppfattningen att de egentligen är för få. De saknar marginaler om någon t ex blir sjuk.

En mycket klar majoritet av de som besvarat personalenkäten instämmer helt (43 procent) eller delvis (29 procent) i påståendet att RVC avlastar dem i deras arbete. Poliserna och åklagarna har i högre grad än socialsekreterarna svarat att de instämmer helt.

”RVC avlastar mig i mitt arbete”

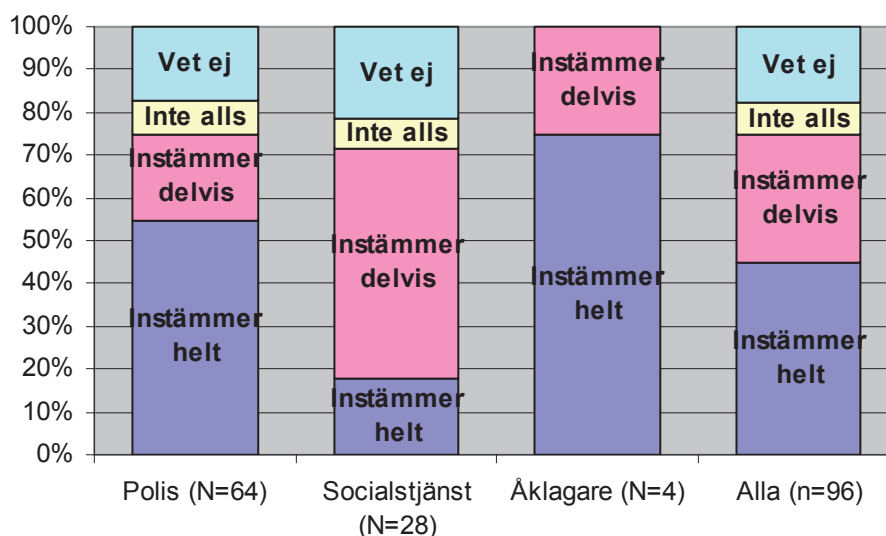

Diagram 24: Ange i vilken mån du håller med om påståendet ”RVC avlastar mig i mitt arbete”. Andel svarande per svarsalternativ fördelat per yrkeskategori samt dessa tre sammanslagna.

Samma bild får man om man tittar på svaren på frågan i enkäten som handlar om huruvida RVC bidrar till att man blir mer effektiv i sitt arbete. 40 procent har svarat ja och ytterligare 28 procent har svarat att de delvis anser det. 13 procent har svarat nej på frågan. Även på denna fråga är poliserna och åklagarna mer positiva än socialsekreterarna som i högre utsträckning svarat ”ja, till viss del”.

Anser du att RVC bidrar till att du blir mer effektiv i ditt arbete?

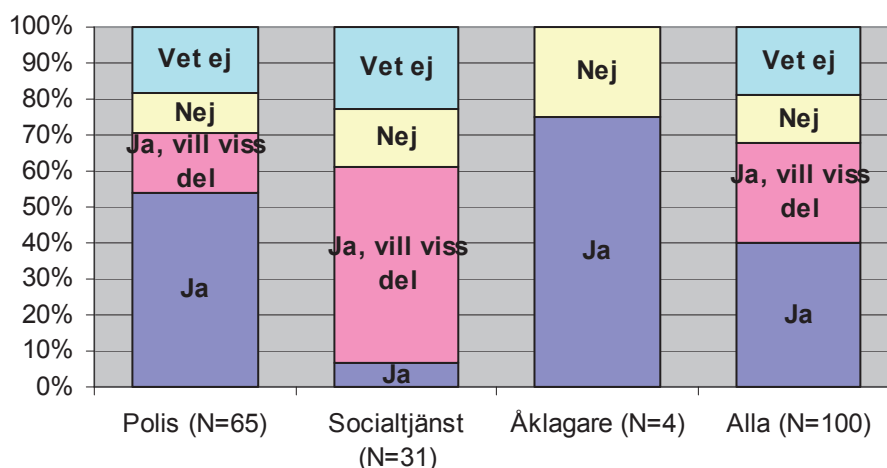

Diagram 25: Anser du att RVC bidrar till att du blir mer effektiv i ditt arbete? Andelen svarande per svarsalternativ fördelat per yrkeskategori samt dessa tre sammanslagna.

De svarande ombads att beskriva på vilket sätt RVC bidragit till att de blivit mer effektiva. 36 personer har svarat. De flesta svaren handlar om att RVC på olika sätt avlastar genom att de hjälper kvinnorna med saker som tidigare polisen fick hantera. Många nämner det psykosociala stödet. ”Jag får inte längre lika många samtal som handlar om psykosocialt stöd” är ett exempel på ett sådant svar. Andra skriver om mer praktiska saker som kontakter med andra myndigheter, kvinnojourer, boenden etc. I och med att poliserna upplever att de kan arbeta mer effektivt i och med avlastningen kan de fokusera på själva brottsutredningen eller det ”polisära brottsutredande arbetet” som en av poliserna beskriver det. Några nämner också att de anser att RVC är mer lämpade att stötta kvinnorna på det psykosociala planet, att de har kunskaper som polisens saknar och att de ibland har lättare i kontakten med myndigheter och kvinnojourer eftersom en del litar mer på RVC än på polisen. Några av svaren handlar om att RVC:s stöd till kvinnorna leder till att de i högre utsträckning medverkar i utredningarna. Tre av poliserna beskriver att själva förhören blir bättre i och med att RVC ”öppnar upp kvinnorna för samtal” och att kvinnorna kan ge mer fakta under förhöret när de får stöd före och efter från RVC. Poliserna som intervjuats är också tydliga med att de anser att RVC har en direkt påverkan på deras eget arbete. De våldsutsatta är nu mer fokuserade under förhören:

PO: Ofta har RVC förberett dem och sagt att det vi vill veta är det som är det jobbiga. (...) Ibland tar det så lång tid innan man får dem att prata om rätt sak. De vill berätta allt på en gång och vi får ingen struktur i det vi ska skriva. Vi vill gärna ha en historia som är någorlunda kronologisk. Nu är de mycket mer fokuserade när vi kommer.

RVC:s stödjande roll underlättar polisarbetet. Att de brottsutsatta har fått prata med någon innan har bidragit till att fokus blir på själva händelsen och inte på hur man mår eller kring andra farhågor den våldsutsatta har. Detta bidrar till att polisen blir mer effektiv, men även till att själva förhören blir kvalitativt bättre.

Poliserna får också avlastning så till vida att många av de samtal de tidigare fick ta som mer handlade om sociala eller praktiska frågor nu hamnar hos RVC:

PO: Till mig har målsäganden ringt och frågat när det gäller sociala saker och då har jag sagt att ring till RVC, de är specialister på det här och då har det löst sig.

PO: De här sociala samtalen. ”Jag är ledsen nu och vill ha någon att prata med – har du tid? Ursäkta mig.” Det är ofta så att de ber om ursäkt för att de ringer för man har ju talat om att det här är inte mitt område. Och ber de om ursäkt så svarar man ju. Det är ju min målsägande som jag värnar om. (...) Det har försvunnit jättemycket.

PO: Jag tycker att det har märkts markant i förhören. De frågorna har försvunnit helt och hållet sedan RVC har klivit in.

Att RVC tar hand om den sociala biten frigör arbetstid för poliserna, men de säger också att de anser att det stöd de våldsutsatta får hos RVC är bättre än det som de själva har kunnat ge. RVC har mer tid och är kunnigare.

Åklagarna säger att RVC inte har några direkta effekter på deras arbete. De beskriver däremot att de kan se att målsäganden stärks av stödet i samband med rättegångarna och det borde påverka själva rättegången, det vill säga även åklagarnas roll i rättssalen.

För socialsekreterarnas del handlar effektiviseringen och avlastningen mer om att RVC tar över frågor som rör själva rättsprocessen. Många gånger får kvinnorna ett fortsatt stöd hos socialtjänsten när rättsprocessen är över och kvinnorna därmed avslutas hos RVC. RVC finns med under hela processen där också polis och åklagare finns med, med bara i en del av den tid kvinnan får stöd av socialtjänsten. Socialsekreterarna i de två kommunerna/stadsdelarna berättar hur RVC påverkar dem på flera sätt. En socialsekreterare beskriver RVC som ett extra verktyg hon kan vända sig till med frågor både i specifika ärenden och mer generellt. Tidigare fick hon ringa runt till olika aktörer, till exempel kvinnojourer eller socialjouren för att få information och råd. De säger att RVC har underlättat för dem eftersom de vet var de ska vända sig om de har frågor att ställa eller vem de ska hänvisa vidare till. I och med att många kvinnor nu kommer till socialkontoret efter att de har varit på RVC förbättras socialsekreterarnas arbete. Tidigare var det mer akutstyrt när kvinnor kom till socialkontoret och man upplevde att man handlade ”mer i blindo”.

I B-kommunen säger en av socialsekreterarna att hon är övertygad om att RVC möter många kvinnor som de på socialkontoret aldrig träffar, kvinnor som inte primärt behöver ekonomiskt bistånd eller skyddat boende. Däremot hade nog många av dem kommit till socialtjänsten om RVC inte funnits, tror hon:

SOCB: Det är ju bara de ärenden vi faktiskt har. Sedan är jag övertygad om att vi inte träffar vissa kvinnor utifrån att RVC finns. Det finns kvinnor som behöver just rättspecifikt stöd, men som i övrigt inte behöver ekonomi eller en löpande kontakt, som har det

mer ordnat. (...) Kvinnorna vi inte ser och som vi inte samarbetar kring som vi kanske mycket väl hade kommit i kontakt med annars. För man hade behövt det här stödet av oss.

I personalenkäten har socialsekreterarna svarat liknande. 48 procent av de svarande anser att RVC tar hand om kvinnor de annars skulle ha fått till socialtjänsten. Osäkerheten bland de svarande är dock förhållandevis hög, 36 procent har svarat ”vet ej” och ytterligare två har överhuvudtaget inte besvarat frågan:

”RVC tar hand om kvinnor som vi annars skulle ha fått till socialtjänsten.”

	Antal	Andel
Instämmer helt	15	52%
Instämmer delvis	0	0%
Instämmer inte alls	3	10%
Vet ej	11	38%
Summa	29	100%

Tabell 26: Ange i vilken mån du håller med om påståendet ”RVC tar hand om kvinnor som vi annars skulle ha fått till socialtjänsten.”. N=29

På den specialiserade enheten tror man också att RVC hjälper till att uppmärksamma våldet mot kvinnor bara genom att verksamheten finns och att legitimera det arbete socialsekreterarna gör.

Erfarenheter av samarbetet med RVC

Utöver de delar av enkäten som handlar om hur samverkansparterna uppfattar stödet till de våldsutsatta kvinnorna samt effekterna av RVC:s verksamhet på det egna arbetet, finns ett par frågor i enkäten som mer specifikt rör samarbete och nöjdhet. 68 procent har svarat att de helt instämmer i påståendet att det är lätt att samarbeta med RVC. Ytterligare 9 procent har svarat att de instämmer till viss del. En person har svarat ”instämmer ej” och resten har svarat ”vet ej” eller helt hoppat över frågan. Av de fria svaren i enkäterna framkommer att RVC:s personal av många uppfattas som professionella, trevliga, lätta att ha att göra med och kompetenta. 91 procent av poliserna (det var bara de som fick frågan) instämmer helt i påståendet att de har förtroende för RVC och känner sig trygga när de hänvisar kvinnor till dem.

Överlag är personalen inom alla tre samverkande myndigheter nöjda med den information de fått om RVC:s verksamhet. Socialsekreterarna är något mindre nöjda och de har i högre utsträckning svarat att de bara delvis fått tillräcklig information. Enstaka personer har dock svarat att de inte har fått tillräcklig information och av de fria svaren i samband med frågan kan man konstatera att det ofta handlar om att man varit borta vid informationstillfället eller att informationen behöver uppdateras. Det illustrerar behovet av kontinuerliga informationssatsningar eftersom personal både tillkommer och faller bort. En del av socialsekreterarna efterlyser information och diskussion kring ansvarsfördelning.

En av enkätfrågorna handlade om hur pass nöjd man var med verksamheten på RVC och de svarande ombads markera sitt svar på en skala från 1-6 där 1 definierades som ”mycket missnöjd” och 6 som ”mycket nöjd”. 33 procent av de svarande (94 personer) har angett värdet 6 och sammanlagt har 82 procent svarat 5 eller högre. Ingen har svarat lägre än 3. RVC:s samverkanspartners uttrycker med andra ord en stor nöjdhet med det arbete som personalen på RVC utför.

På det stora hela hur nöjd är du med verksamheten på RVC?

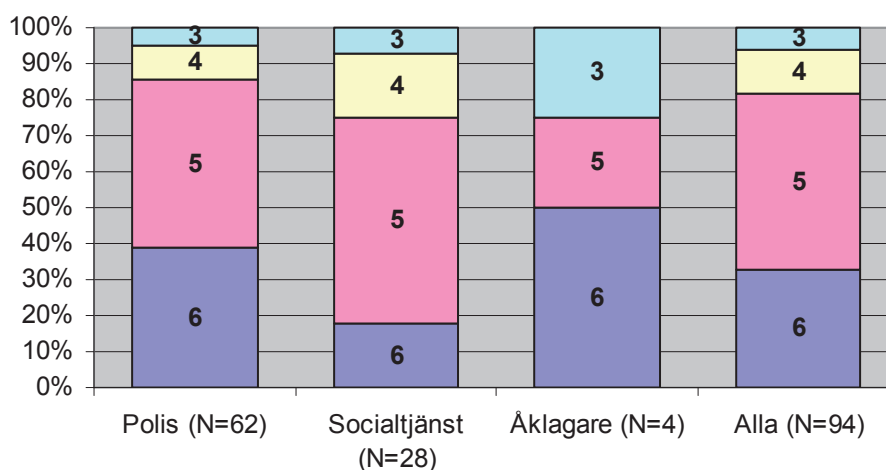

Diagram 27: På det stora hela hur nöjd är du med verksamheten på RVC? Ange en siffra på skalan där 1 är ”mycket missnöjd” och 6 är ”mycket nöjd”. N=94

Poliserna, åklagarna och socialsekreterarna som intervjuats uttalar sig mycket positivt om RVC och personalen som arbetar där. I intervjuerna framkom ett par områden där de intervjuade hade mer kritiska synpunkter eller förslag till förändringar. Poliserna säger att själva implementeringen av RVC haft brister och flera av poliserna beskriver det som att samarbetet först efter ett tag har börjat fungera.

PO: Vi har tyckt att de har varit otroligt anonyma. Förut. Men jag vet inte hur alla ser ut. De sitter på plan två och jag sitter på ett annat plan.

PO: De är jättetrevliga människor, men ofta vill man ha ett ansikte till ett namn. Då är det mycket lättare.

De tycker att det är svårt att samarbeta när man inte känner varandra eller vet hur de på RVC ser ut. De uttrycker förhoppning om att det ska fungera än bättre i framtiden då de bildar en egen relationsvårdsgrupp. I början fanns vissa farhågor om att sekretessen myndigheterna emellan skulle försvåra samarbetet, berättar en av poliserna. Hon tycker dock att det har löst sig bra och att det fungerar i dagsläget. Poliserna saknar ingenting särskilt i RVC:s verksamhet:

PO: Jag har ingenting negativt att säga. Tvärtom. Bara positiva saker.

PO: Jag tycker att det är bra, men det kan alltid bli bättre. Med sedan vad det är som kan bli bättre...

PO: Det fungerar bra tycker jag. Det går säkert att vidareutveckla, men just idag fungerar det bra.

Åklagarna säger att de tycker att det borde vara fler anställda på RVC:

ÅK: Jag tycker att de skulle vara fler. De skulle kunna göra jättestora insatser.

En av socialsekreterarna i A-kommunen/stadsdelen säger att hon trodde att det skulle vara mer inslag av stödsamtal på RVC. Hon anser att deras egen kommun/stadsdel brister just på det området och därför hade hon förhoppningar om att RVC skulle lösa detta. Men hon säger samtidigt att det är deras eget ansvar. I övrigt har socialsekreterarna inga direkta synpunkter på saker som saknas eller som fungerar dåligt:

SOCA: Nej, jag känner bara att man inte visste alls vad det var när det startade så man är så glad att de finns. Det har nog gått för kort tid för att man ska uppfatta om något saknas.

Än så länge är det bara så bra att det finns någon man kan ringa till.

Den andra socialsekreterargruppen poängterar att det är viktigt att man är flexibel och det tycker man att personalen på RVC är. De säger också att det är positivt att de ”talar samma språk” eftersom det underlättar samarbetet och spar tid:

SOCB: Jag tycker att de är jättelätta att prata med. Vi pratar samma språk och vi kan snabbt göra en bedömning. Om du gör det och jag gör det. För de vet precis vad det handlar om.

Det är en kanontillgång. Inte behöva sitta och sega och förklara.

En socialsekreterare från samma arbetsplats säger att hon önskar att RVC ännu tydligare kunde bli en kompetensbank i juridiska frågor. Hon har upplevt att RVC saknar relevant kunskap på vissa juridiska områden, i synnerhet kring hur rättspraxis ser ut. De är också kritiska till att RVC har begränsat antalet stödsamtal för att motivera till polisanmälan från tre till ett. Socialsekreterarna uttrycker viss oro kring av RVC är ett projekt än så länge och att man har dåliga erfarenheter av att väl fungerande verksamheter som drivs i projektform läggs ned. På frågan om vad som kan utvecklas eller bli bättre svarar en av socialsekreterarna att det är svårt att svara på eftersom man vet att resurserna är begränsade:

SOCB: Det finns väl massor de skulle kunna göra, men vad har de för resurser? Vad har de för möjligheter att göra och har de då tvingats skära i de här motiverande samtalen för att kvinnan ska ta sig till en polisanmälan, då verkar det inte som att de har så mycket utrymme att göra mer än vad de faktiskt gör idag. Och jag kan inte tänka mig att det är någonting av det som de gör idag som vi tycker att de inte behöver göra (...). Utan tvärtom behöver de kanske få utökade resurser så att de kan hålla fast vid det koncept de började med och inte börja skära i det.

De flesta anser att det är lätt att samarbeta med RVC. 70 procent av de som besvarat enkätfrågan instämmer helt och 9 procent instämmer delvis. Bara en socialsekreterare har svarat att han/hon inte alls instämmer i påståendet att det är lätt att samarbeta med RVC. 19 procent har valt ”vet ej”-alternativet på frågan.

92 procent av poliserna som besvarat enkätfrågan instämmer till fullo i påståendet ”Jag har förtroende för RVC och känner mig därför trygg när jag hänvisar kvinnor till dem.”

”Jag har förtroende för RVC och känner mig därför trygg när jag hänvisar kvinnor till dem.”

	Antal	Andel
Instämmer helt	60	92%
Instämmer delvis	2	3%
Instämmer inte alls	0	0%
Vet ej	3	5%
Summa	65	100%

Tabell 28: Ange i vilken mån du håller med om påståendet: Jag har förtroende för RVC och känner mig därför trygg när jag hänvisar kvinnor till dem. N=65

Samverkan och ansvar

RVC har under projekttiden haft två fokus i sin verksamhet om man ska tolka de projekt-mål som finns uppsatta. Den ena delen har handlat om det praktiska arbetet som socio-nomerna utför i kontakt med de våldsutsatta och i relation till polis, socialsekreterare och i viss mån också åklagare. Den andra delen som RVC har arbetat med är de övergripande och strukturella frågorna kring samverkan och kompetensutveckling. Den senare delen har hängt ihop med den projektledartjänst som funnits på heltid sedan projektet startade och fram till slutet av 2009, även om socionomerna också deltagit i arbetet.

Hur man ser på samverkan hänger ihop med vilka förväntningar man har haft på RVC och vilka brister man tycker har funnits tidigare. Områden som vilket syfte man tycker att RVC har, vilka resultat verksamheten ger, varför man ska samverka och hur samt ansvarsfrågor måste också belysas i detta sammanhang.

I intervjuerna har det blivit tydligt att intervjupersonerna har olika bilder om vad samverkan är och vad samverkan ska syfta till. I vissa fall hänger det antagligen ihop med vilken funktion man har inom den egna organisationen och därmed på vilka sätt och på vilka nivåer man kommer i kontakt med RVC och de samverkande myndigheterna. Några pratar enbart om samverkan i termer av praktiskt samarbete mellan socialsekreterare och personalen på RVC eller mellan socialsekreterare och enskilda poliser. Andra pratar om samverkan på en mer strukturell nivå och ser RVC som socialtjänstens samverkan med polis och åklagare. Detta innebär att när de fått frågan om samverkan har förbättrats sedan RVC startades så har de svarat utifrån vitt skilda utgångspunkter. Några tycker att samverkan har blivit bättre och några tycker inte att de ser så stora förändringar. Åklagaren i styrgruppen svarar till exempel så här:

ÅK: För åklagarsidans del så vet jag inte riktigt om samverkan...vi samverkar ju med polisen och det gör vi ändå. [...] Vi kanske inte samverkar så mycket, men vi får en kvinna som är mer i balans och det är vi intresserade av.

En av de intervjuade representanterna för socialtjänsten anser att det var mer samverkan i början av projektet:

S5: När det gäller RVC har jag en känsla av att det var mer samverkan i början. Jag [...] hade ofta telefonkontakt. Kollade om de hade kontakt med den här kvinnan. Vad gjorde de och vad gjorde jag? Den sorts kontakt har vi aldrig mer. [...] Istället för att samarbetet har blivit närmre och mer så har det blivit mindre.

Andra svarar att samverkan har blivit bättre. Enligt projektledaren har RVC bidragit till att poliser och socialsekreterare börjat prata med varandra istället för om varandra. En av de intervjuade socialtjänstrepresentanterna betonar ungefär samma sak. Det har blivit en ”trevligare ton mellan polis och socialtjänst” (S2) och ”lite mer respekt och ödmjukhet inför varandras uppdrag” (S2). Även polisen som intervjuats anser att samverkan blivit bättre:

PC: Det finns inga murar på något sätt mellan oss [polisen och RVC, min anm.]. [...] Det är ett väldigt bra samarbete. Väldig skillnad tycker jag. [...] När ett barn inte var med i bilden så hade vi inte direkt någon kontakt med socialförvaltningen.

De delar av intervjuerna som handlar om varför man ska samverka och vilka resultat man ser handlar om tre huvudteman:

- förbättrade resultat (bättre stöd till våldsutsatta kvinnor, fler kvinnor fullföljer rättprocessen, fler åtal etc.)
- informationsspridning/sätta fokus på frågorna som rör arbetet med våldsutsatta kvinnor
- förbättra kontakten och kunskapen om varandras yrkesroller.

Den intervjuade polischefen säger att det för deras del är en förutsättning att det är *en* instans de samverkar med i det praktiska arbetet. Att ha motsvarande samarbete utspritt på de sju olika stadsdelarna/kommunerna finns det inga förutsättningar för hos polisen. Polischefen betonar också att samverkan med RVC är för målsägandes skull och för att de ska medverka i utredningarna. Utan samverkan med RVC kommer de bli mer slagna och barnen kommer att må sämre, säger polischefen. Två av socialtjänstrepresentanterna poängterar ett mer rättsligt fokus:

S2: Vinsten med samverkan är ju om man kan få kvinnan att ändå fullfölja hela processen. Det är ju RVC:s roll att medverka i det.

S5: Man ska samverka för att det ska bli fler ärenden till åtal.

En av socialtjänstrepresentanterna tycker att samverkan kan vara bra för att man inte kan bygga upp allting på hemmaplan och att det därmed är positivt med samverkan.

Som exempel nämns kompetensutvecklingsfrågor och bostäder för våldsutsatta kvinnor. Några har särskilt poängterat att samverkan är viktig för att man kan sprida information om projektet. Samverkan hjälper till att sätta fokus på problemområdet ”så att det blir ringar på vattnet” (VC).

Att förbättra kontakten mellan framförallt polis och socialtjänst har nämnts som en viktig anledning till samverkan. Att man ska kunna närma sig varandra och förstå varandras yrkesroller. Ökad kunskap och förståelse leder till ökad tillit när man arbetar i det vardagliga arbetet. Behovet av att samordna eller åtminstone förstå och ta del av varandras statistik nämns som viktigt i en intervju och projektledaren talar om möjlighet att sitta ned och reflektera tillsammans för att kunna effektivisera arbetet och förenkla kommunikationen mellan myndigheterna.

Flera av de intervjuade har poängterat att samverkan tar tid och kostar pengar. Projektledaren är tydligt med att det behövs en samordnande funktion som håller ihop samverkansfrågorna:

PL: Det har ju varit en massa lokala samverkansinitiativ, men så har det bara runnit ut i sanden. Man inser att det är viktigt att det finns en koordinerande person som håller ihop det. Det är så många personer som man ska styra åt samma håll. Man ser tydligt att det är många myndigheter som är beroende av varandra för att det ska bli bra för brukarna.

Styrgruppens ordförande anser att det är orimligt att det ska ta så mycket kraft att samla så många, vilket har varit fallet kring RVC där överbyggnaden har varit så pass stor. Även RVC:s chef är skeptisk till den stora organisationen kring RVC. Det finns, enligt verksamhetschefen, vinster med organisationen, som till exempel att projektet har fått stor spridning och blivit känt bland många. Nackdelen är att det tar mycket tid och att det blir en för stor och byråkratisk organisation som tar för mycket kraft för att hålla vid liv. Det har blivit rörigt ibland och ”det pratas om alla frågor på alla plan” (VC).

Styrgruppens sammansättning och funktion har diskuterats i ett par av intervjuerna. Styrgruppen har dominerats av representanter från socialtjänsten. Både kriminalvårdens, åklagarmyndighetens och landstingets representanter har haft lite svårt att finna sin roll i styrgruppen – åtminstone initialt. Förutom projektbidraget från Länsstyrelsen i Stockholms län är det socialtjänsten som har bidragit med externa pengar till RVC. Polisen bidrar genom att upplåta lokaler i polishuset till RVC. Det är också respektive socialförvaltning som ska finansiera RVC om verksamheten permanentas. Det innebär att viktiga frågor som rör projektets ekonomi, anställningar och framtida finansiering och existens inte beslutas av samtliga medlemmar i styrgruppen. Styrgruppens ordförande konstaterar att besluten i realiteten fattas utanför styrgruppen:

ST: Styrgruppen blir inte beslutande eftersom de som arbetar är anställda i en del av samverkansgruppen. [...] Det man beslutar om är tjänster och pengar och då blir det inte i styrgruppen som man gör det. Då skaffar man sig en mindre styrgrupp med de som är i socialtjänsten och en ännu mindre styrgrupp med de som är inom socialtjänsten i Stockholm.

Till denna ojämna ansvarsfördelning inom styrgruppen kommer det faktum att det framförallt är socialtjänsten och polismyndigheten som konkret samarbetar kring de våldsutsatta kvinnorna. Det är dock ingen som uttalat sig direkt negativt till sin egen medverkan i styrgruppen. Kriminalvårdens representant tycker att det behövs olika infallsvinklar och att de alla har med sig olika, viktiga erfarenheter från sina respektive verksamheter. Landstingets representant har sett sin roll som att sprida kunskap om RVC och vad de kan erbjuda vidare till kollegor inom landstinget. Åklagarens representant talar mer om behovet att sprida information om den egna verksamheten till andra:

ÅK: Jag tycker att det är viktigt att vi är med dels för att sprida kunskap om vad åklagarna gör och var vi kommer in i bilden. [...] Också för att markera för de andra myndigheterna vad vi inte har ansvar för. I förhållande till RVC så bidrar vi med vår kompetens och vårt kunnande. Det känns lite mer som att man är bevakare av våra intressen och förmedlare av våra arbetsuppgifter när man sitter i styrgruppen.

Av det som har framkommit i intervjuerna – och som också blir tydligt när man tar del av protokollen från styrgruppen – är att mycket av mötestiden används till information. Framförallt är det RVC som informerat om sin verksamhet. Styrgruppens ordförande belyser detta:

ST: [...] På det sättet har det ju inte varit diskussioner i styrgruppen. Vi har varit en väldigt snäll styrgrupp. Vi har fått information från RVC och applåderat det.

En av representanterna från en kommun/stadsdel och som då och då deltagit i styrgruppens möten berättar ungefär samma sak:

S6: Jag har hamnat på flera möten där jag funderat på varför man träffas. Jag uppfattade att det nog i början var mycket informationsmöten och RVC:s möjlighet att nå ut.

Flera av styrgruppens medlemmar sitter i styrgrupper för andra projekt, med nästan exakt samma konstellation av människor. De diskuterar nu huruvida man skulle kunna samordna flera projekt för att minska antalet möten och samordna beslut och diskussioner.

När det gäller samverkan och RVC har projektledarens kompetens och samarbetsförmåga liksom socionomernas samarbetsförmåga och inställning lyfts fram som framgångsfaktorer. Bland annat den intervjuade polischefen betonar personliga egenskaper hos RVC:s personal. ”Det har varit bra folk från början och det har underlättat integrationen och samarbetet” (PC). Den stora överbyggnaden, som till viss del också kritiserats, menar några har bidragit till RVC:s framgång. I och med att många personer – på olika nivåer – är inblandade och deltar på möten, så sprids också information om RVC till många. Det faktum att projektet också har haft en projektledare under tre år som har arbetat med metodutveckling, informationsspridning och samverkansfrågor har också varit viktigt. Parallellt med det som skett inom ramen för samarbetet inom RVC har utvecklingen också gått framåt på andra områden. Både inom polisen och hos åklagarna har man omorganiserat sig och arbetar nu i specialistgrupper. Det underlättar nog samverkan, menade några i styrgruppsintervjun. Flera andra, bland annat polischefen och projektle-

daren, betonar också den förändrade synen hos polisen kring arbetet med relationsvåld som en viktig framgångsfaktor i samarbetet.

Ansvar

RVC är ett samverkansprojekt, men i praktiken är de samverkande myndigheternas roll och ansvar ojämn. I det konkreta och praktiska arbetet med de våldsutsatta kvinnorna är det främst socialsekreterare och poliser som samarbetar. Även åklagarna får läggas till listan om man ska beskriva de myndigheter som direkt påverkas av RVC:s arbete. Kostnadsansvaret bärs dock till huvuddelen av socialtjänsten. Polisen bidrar med lokaler i polishuset.

I intervjuerna har det förts fram åsikter och ställts frågor kring huruvida RVC gör någon annans arbetsuppgifter, om det de erbjuder är socialtjänstens ansvar och vem som tjänar på verksamheten.

För de flesta som intervjuats handlar det om vart tyngdpunkten läggs. De kan se delar av verksamheten som tydligt är socialtjänstens ansvar. Samtidigt ser de andra delar där de är mer tveksamma eller pekar på andra myndigheters ansvar.

S1: Om man ser det som att kvinnorna ska ha ett stöd, och det finns det ju i Socialtjänstlagen en skyldighet för oss att ge, ja då ska hon få det i det sammanhanget också. Frågan blir väl mer tyngdpunkter. De sitter i polishuset och arbetar väldigt nära polishuset och utifrån det kan jag tycka att tyngdpunkten borde ligga mer där. Alltså ett kostnadsansvar också.

S2: Ja, RVC är socialtjänst. Men å andra sidan så tänker jag att egentligen så skulle man kunna ha ett brottsofferstöd inom polisen. Så att säga att det är ren socialtjänst känns inte helt...det handlar ju till syvende och sist om att kvinnorna ska fullfölja rättsprocessen i relation till polisanmälan. Och då bör det ju vara ett ansvar för polis och åklagare.

S4: Det är en blandning. Det är svårt att säga. Jag tycker att det är samhällets uppgifter. För det är olika parter inkopplade. [...] Jag är helt övertygad om att det är polisen och åklagaren som får avlastningen.

Både åklagarrepresentanten i styrgruppen och polischefen betonar att de inte ser vinster för den egna myndigheten. Polischefen tycker att det är viktigt att se att det är den enskilda kvinnan som tjänar på RVC. Åklagaren pekar på att målsägarbiträdena har ett ansvar att lämna information om hur rättsväsendet fungerar. RVC inte skulle behövas om alla gjorde vad de skulle:

ÅK: Det skulle naturligtvis inte behövas om det var så att det fungerade i alla fall. Om man kände att man fick den här direkta kontakten och man fick även den här typen av information och medföljning till rättsalar och så. Men en tanke med att det finns, antar jag, är väl att det inte riktigt fungerat.

En representant från socialtjänsten delar upp verksamheten och ser ett samhälleligt ansvar för de rättspecifika resultaten:

S4: Jag tycker egentligen att det som är socialtjänstens del är det stöd som kvinnan kan behöva utifrån vad hon har varit utsatt för. Om det behövs någon form av krissamtal. Allting som har att göra med informationen om...det tillhör de andra delarna. Jag vet inte riktigt om det är vår sak att informera om rättsprocessen i de här delarna. [...] Men renodlat som stöd under hela rättsprocessen så är vårt intresse att kvinnan får det stöd hon behöver för att orka gå vidare. Dom eller inte är samhällets intresse lite mera.

En av de andra socialtjänstrepresentanterna uttrycker det i termer av att det är polis och åklagares uppgift att se till att folk blir mer laglydiga och ser inte RVC som socialtjänst:

S5: Nej, jag tycker inte att RVC är socialtjänst. Det är socialarbetare som arbetar...de gör ju ett socialt arbete. Socialtjänst är för mig mer myndighetsutövning. Jag tycker att man mer är någon slags behandlare. [...] Sedan är de ju väldigt kopplade till myndigheten polisen. Men de är ju inte poliser heller.

Av en annan socialtjänstrepresentant beskrivs RVC som ett ”komplement till socialtjänsten”(S6) på samma sätt som kvinnojourer är ett komplement. Enligt samma socialtjänstrepresentant är av anledningarna till att RVC behövs att andra huvudmän inte riktigt fullgör sina uppdrag.

Projektledaren poängterar att ansvaret att ge råd och stöd till kvinnor som har utsatts för våld i nära relationer ligger hos socialtjänsten – oavsett om polisen och åklagaren avlastas:

PL: Socialtjänsten ser att RVC avlastar polis och åklagare och förbättrar deras statistik. Men det är deras ansvar enligt lagstiftningen att man ska ge råd och stöd så att de här personerna kan förbättra sin situation. Det är deras ansvar.

Sammanfattning

RVC är ett samverkansprojekt med många aktörer inblandade. Ansvarsfördelningen är dock ojämn i den bemärkelsen att kostnaderna bärs av socialtjänsten och till viss del också polisen. Det är också dessa två som samverkar konkret och praktiskt i det dagliga arbetet kring de våldsutsatta kvinnorna. Oftast i bemärkelsen att RVC – som en del av socialtjänsten – samarbetar med polisen. Men också genom att socialsekreterare från de olika kommunerna samarbetar med poliser. Var ”gränsen går” för de olika myndigheternas ansvarsområden och vem som ”tjänar” på RVC finns det olika uppfattningar om. De flesta lägger tyngdpunkten hos socialtjänsten. Några pekar på polismyndighetens och målsägandebiträdenas ansvar.

De samverkande myndigheterna beskriver att stödet till de våldsutsatta kvinnorna har blivit bättre. De är till exempel bättre förberedda inför polisförhören och åklagarna säger att de ser att kvinnorna är starkare under rättegångarna när RVC är med. Stödet som RVC beskrivs som unikt och inte någon har svarat att de tror att kvinnorna kan få motsvarande

stöd av någon annan. De flesta som intervjuats säger att samverkan har blivit bättre sedan RVC startade. Det är dock tydligt att de svarar utifrån olika utgångspunkter kring vad samverkan är och varför man ska samverka. Till viss del beror det antagligen på att de intervjuade inte är en enhetlig grupp. De kommer från olika myndigheter med olika intressen i RVC. Socialtjänstrepresentanterna kommer från olika kommuner där man har organiserat arbetet med våldsutsatta kvinnor på vitt skilda sätt. Till detta kommer att några är enhetschefer, några är kvinnofridssamordnare etc. Man har alltså olika roller och inblick i den egna organisationen. Tre huvudteman kan dock urskiljas i svaren kring varför man ska samverka och vilka resultat man ser av samverkan:

- förbättrade resultat (bättre stöd till våldsutsatta kvinnor, fler åtal etc.)
- informationsspridning/sätta fokus på frågor som rör arbetet med våldsutsatta kvinnor
- förbättra kontakten och kunskapen om varandras yrkesroller.

8. Analys och slutdiskussion

Inledning

Syftet med den här studien har varit att beskriva verksamheten vid RVC för att kunna fördjupa förståelsen av verksamheten ur framförallt ett nyinstitutionellt perspektiv. Det innebär att jag genom de datainsamlingar som har gjorts har försökt att finna svar på vad RVC faktiskt är. Jag har använt mig av både de våldsutsatta kvinnornas perspektiv och de samverkande myndigheternas perspektiv. Jag menar att denna kombination av perspektiv är nödvändig för att förstå RVC:s funktion.

Analyskapitlet är indelat i tre huvuddelar. Först görs en beskrivning av vad RVC är och betyder i förhållande till de samverkande myndigheterna och i förhållande till de våldsutsatta kvinnorna. Därefter diskuterar jag samverkan inom ramen för projektet. Sist diskuteras framgångsfaktorer för verksamheten. I analysen använder jag mig av de teoretiska utgångspunkter som finns beskrivna i kapitel 3. Det handlar bland annat om det som beskrivs som studiens analysram och som sammanfattades i tre punkter:

- Hämmande/främjande faktorer för samverkan
- Konsensus/konflikt mellan aktörer
- Legitimitet

Relationsvåldscentrums funktion

RVC:s fokus är stödet till de våldsutsatta under själva rättsprocessen och det specifika stödet får utgöra den aktuella verksamhetsdomänen inom det organisatoriska fältet (Grape, 2006). Bild 29 åskådliggör detta. RVC har både en roll som enskild aktör i förhållande till de våldsutsatta kvinnorna och som samordnare på ett mer strukturellt plan. Denna dubbelhet diskuteras utförligare senare i detta kapitel. I bilden av verksamhetsdomänen har RVC dock fått bli en enskild aktör som utgörs av resurser från framförallt socialtjänsten, men också från polisen. Det är framförallt dessa två myndigheter som ser konkreta arbetsuppgifter inom projektet, som dessa myndigheter annars skulle ha utfört eller anser att de borde ha utfört om de hade haft resurser.

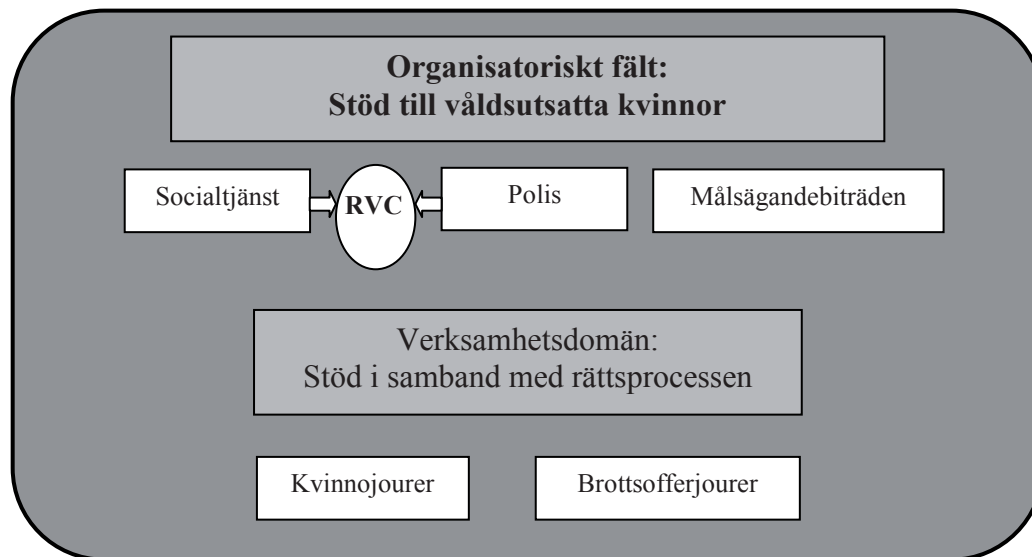

Bild 29: Aktuell verksamhetsdomän med aktörer.

I bilden ovan finns bara de organisationer som har ett uttalat ansvar i samband med själva rättsprocessen med. När det gäller kvinnojourerna är ansvaret inte direkt uttalat, men i praktiken fungerar de ofta som ett stöd i just rättsprocessen. Runt de våldsutsatta kvinnorna finns även andra organisationer. Åklagarna (som också är en av samverkansmyndigheterna i RVC) beskriver visserligen i den här studien att de ser klara fördelar med verksamheten som RVC erbjuder. De är dock neutrala i förhållande till såväl misstänkt som målsägande fram till dess att de väckt åtal och de har inget uttalat ansvar att stötta brottsoffret. De träffar t ex sällan kvinnan innan rättegången. Sjukvården har i många fall en viktig roll för att t ex fotografera skador. Många kvinnor har kontakt med psykiatri även under rättsprocessen och fungerar då säkert som en form av stöd. I samarbetet kring RVC (som redovisats i kapitel 5) finns aktörer som ingår i samma organisatoriska fält, men som faller utanför själva verksamhetsdomänen. En stor styrgrupp med höga representanter från många olika myndigheter, en arbetsgrupp med mellanchefer samt en referensgrupp med representanter från ett stort antal organisationer och företag. RVC har arbetat aktivt med att sprida information om sin verksamhet. Syftet med detta har enligt företrädare för projektet varit att sprida information till så många som möjligt. Denna stora ”överbyggnad” har sannolikt bidragit till att skapa legitimitet (jmf. Stern, 1999) för projektet. Många personer från olika verksamheter har involverats genom möten, informationsträffar och utbildningsinsatser från RVC:s sida. RVC blir på så sätt en angelägenhet för fler än de verksamheter som primärt berörs av det faktiska arbetet.

Utifrån det material som har presenterats i den här studien framträder bilden av RVC som ett samverkansprojekt med hög domänkonsensus (Grape, 2006). De olika samverkande myndigheterna har kommit överens om gränser för varandras ansvarsområden och uttrycker respekt för detta. Målsägandebiträdena medverkar inte alls i RVC, men är den aktör som tydligast utpekats i studien som ett konfliktområde. Målsägandebiträdena får kritik för att inte ta sitt ansvar. Kvinnojurerer och brottsofferjourer är representerade

i RVC:s referensgrupp. De har dock inte studerats särskilt i denna studie. Möjligtvis kan de uppleva verksamhetsdomänen som mer konfliktfylld än vad min studie ger sken av. RVC innebär att det offentliga tar ett uttalat ansvar för stödet under rättsprocessen till de våldsutsatta kvinnorna och man kan beskriva det som en professionalisering av det som tidigare utförts av ideella organisationer. Det skulle – åtminstone i teorin – kunna innebära förändringar i brottsofferjourernas och i kvinnojourernas arbete. Det kan innebära att behoven hos de kvinnor som söker sig till dem ser annorlunda ut, att de får färre kvinnor till sina verksamheter eller att de genom RVC:s arbete kommer i kontakt med fler kvinnor.

RVC ur socialtjänstens, polisens och åklagarens perspektiv

Förväntningarna hos socialtjänsten, polisen och åklagarna på vad RVC ska vara och göra ser olika ut beroende på de tre myndigheternas skilda uppdrag. Dessutom är socialtjänsten organiserad på olika sätt i de sju olika kommunerna och stadsdelarna, vilket också påverkar hur man ser på vilken roll RVC kan och bör fylla. Gemensamt är dock att såväl poliser om socialsekreterare och åklagare enligt studien är nöjda med RVC och uppger att det är lätt att samarbeta med dem. RVC:s personal uppfattas som professionella, trevliga, lätta att ha att göra med och kompetenta.

De samverkande myndigheternas personal anser att de har haft svårt att hinna med att ge kvinnorna ett fullgott stöd på grund av den höga arbetsbelastningen. I studien framkommer att arbetsbelastningen var hög innan RVC startades och att den i många fall fortfarande är väldigt hög. Poliserna och socialsekreterarna beskriver också att de inte fullt ut har kompetens att besvara de frågor de våldsutsatta kvinnorna har eller möjlighet att ge det stöd som efterfrågas. Det finns med andra ord ett stort behov av att ha någon att hänvisa de våldsutsatta kvinnorna till.

De samverkande myndigheternas personal och chefer anser i stor utsträckning att RVC bidrar till att de våldsutsatta kvinnorna får bättre kunskap om rättsprocessen och ett bättre psykosocialt stöd. Den psykosociala delen betonas tydligast av poliserna. Inte någon av de poliser, socialsekreterare eller åklagare som besvarat enkäten i studien anser att de våldsutsatta kvinnorna kan få motsvarande stöd som RVC ger av någon annan – vare sig den egna myndigheten, någon annan myndighet eller någon annan organisation. Socialsekreterarna har i större utsträckning svarat att de våldsutsatta kvinnorna delvis kan få motsvarande stöd av någon annan. En tänkbar förklaring är att socialtjänsten arbetar med de mer långsiktiga behoven av stöd för våldsutsatta kvinnor, vilket poliser och åklagare inte gör i sina respektive yrkesroller.

Både i intervjuer och i enkäter är det tydligt att poliserna upplever att RVC avlastar dem i deras arbete. Innan RVC startades fick poliserna många telefonsamtal från kvinnor som var ledsna och upprörda och som behövde stöd. Sedan starten av RVC har denna typ av samtal nästan helt upphört. RVC fyller med andra ord en funktion som polisen saknat. Polisen uttrycker det som att de tidigare har gjort saker som de inte anser är deras arbetsuppgift. Sedan RVC startade har de en instans dit de kan hänvisa kvinnorna. Det leder

till att de får mer tid till det brottsutredande arbetet. Många av poliserna säger också att de anser att förhören med kvinnorna blivit bättre eftersom kvinnorna har förberetts och fått stöd av RVC.

Många av socialtjänstens anställda anser också att RVC avlastar dem och att de blir mer effektiva i sitt arbete. Det är framförallt uppdelningen av arbetsuppgifter som har angetts som förklaring i enkäterna. Att RVC tar hand om de rättspecifika delarna i den våldsutsatta kvinnas stöd gör att socialsekreterarna kan fokusera på andra delar. I intervjuerna med socialsekreterare och med chefer (och andra representanter på central nivå inom socialtjänsten) framkom att ett av resultaten av RVC:s verksamhet är att socialtjänsten når kvinnor de annars har svårt att nå. Det handlar både om kvinnor som bara behöver stödet på RVC, men också om kvinnor som slussas vidare till fortsatt stöd hos socialtjänsten.

RVC ur de våldsutsatta kvinnornas perspektiv

De intervjuer som gjorts ger en fördjupad bild av hur kvinnorna uppfattar verksamheten som inte går att få i en enkät. RVC ger kvinnorna en möjlighet att prata, ”gråta ut” och få bekräftelse kring alla de känslor och rädslor som väcks i samband med polisanmälan. Den stora tillgängligheten beskrivs som viktig. De har känt att de har kunnat ringa när som helst och ofta har RVC själva tagit kontakt bara för att fråga hur kvinnan mår eller hur hon har det. Det har de intervjuade kvinnorna uppskattat mycket. Samtidigt ger RVC information om rättsprocessen så att kvinnorna kan känna sig tryggare i de delarna. De vet vad polisen behöver veta och de kan få svar på frågor som kommer upp. De får titta på rättssalen innan rättegången och RVC beskriver vad som sker under rättegången. Under själva rättegången finns också RVC med som stöd. Det här två delarna av stödet samspekar, som åskådliggörs i bilden nedan. De två delarna förstärker varandra och skapar tillit och förtroende, vilket är viktigt för att kvinnorna ska ta sig igenom rättsprocessen på ett så pass bra sätt som möjligt.

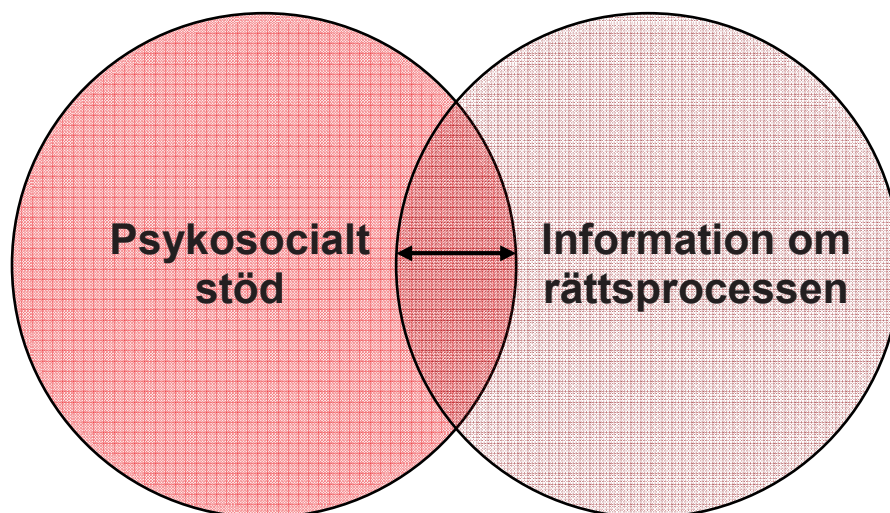

Bild 30: Illustration av samspelet mellan det psykosociala stödet och informationen om rättsprocessen.

I stort sett har de våldsutsatta fått det stöd de också efterfrågat på RVC. Ungefär en fjärdedel har dock angett att de saknar en eller flera insatser. Stöd i bostadssökande är det vanligaste svarsalternativet. Att hjälpa till att ordna en ny bostad ligger inte inom ramen för RVC:s arbetsuppgifter så kanske är det orättvist att det har funnits med som ett svarsalternativ överhuvudtaget. Det personalen har kunnat göra är till exempel att skriva förtursintyg. Bostadssituationen är problematisk för många i Stockholmsområdet och inte minst för våldsutsatta kvinnor.

Det är framförallt två aspekter av stödet från RVC som framstår som viktiga att belysa och analysera: *Hade kvinnorna kunnat få motsvarande stöd av någon annan? Har stödet från RVC påverkat kvinnorna att medverka i rättsprocessen?*

Stödet som kvinnorna har fått handlar om flera olika aspekter:

- psykosocialt stöd
- information om rättsprocessen (för att skapa trygghet, men också för att förbättra själva rättsprocessen).
- andra praktiska saker (kontakt med andra myndigheter, hitta annan hjälp etc)

När det gäller den första punkten, psykosocialt stöd, så kan kvinnornas berättelser tolkas som att de i viss mån har fått psykosocialt stöd från andra än RVC. Framförallt stöd från andra professionella. Ingen av kvinnorna ger beskrivningar som tyder på att de har eller hade kunnat få ett tillräckligt stöd hos sitt eget nätverk. Sannolikt är skamkänslorna stora och önskan att hålla vissa saker utanför sina vänner och släktingar stark. Av de beskrivningar som flera av kvinnorna har gett blir det tydligt att de varit i behov av professionellt stöd med tanke på den kris de genomgått. I de fall kvinnorna har haft andra professionella kontakter utöver RVC så har dessa i samtliga exempel utom två tillkommit med RVC:s hjälp. Det är möjligt att kvinnorna hade "hittat" till exempel Kriscentrum för kvinnor på egen hand eller via socialförvaltningen. En av kvinnorna har mycket goda erfarenheter av sina socialsekreterare och antagligen hade hon kunnat få en stödkontakt med till exempel Alla kvinnors hus via dem. En av de andra kvinnorna gick via sin husläkare och ordnade en samtalskontakt och hade hon inte haft RVC hade kanske denna kontakt – just på det psykosociala planet – varit tillräcklig för henne. Frågan är dock om dessa kontakter hade kunnat komma till stånd så pass snabbt som stödkontakten på RVC har gjort? Svaret är sannolikt nej. Kvinnorna har behövt ett omedelbart stöd i och med beslutet att göra polisanmälan och RVC har kunnat ge dem just detta. Sedan har de mer långvariga samtalsbehoven lotsats vidare till andra professionella kontakter som kris- och traumaenheter eller Kriscentrum för kvinnor. Stödet i det akuta krisskedet är viktigt för kvinnornas upplevelser av rättsprocessen och deras beslut i att stå fast vid sin anmälan. Det påverkar också förhören och på vilket sätt de medverkar i förundersökningarna. Ett senare mer terapeutiskt stöd kan inte ersätta detta akuta stöd i samband med just rättsprocessen.

Stödet under själva rättegången beskriver fem av de sex intervjuade kvinnorna som väldigt viktigt och det stödet tror de sig inte kunna ha fått av någon annan. Just det

faktum att RVC bara fanns där för dem och inte hade någon annan uppgift än att stötta beskrivs som viktig. Att någon såg när de blev ledsna, la en hand på ryggen eller viskade några uppmuntrande ord under pausen. Fyra av dem är relativt nöjda med sina målsägandebiträden. De övriga två har haft duktiga och kompetenta målsägandebiträden, men de säger att de har saknat både kontakt och stöd inför rättegångarna. Det är dock i huvudsak RVC som har stått för informationen om rättsprocessen.

Såsom kvinnorna beskriver det har informationen om rättsprocessen som de fått från RVC varit unik. De har fått möjlighet att inför och efter förhören med polisen både prata av sig om sina känslor och ”gråta ut”. De har också fått hjälp av RVC med att gå igenom händelseförlopp, fokuserat på viktiga händelser och fått kunskap om vad som är viktigt att ta upp i förhören. De har fått information av RVC hur rättegångarna går till, vem som sitter var och tittat på rättssalen innan själva rättegången. De har kunnat få hjälp att få fram information från polisen som kvinnorna själva upplever att de inte har kunnat få fram på egen hand. RVC har också kunnat resonera med kvinnorna om olika advokater, haft kännedom om åklagare och kunnat diskutera olika möjliga scenarion. De sex kvinnorna har haft olika behov av information om rättsprocessen och det påverkar också vilken tonvikt de ger till stödet i intervjuerna. Fyra av dem har fått mycket information och beskriver utförligt hur pass viktigt det varit och vilken trygghet de har kunnat känna tack vare informationen och kunskaperna som RVC har förmedlat. Den kvinna som generellt sett har haft minst kontakt med RVC och som också beskriver minst behov av stöd har inte heller lagt särskilt stort fokus vid dessa bitar i intervjun. För henne har RVC snarare fyllt funktionen av att ha någon att prata ut med. En av de andra kvinnorna beskriver att hon har uppfattat det som en trygghet att veta vart hon kan vända sig. Hon har genom egna kontakter kunnat få svar på många av sina frågor utan RVC:s hjälp, men hon uppskattade RVC:s stöd under själva rättegången.

Två av de tre kvinnorna vars män har dömts för kvinnofridsbrott är också de två som ger flest beskrivningar av annat praktiskt stöd som RVC gett dem. RVC har till exempel i den ena kvinnans fall skrivit förtursintyg så att hon fått en lägenhet och i den andra kvinnans fall hjälpt till med diverse intyg till andra myndigheter. Båda två har på olika sätt levt med skyddad identitet eller varit tvungna att akut gömma sig på en kvinnojour under rättsprocessen och där har RVC spelat en stor roll utöver det rent psykosociala. RVC har fungerat som spindel i nätet och samordnat kontakter mellan myndigheter, vilket har underlättat för kvinnorna. Den ena kvinnan beskriver ett nära samarbete mellan socialsekreterarna och RVC. Den andra kvinnan talar om en stor besvikelse på socialtjänsten, som hon uppfattar mest är intresserade av att rätt papper kommer in och hon säger att hon i det akuta krisskedet inte hade förmågan eller orken att fokusera på sådant. I det fallet är det svårt att tänka sig att socialsekreterarna hade kunnat hjälpa kvinnan med alla de praktiska saker som RVC har hjälpt henne med. Kvinnans upplevelse är att de formella kraven för att få socialbidrag blir ett för stort hinder. Något annat erbjudande om stöd upplever hon inte att hon har fått från socialtjänsten.

Som tidigare beskrivits så är det sex olika kvinnor som intervjuats. De är olika som personer, deras egna erfarenheter och nätverk varierar och deras upplevelser av själva våldet och rättsprocessen varierar också. Den kvinna som har haft minst kontakt med RVC säger att hon sannolikt hade medverkat i brottsutredningen ändå. Det var skönt att få någon att prata ut med i samband med att polisanmälan gjordes, men hon hade inte agerat annorlunda utan stödet från RVC, säger hon. En av de andra kvinnorna svarar också nekande på den direkta fråga hon fick om kontakten på RVC påverkat hennes beslut att medverka vid rättegång och förhör. Hon skaffade sig information som gjorde att hon visste att hon som medborgare var tvungen att ställa upp på rättegången. Tre av kvinnorna lägger större vikt vid RVC:s roll, men även vid polisens bemötande i samband med de allra första kontakterna. De beskriver att RVC spelade en stor roll i inledningsskedet när anmälan gjordes och de första förhören ägde rum, men också under hela processen. De har fått styrka och mod att stå fast vid sina berättelser.

Det är däremot mer tydligt att RVC har haft en direkt påverkan på *hur* kvinnorna har medverkat i rättsprocessen. Genom RVC har kvinnorna fått stöd inför och efter polisförhören. De har kunnat känna trygghet och tillit i att det finns någon att gråta ut hos och någon att fråga om råd. Någon som bryr sig. Under rättegången har RVC spelat en stor roll för tre av kvinnorna. De har tagit sig igenom rättegångarna trots att de upplevt det som mycket jobbigt.

Samverkan

Samverkan betyder olika saker för olika personer. Faktorer som vilken myndighet man representerar, var i organisationen man befinner sig och synen på vad RVC är till för påverkar uppfattningarna om samverkan. För en del som intervjuats handlar det om konkret samarbete i det vardagliga arbetet kring brottsoffren. För andra handlar det om samverkan på en övergripande, strukturell nivå. Hur man svarar i intervjuerna färgas också av hur man ser på RVC:s roll i samverkan. Sker samverkan med RVC eller genom RVC? Bland de intervjuade finns båda ståndpunkterna representerade och för många handlar det antagligen också om en kombination. Lindberg (2009) beskriver olika orsaker till samverkan. Det kan vara påtvingat genom t ex lagstiftning. För socialtjänstens del är ansvaret att samverka uttryckt i lag. Hur den samverkan ska se ut i praktiken är dock inte formulerat. Andra orsaker som Lindberg nämner är att organisationer kan utöva påtryckningar på en annan organisation för att dra nytta av dess resurser. Ömsesidighet är en annan orsak till samverkan och innebär att organisationerna samverkar kring ett gemensamt mål eller gemensamma intressen. Genom att samverka kan deltagarna uppnå något de inte kan på egen hand. Effektivitet som orsak till samverkan handlar om att man deltar i samarbetet för att öka sin inre effektivitet. De två sista orsakerna till samverkan som Lindberg nämner är stabilitet och legitimitet. Stabilitet handlar om att reducera osäkerhet eller att skapa förutsägbarhet. Legitimitetsaspekten är inte oviktig som orsak till samverkan. Samverkan kan ge organisationerna legitimitet i förhållande till andra aktörer i omgivningen. De bedöms inte bara utifrån vad de gör (producerar) utan också i relation till vilka andra de samarbetar med (a.a.). De samverkande myndigheterna

har beskrivit olika och ibland flera orsaker till samverkan. Ömsesidighet, effektivitet och legitimitet är de tre av Lindbergs faktorer som jag anser bäst beskriver de orsaker som framkommit i det empiriska materialet. Begreppet legitimitet diskuteras utförligare under rubriken Framgångsfaktorer i detta kapitel.

Man kan se två dimensioner av samverkan i det empiriska materialet. Den första dimensionen handlar om det konkreta arbetet med de våldsutsatta kvinnorna. Den andra dimensionen handlar om förbättringar av arbetet, om ökad förståelse, ökad kompetens etc. Detta åskådliggörs i bilden nedan:

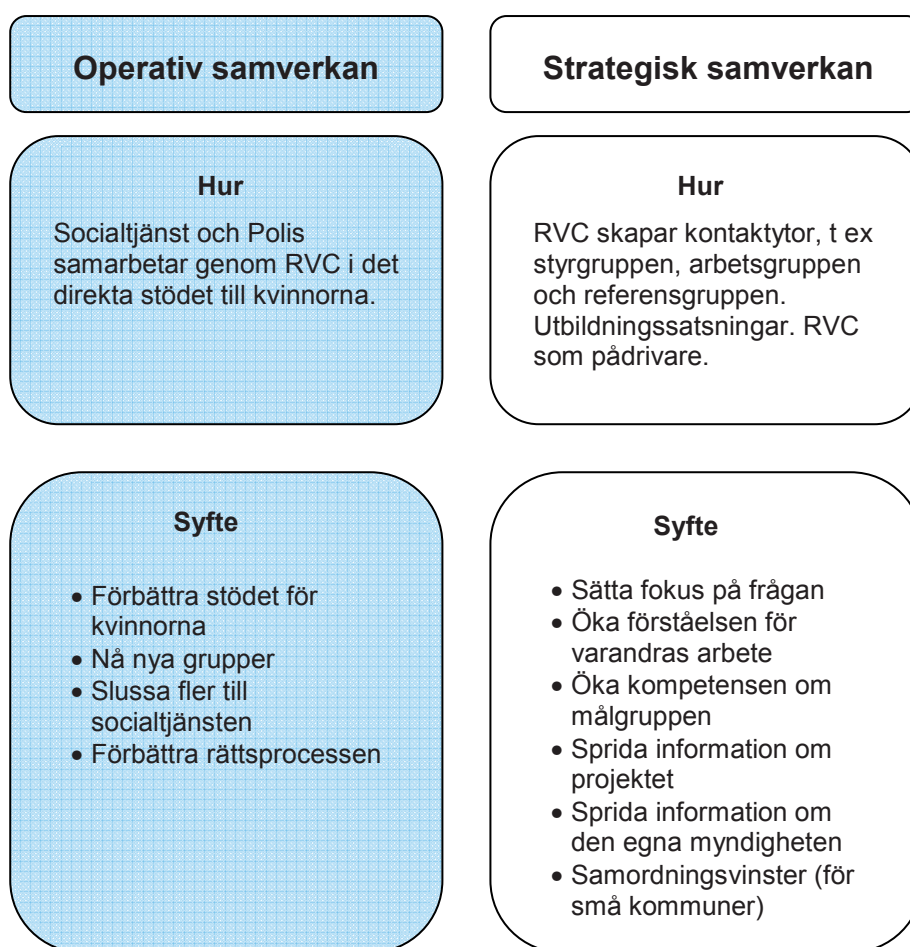

Bild 31: De samverkande myndigheternas syn på samverkan. Aspekter kring hur samverkan sker och syftet med samverkan inom respektive dimension.

Syftet med samverkan i det som ovan kallas operativ samverkan handlar om att stödet till de våldsutsatta kvinnorna på olika sätt blir bättre. De får ett bättre psykosocialt stöd, de får bättre stöd om rättsprocessen och de slussas på ett bättre sätt till socialtjänsten. Det handlar om att socialtjänsten genom RVC nu når grupper som de i annat fall har

svårt att nå. Dessutom handlar det om att rättsprocessen i sig blir bättre. Lindberg (2009) beskriver tre typer av argument för samverkan: ideologiska/moraliska, ekonomiska och kunskapsmässiga. Argumenten som framförts för samverkan i det praktiska arbetet är framförallt kunskapsmässiga. Samverkan ska ge kvinnorna ett bättre stöd.

Samverkan inom den första dimensionen (operativ samverkan) sker framförallt i det dagliga arbetet med de våldsutsatta kvinnorna. Det handlar främst om samverkan mellan socialsekreterare, RVC och poliser. Den intervjuade polischefen anser att samverkan med socialtjänsten blivit mycket bättre. Samtidigt är polischefen tydlig med att det är samverkan med socialtjänsten i bemärkelsen RVC. Att ha motsvarande samarbete med sju olika socialkontor är inte möjligt. RVC blir med andra ord en representant för socialtjänsten för polisens del. En del av de intervjuade socialtjänstrepresentanterna beskriver motsvarande syn, fast från andra hållet. Kontakten med polismyndigheten har inte ökat, men man uppfattar ändå att genom RVC finns en samverkan som är till gagn för de våldsutsatta kvinnorna. Bilden nedan åskådliggör detta. Givetvis är bilden något förenklad. Det sker utöver detta också ett direkt samarbete mellan enskilda poliser och socialsekreterare. Det huvudsakliga samarbetet sker dock med RVC som mellanhand och för polismyndigheten skapar det, enligt polischefen, nödvändiga förutsättningar för att samarbetet ska fungera så pass bra. För polisens del blir effektivitet en huvudorsak till att de samverkar (jmf Lindberg, 2009).

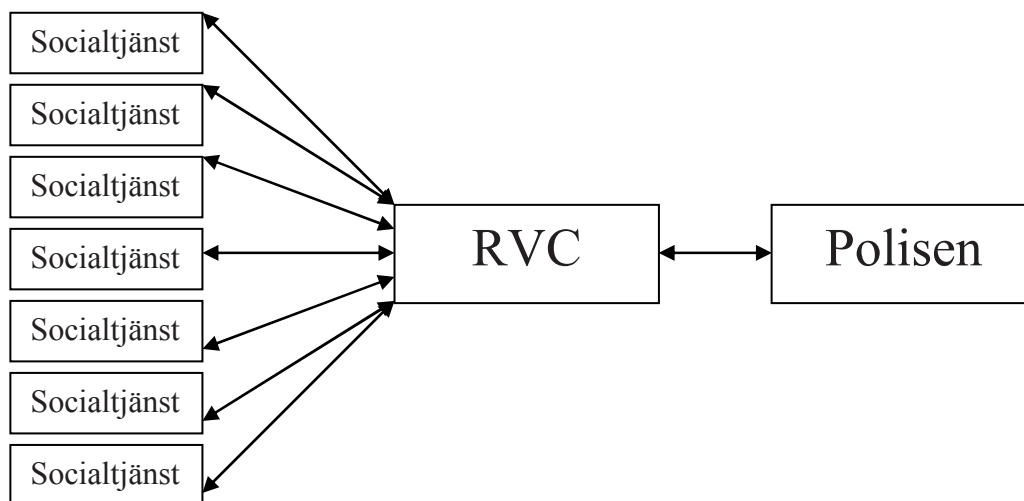

Bild 32: Illustration för att åskådliggöra hur samverkan i arbetet med de våldsutsatta kvinnorna ser ut.

Strukturell samverkan handlar framförallt om en mer övergripande nivå och där syftet med samverkan är av en annan typ. Samverkan sätter fokus på arbetet med våldsutsatta kvinnor, det ökar förståelsen för varandras arbete, det ökar kompetensen om målgruppen och bidrar till att det sprids information om projektet för att nämna några av de exempel som nämns i intervjuerna. Bara genom att myndigheterna på chefsnivå finns representerade i styr- och arbetsgruppen innebär i praktiken att det sker en samverkan kring målgruppen. Även om det mesta av arbetet i styrgruppen har handlat om information

från RVC om verksamheten uttrycker några av styrgruppens medlemmar andra typer av samverkansresultat. Åklagaren ser en bra möjlighet att sprida information om sin egen myndighet för att öka kunskapen hos de andra. Några beskriver att de genom styr- eller arbetsgruppen fått kontaktnät som de använt i andra sammanhang kring målgruppen eller att tankar har väckts som gjort att man gjort förändringar i den egna organisationen och i de egna arbetssätten. Samverkan inom denna andra dimension sker inte främst genom RVC som i den första dimensionen, utan inom ramen för RVC. Det handlar om gemensamma möten, utbildnings- eller informationsträffar och med RVC som kunskapsförmedlare eller pådrivare. Argumenten för samverkan är inom detta mer övergripande arbete både ideologiska (sätta fokus på frågor), ekonomiska (samordningsvinster) och kunskapsmässiga (sprida information, öka kompetens). RVC kan också tillskrivas en tydligare roll som självständig aktör i denna typ av samverkan jämfört med i den förra typen där RVC tydligare är en del av socialtjänsten. Det innebär också att samverkan på en strukturell nivå har en omedelbar koppling till just RVC som samordnare. Inom ramen för RVC har det funnits en projektledare under tre års tid med ett uttalat ansvar att arbeta med samverkansfrågor. Det innebär att det har funnits någon som har kunnat följa upp, driva på och utveckla frågorna kontinuerligt. Som det beskrivs i intervjuerna verkar det också som att sammanhanget har en betydelse. I och med att det finns ett naturligt forum (t ex. en styr- eller arbetsgrupp) blir det också lättare med samverkan och det verkar som att det just ”sprids ringar på vattnet” som en av de intervjuade uttryckte det.

Det empiriska materialet i den här studien visar tydligt att de samverkande myndigheterna är nöjda med RVC. Samarbetet beskrivs som väl fungerande och den verksamhet som RVC erbjuder de våldsutsatta kvinnorna stämmer väl överens med hur man uppfattar att behoven ser ut. RVC beskrivs också som ett lyckat projekt. Intervjuerna med chefer/verksamhetsrepresentanter visar i och för sig att det finns olika uppfattningar om vad syftet med RVC är och vilka resultat/vinster man ser med projektet. Oavsett var de intervjuade har lagt tonvikten har alla dock uttryckt att de anser att projektet är lyckat.

Danermark och Kullberg (1999) graderar samverkan i fyra steg: konsultation, samordning/koordinering, samverkan/kollaboration och integration. Lindberg (2009) menar också att samverkan kan befinna sig inom flera av de fyra punkterna samtidigt eller förändras mellan olika grader. Samverkan inom RVC är som analysen ovan visat mångfacetterat och därför inte helt enkelt att bara placera in i en modell. När det gäller samverkan mellan polis och socialtjänst handlar det snarast om samordning/koordinering. De samordnar sin verksamhet och tydliggör vem som gör vad. RVC blir i detta sammanhang en representant för socialtjänsten eller länk till socialtjänsten (jmf bild 32 ovan). Om man väljer att se RVC som en egen aktör och granskar dess samverkan med de olika socialtjänsterna handlar det dock tydligare om samverkan/kollaboration, även om inslag av samordning också finns. Inom ramen för RVC har man skapat någonting delvis annorlunda än det socialtjänsten tidigare erbjudit de våldsutsatta kvinnorna. De har gått samman och samverkar därmed inom RVC med de konkreta uppgifterna. Samtidigt behåller de alla sina egna specifika ansvarsområden. Ser man på projektet ur ett styr- och ledningsper-

spektiv är det också rimligt att beskriva samverkan som just samverkan/kollaboration för att använda Danermark och Kullbergs (a.a.) samt Lindbergs terminologi (a.a.).

Framgångsfaktorer

Det finns många möjliga förklaringar till varför RVC framstår som ett lyckat projekt. Implementeringen av RVC har, enligt de samverkande myndigheterna, fungerat väl. Initialt var det vissa frågetecken kring arbetsfördelning, men successivt så har man hittat gemensamma lösningar. Mycket tid och energi har lagts på att informera de samverkande myndigheternas personal om verksamheten på RVC. En hel del informationsarbete har också skett gentemot myndigheter och organisationer utanför den konkreta samverkansgruppen. Arbetet i referensgruppen är ett exempel på detta. Det faktum att man har haft en projektledartjänst som har kunnat arbeta med den här typen av frågor har sannolikt haft stor inverkan.

I såväl enkäter som intervjuer påtalas att projektledaren och de anställda socionomerna är väldigt lätta att samarbeta med. De får goda omdömen vad gäller kompetens och samarbetsförmåga. Många poliser och socialsekreterare beskriver att de känner tillit till RVC och att de känner sig trygga när de hänvisar våldsutsatta dit. För många socialsekreterare och poliser har RVC varit en avlastning eftersom man suttit med ärenden man inte har haft tid eller kompetens att hantera

RVC ligger dessutom rätt i tiden och positiva förändringar har skett – oavsett RVC – i de samverkande myndigheterna. Inom socialtjänsten har våldsutsatta kvinnor allt mer uppmärksammats de senaste åren. Skärpningen av Socialtjänstlagen 2007 som gav kommunerna ett uttalat ansvar för att ge stöd till våldsutsatta kvinnor är ett exempel. Det senaste exemplet är Socialstyrelsens allmänna råd som kom ut i slutet av 2009. Polismyndigheten i Västerort har omorganiserat sig och alla ärenden som rör våld mot kvinnor i nära relationer handläggs nu inom en och samma enhet. Dessutom har man satsat på kompetensutveckling inom hot- och riskbedömningar och dessutom skapat en särskild personsäkerhetsenhet. Västerorts åklagarkammare har gjort motsvarande omorganisation. Det har med andra ord funnits en vilja från flera aktörer att lyfta arbetet med våldsutsatta kvinnor. RVC har varit ett konkret sätt att visa att det görs någonting. Genom sin starka roll inom det organisatoriska fält som RVC rör sig i har de också kunnat påverka hur arbetet med våldsutsatta kvinnor ska bedrivas.

RVC startades som ett projekt och drivs fortfarande som ett projekt i avvaktan beslut om verksamheten ska permanentas. Projektformen har varit nödvändig eftersom man startat projektet med extern finansiering i form av tillfälligt projektbidrag från Länsstyrelsen. Det kan liknas vid en provanställning där någon annan dessutom betalar lönen. Det är en möjlighet att visa på verksamhetens positiva effekter och nödvändighet. Målsättningen från projektets medarbetare har dock varit att verksamheten ska övergå till permanent

verksamhet. Verksamheten ska då finansieras av huvudsakligen de sju socialtjänsterna samt av polisen som ska stå för lokalkostnaderna.

För vissa typer av organisationer blir legitimitet snarare än effektivitet drivkraft (Stern, 1999). Det går att se flera exempel på faktorer som bidragit till att just stärka RVC:s legitimitet. Projektet beskriver själva att de hämtat inspiration från en kanadensisk modell, V/WAP. Modeller är populära inom socialt arbete och just Kanada är ofta förebild för de modeller som ”hämtas hem” till Sverige. Detta kan också beskrivas med det nyinstitutionella begreppet som handlar om att organisationer likriktas genom att de härmar varandra, mimetisk isomorfism (Stern, 1999). Det går att spåra ytterligare en likriktningsprocess som påverkat RVC. Den skärpning av socialtjänstlagen som gjordes 2007 och som innebar att kommunerna ska uppmärksamma och stötta våldsutsatta kvinnor är ett exempel på tvingande isomorfism (a.a.). RVC har blivit ett sätt för kommunerna att tillgodose lagskärpningen.

Projektet har haft en stor projektorganisation som gjort att många olika personer och olika verksamheter har varit involverade i projektet. Styrgruppsnivån har legat på en hög chefsnivå och olika undergrupper har fångat upp mellanchefer. Detta har sannolikt också bidragit till att projektets legitimitet har ökat. Som Stern (a.a.) också påpekar underlättas implementeringen av nya arbetssätt om de har begränsat inflytande på den faktiska verksamhet som organisationen bedriver. RVC innebär framförallt att socialsekreterare och poliser slipper vissa arbetsuppgifter som de tidigare gjorde/borde ha gjort.

I illustrationen ovan (bild 30) åskådliggörs RVC:s två bärande delar: det psykosociala stödet och informationen om rättsprocessen samt det mervärde som uppstår när man kombinerar dessa två. Det psykosociala stödet är socialtjänstens ansvar. Det går att diskutera hur långt det ansvaret sträcker sig och vilken kvalitet det stödet ska ha. Men ansvaret har socialtjänsten. Den andra delen – informationen om rättsprocessen – är polismyndighetens och målsägandebiträdernas ansvar (Brå 2008:25; Brå 2010:1). Brå poängterar dels att det finns behov av utbildning av målsägandebiträderna om de ska klara av denna uppgift (Brå 2010:1) och dels att det behövs personer som har den renodlade uppgiften att lyssna på och stödja kvinnan under och efter rättsprocessen (Brå 2008:25). Det finns i utvärderingarna av de tre åren flera exempel på att många målsägandebiträden tydligt brister i sin uppgift att ge information om rättsprocessen. Socialtjänstens uppdrag är formulerat som att kvinnan ska få stöd att förändra sin situation och i Socialstyrelsens allmänna råd (Socialstyrelsen, SOSFS 2009:22) står att socialnämnden bör ge kvinnan hjälp i kontakt med andra myndigheter, till exempel polisen.

Slutdiskussion

Som den här studien har visat uppskattas RVC av såväl de våldsutsatta kvinnorna som de samverkande myndigheterna. De är eniga i mycket, men de betonar ibland olika delar eftersom de utgår från olika perspektiv.

Ur de våldsutsatta kvinnornas perspektiv består verksamheten vid RVC av akut stöd i samband med polisanmälan. Det finns ett tydligt rättsfokus i kontakten och personalens kompetens och kännedom om rättsväsendet i kombination med en stor empatisk förmåga och kunskap om våld skapar goda förutsättningar för även ett psykosocialt stöd. De som vänder sig till RVC har olika erfarenheter av våld, deras egna resurser och tillgångar varierar och därmed varierar också deras behov av stöd. Många tackar nej till stöd överhuvudtaget när polisen frågar. Andra är nöjda med ett eller ett par stødsamtal i den mest akuta fasen i samband med att polisanmälan görs. Andra är i så pass stor kris att de har svårt att klara av ens små vardagliga kontakter med myndigheter. Där fyller RVC en mycket stor roll för att avlasta kvinnorna så att de kan fokusera på det viktigaste: att överleva, ta sig igenom krisen och medverka i polisutredningen.

Det är lätt för de våldsutsatta kvinnorna att få tillgång till verksamheten vid RVC. De behöver inte ens ta kontakt själva, utan RVC tar kontakt om de bara tackar ja när polisen frågar. RVC håller också kontakten, ringer upp och frågar hur de mår. Utifrån att många befinner sig i en krissituation är denna typ av stöd viktigt. Mycket av samhällets stöd i övrigt baseras på att den utsatta själv tar initiativ, fyller i papper eller ringer på rätt telefon-tider. Det kan vara hinder som upplevs som oöverskridliga i den akuta situationen.

RVC fyller en viktig funktion i att motivera de våldsutsatta att medverka i rättsprocessen och som utvärderingen visar anser både kvinnorna som intervjuats, poliserna, åklagarna och socialsekreterarna att RVC bidrar till detta. De fyller också en viktig funktion i att motivera och lotsa vidare till mer långsiktigt stöd för att de våldsutsatta skall få möjlighet att bearbeta sina upplevelser. Det är viktigt för att kvinnorna inte skall utsätta sig för våldsrisker på nytt.

Sett ur de samverkande myndigheternas perspektiv är RVC någonting mer än vad man tillsammans har kunnat erbjuda de våldsutsatta tidigare. Poliserna har försökt stötta kvinnor så gott de kunnat och säkerligen har många poliser gjort ett bra jobb. Deras huvudsakliga uppgift är dock polisiär och det är också där deras kompetens finns. Socialsekreterarna arbetar med en hel del av RVC:s besökare parallellt eftersom de sköter all myndighetsutövning. För deras del innebär RVC:s arbete att de rent rättsspecifika frågorna kan hanteras av RVC som specialiserat sig på detta område. Närheten till polis och åklagare och den dagliga kontakten med rättsväsendet gör att de besitter stor kompetens om mycket av det som de våldsutsatta behöver svar på. Majoriteten av de poliser, socialsekreterare och åklagare som medverkat i utvärderingen anser att de våldsutsatta inte kan få motsvarande stöd som RVC ger av någon annan. Det är en viktig slutsats som bekräftar bilden att RVC är någonting kvalitativt mer än vad de våldsutsatta tidigare har

kunnat erbjudas. Det finns säkerligen enskilda fall där stödet även tidigare varit väldigt bra, men med den arbetsbelastning som är en realitet på socialkontoren och hos polisen handlar det mer om en tillfällighet och att man som våldsutsatt skall hamna hos ”rätt” polis eller ”rätt” socialsekreterare. Någon som för tillfället har tid att följa med på rättegången eller som har tid att lyssna och stötta på telefon när det känns jobbigt.

RVC är ett exempel på att myndigheter faktiskt kan samverka och att det inte alls behöver vara särskilt svårt. Erfarenheterna från RVC visar att samverkan kostar tid och pengar för att det ska fungera väl, men med en tydlig vision av vad man vill göra går det också att göra stora förändringar. Förändringar som betyder mycket för många.

Sorteringskod

Utvärdering av Relationsvårdscentrum 2008 - andra verksamhetsåret **ENKÄT TILL PERSONAL**

Relationsvårdscentrum genomgår utvärdering av forskare på Ersta Sköndal högskola. Ansvarig forskningsassistent heter Veronica Ekström och forskningsledare för utvärderingen är Lena Berg, fil dr i sociologi.

En del i utvärderingen är att genomföra en enkätundersökning med de organisationer som RVC samverkar med. Svaren kommer att ge viktig kunskap om hur implementeringen av RVC har fungerat och hur RVC kan förbättra sitt arbete. Enkäten skall besvaras av dig som har samarbetat med RVC.

Du svarar anonymt, men alla enkäter har en sorteringskod så att vi kan hålla reda på hur många som har skickat in sina svar så att vi kan skicka påminnelser om det behövs. Alla svar kommer att sammanställas och användas av RVC för att förbättra verksamheten.

Enkäten besvaras genom att man skriver ett kryss vid ett svarsalternativ på varje fråga. *Man kan bara välja ett svarsalternativ per fråga.* En del frågor innehåller följdfrågor med öppna svarsalternativ där du med egna ord ska skriva ditt svar på raderna. Skriv på baksidan av pappret om du inte får plats. Försök att skriva tydligt.

När du har fyllt i enkäten postar du den till Ersta Sköndal högskola, Veronica Ekström, Box 441, 128 06 SKÖNDAL senast 2008-11-30.

1. Vilken typ av enhet arbetar du på?

- Personsäkerhetsgruppen
- Joursektionen
- Utryckningen
- NÄPO
- Receptionen
- Relationsvårdsgruppen
- Jobbade tidigare på enhet där jag arbetade med relationsvårdsbrott
- Annat, ange vilken typ: _____

2. Hur många av de personer du mött i ditt arbete – som varit utsatta för relationsvårdsbrott – har fått eller haft en stödkontakt med RVC?

- Inga alls – har bara haft kontakt i allmänna frågor En person
- Två – fem personer Sex – tio personer
- Fler än tio personer Vet ej

3. Anser du att du har fått tillräcklig information om RVC:s verksamhet?

- Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat nej, ange vad ni behöver mer information om:

Jättat tack för din medverkan!

4. Anser du att RVC erbjuder det som målsäganden är i behov av?

Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat nej eller till viss del, ange vad som behövs mer av eller saknas:

Jag har förtroende för RVC och känner mig därför trygg när jag hänvisar kvinnor till dem.

RVC avlastar mig i mitt arbete.

Det är svårt att hinna med att ge våldsutsatta kvinnor det stöd de behöver.

6. Anser du att RVC bidrar till att du blir mer effektiv i ditt arbete?

Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

5. Ange i vilken mån du håller med om följande påståenden genom att sätta kryss i en av rutorna efter respektive påstående:

Instämmer...
Helt Delvis Inte alls Vet ej

Jag använder RVC som ett bollplank.

De våldsutsatta kvinnorna kommer ofta med frågor som vi poliser inte riktigt kan svara på. Vi kan då hänvisa dem till RVC som har bättre kunskap.

RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre kunskap om rättsprocessen.

RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre psykosocialt stöd.

Kvinnor som varit i kontakt med RVC är bättre förberedda inför förhören.

Brottsutredningen blir bättre om RVC är inkopplade i ärendet.

Det är lätt att samarbeta med RVC.

7. På det stora hela hur nöjd är du med verksamheten på RVC? Ange en siffra på skalan där 1 är "Mycket missnöjd" och 6 är "Mycket nöjd". Sätt ett kryss på raden eller ringa in en siffra.

1 2 3 4 5 6
Mycket missnöjd Mycket nöjd

8. Anser du att de våldsutsatta kvinnorna i dagsläget kan få motsvarande stöd som RVC ger från någon annan (dig och dina kollegor, någon annan myndighet eller organisation)?

Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

9. Slutligen, är det någonting annat du vill skall komma fram i utvärderingen – saker som är bra, mindre bra, dåliga eller något övrigt du funderat över i samband med RVC?

ERSTA
SKÖNDAL
HÖGSKOLA

Utvärdering av Relationsvårdscentrum 2008 – Andra projektåret

ENKÄT TILL PERSONAL

Relationsvårdscentrum genomgår utvärdering av forskare på Ersta Sköndal högskola. Ansvarig forskningsassistent heter Veronica Ekström och forskningsledare för utvärderingen är Lena Berg, fil dr i sociologi.

En del i utvärderingen är att genomföra en enkätundersökning med de organisationer som RVC samverkar med. Svaren kommer att ge viktig kunskap om hur implementeringen av RVC har fungerat och hur RVC kan förbättra sitt arbete. Enkäten skall besvaras av dig som har samarbetat med RVC.

Du svarar anonymt, men alla enkäter har en sorteringskod så att vi kan hålla reda på vilka enheter som har skickat in sina svar så att vi kan skicka påminnelser om det behövs. Alla svar kommer att sammanställas och användas av RVC för att förbättra verksamheten.

Enkäten besvaras genom att man skriver ett kryss vid ett svarsalternativ på varje fråga. *Man kan bara välja ett svarsalternativ per fråga.* En del frågor innehåller följdfrågor med öppna svarsalternativ där du med egna ord ska skriva ditt svar på raderna. Skriv på baksidan av pappret om du inte får plats. Försök att skriva tydligt.

När du har fyllt i enkäten postar du den till Ersta Sköndal högskola, Veronica Ekström, Box 441, 128 06 SKÖNDAL senast 2008-11-30.

Jättestack för din medverkan!

Sorteringskod

1. Vilken typ av enhet arbetar du på?

- Barn-, ungdom, eller familjenhet
- Ekonomiskt bistånd/arbetsmarknad
- Vuxen/missbruk
- Kvinnofridsenhet/team eller liknande
- Annat, ange vilken typ: _____

2. Hur många av de personer du mött i ditt arbete – som har varit utsatta för relationsvåldsbrott – har fått eller haft en stödkontakt på RVC?

- Inga alls – har bara haft kontakt i allmänna frågor En person
- Två – fem personer Sex – tio personer
- Fler än tio personer Vet ej

3. Anser du att du har fått tillräcklig information om RVC:s verksamhet?

- Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat nej, ange vad ni behöver mer information om:

4. Anser du att RVC erbjuder det som dina klienter är i behov av?

- Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat nej eller till viss del, ange vad som behövs mer av eller saknas:

Det är lätt att samarbeta med RVC.

RVC avlastar mig i mitt arbete.

88

5. Ange i vilken mån du håller med om följande påståenden genom att sätta ett kryss i en av rutorna på respektive påstående:

	Instämmer...		
	Helt	Delvis	Inte alls Vet ej
Jag använder RVC som ett bollplank.	☐	☐	☐
De våldsutsatta kvinnorna kommer ofta med frågor om rättsprocessen som vi på socialtjänsten inte riktigt kan svara på. Vi kan då hänvisa dem till RVC som har närmare kontakt med polis och åklagare.	☐	☐	☐
RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre kunskap om rättsprocessen.	☐	☐	☐
RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre psykosocialt stöd.	☐	☐	☐
RVC tar hand om kvinnor som vi annars skulle ha fått till socialtjänsten.	☐	☐	☐
Det är svårt att hinna med att ge våldsutsatta kvinnor det stöd de behöver.	☐	☐	☐
Genom RVC kommer vi idag i kontakt med kvinnor vi tidigare inte nådde.	☐	☐	☐

6: Anser du att RVC bidrar till att du blir mer effektiv i ditt arbete?

Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat ja, ange på vilket sätt RVC har bidragit:

7. På det stora hela hur nöjd är du med verksamheten på RVC? Ange en siffra på skalan där 1 är "Mycket missnöjd" och 6 är "Mycket nöjd". Sätt ett kryss på raden eller ringa in en siffra.

1 2 3 4 5 6
Mycket missnöjd Mycket nöjd

8. Anser du att de våldsutsatta kvinnorna i dagsläget kan få motsvarande stöd som RVC ger från någon annan (dig och dina kollegor, någon annan myndighet eller organisation)?

Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

9. Slutligen, är det någonting annat du vill skall komma fram i utvärderingen – saker som är bra, mindre bra, dåliga eller något övrigt du funderat över i samband med RVC?

ERSTA
SKÖNDAL
HÖGSKOLA

Utvärdering av Relationsvårdscentrum 2008 - andra verksamhetsåret

ENKÄT TILL PERSONAL

Relationsvårdscentrum genomgår utvärdering av forskare på Ersta Sköndal högskola. Ansvarig forskningsassistent heter Veronica Ekström och forskningsledare för utvärderingen är Lena Berg, fil dr i sociologi.

En del i utvärderingen är att genomföra en enkätundersökning med de organisationer som RVC samverkar med. Svaren kommer att ge viktig kunskap om hur implementeringen av RVC har fungerat och hur RVC kan förbättra sitt arbete. Enkäten skall besvaras av dig som har samarbetat med RVC.

Du svarar anonymt, men alla enkäter har en sorteringskod så att vi kan hålla reda på hur många som har skickat in sina svar så att vi kan skicka påminnelser om det behövs. Alla svar kommer att sammanställas och användas av RVC för att förbättra verksamheten.

Enkäten besvaras genom att man skriver ett kryss vid ett svarsalternativ på varje fråga. *Man kan bara välja ett svarsalternativ per fråga.* En del frågor innehåller följdfrågor med öppna svarsalternativ där du med egna ord ska skriva ditt svar på raderna. Skriv på baksidan av pappret om du inte får plats. Försök att skriva tydligt.

När du har fyllt i enkäten postar du den till Ersta Sköndal högskola, Veronica Ekström, Box 441, 128 06 SKÖNDAL senast 2008-11-30.

Sorteringskod

1. Hur många av de personer som du har mött i ditt arbete – som varit utsatta för relationsvåldsbrott – har fått eller haft en stödkontakt på RVC?

- Inga alls – har bara haft kontakt i allmänna frågor En person
 Två – fem personer Sex – tio personer
 Fler än tio personer Vet ej

2. Anser du att du har fått tillräcklig information om RVC:s verksamhet?

- Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat nej, ange vad ni behöver mer information om:

3. Anser du att RVC erbjuder det som målsäganden behöver?

- Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat nej eller till viss del, ange vad som behövs mer av eller saknas:

4. Ange i vilken mån du håller med om följande fem påståenden:

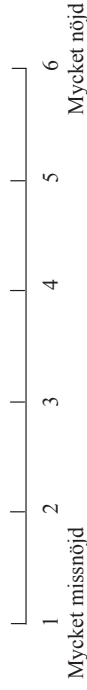
	Instämmer...			
	<i>Helt</i>	<i>Delvis</i>	<i>Inte alls</i>	<i>Vet ej</i>
<i>Jag använder RVC som ett bollplank.</i>	☐	☐	☐	☐
<i>RVC gör att de våldsutsatta kvinnorna får bättre stöd under rättsprocessen.</i>	☐	☐	☐	☐
<i>När RVC deltar på rättegångar stärker det målsäganden.</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Det är lätt att samarbeta med RVC.</i>	☐	☐	☐	☐
<i>RVC avlastar mig i mitt arbete.</i>	☐	☐	☐	☐

5. Anser du att RVC bidrar till att du blir mer effektiv i ditt arbete?

Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

Om du svarat ja eller till viss del, ange på vilket sätt RVC påverkat:

6. På det stora hela hur nöjd är du med verksamheten på RVC? Ange en siffra på skalan där 1 är "Mycket missnöjd" och 6 är "Mycket nöjd". Sätt ett kryss på raden eller ringa in en siffra.

7. Anser du att de våldsutsatta kvinnorna i dagsläget kan få motsvarande stöd som RVC ger från någon annan (dig och dina kollegor, någon annan myndighet eller organisation)?

Ja Ja, till viss del Nej Vet ej

8. Slutligen, är det någonting annat du vill skall komma fram i utvärderingen – saker som är bra, mindre bra, dåliga eller något övrigt du funderat över i samband med RVC?

Jättetack för din medverkan.

Senast den 30 november måste vi ha ditt svar.

Intervjuguide våldsutsatta kvinnor

- **Kan du börja från början, när du fick kontakt med RVC första gången? Hur var det och hur gick det till?**
 - Hur upplevde du mötet med RVC?
- **Hur upplevde du själva förhören med polisen?**
 - Hade RVC förberett dig innan?
 - Var RVC med på förhöret?
 - Fick du stöd efter förhöret?
- **Hur såg kontakten med RVC ut under perioden fram till rättegången?**
 - Upplevde du själva rättsprocessen som svår att förstå?
 - Har RVC hjälpt dig med några kontakter utanför polisen, t ex socialtjänst, sjukvård etc?
 - Ev. följdfråga: hur har kontakten med socialtjänsten sett ut?
 - Finns det andra personer, myndighetspersoner, släktingar eller andra som du har haft stöd av under den här tiden?
- **Kan du beskriva själva rättegången – hur upplevde du den?**
 - Var RVC med?
 - Hur uppfattade du ditt målsägandebiträde?
- **Hur ser din situation ut nu?**
 - Har du fortsatt stöd/kontakt från RVC?
 - Stöd/kontakt med andra?

Intervjuguide samverkansaktörer - fokusgrupper

1. Hur arbetar ni med kvinnor och män som utsätts för våld i nära relationer?
2. Har ni fått särskild utbildning om våld mot kvinnor och män i nära relationer?
3. På vilket sätt samarbetar ni med RVC? Hur vanligt är samarbetet?
4. Hur tycker ni att ert arbete har förändrats sedan RVC startade?
5. På vilket sätt har situationen för de våldsutsatta förändrats sedan RVC startade?
6. Är det något ni tycker saknas hos RVC eller något ni tycker fungerar dåligt?
7. I ert arbete generellt med kvinnor och män som utsätts för våld i nära relationer – vad kan bli bättre och vilka externa insatser saknar ni?

Intervjuguide enhetschefer (och andra representanter)

1. Beskriv hur ni arbetar med målgruppen våldsutsatta kvinnor.
2. Ett av målen som beskrivs i RVC:s projektplan är att samverkan ska bli bättre. Tycker du att samverkan har förbättrats?
 - Samverkan mellan myndigheter
 - Samverkan genom RVC
3. Varför ska man samverka?
4. Är RVC socialtjänst? Hur ser du på ansvarsfördelningen mellan er del av socialtjänsten och RVC-delen? Gör ni eller RVC andras arbete?
5. På vilket sätt har er verksamhet påverkats eller förändrats sedan samarbetet inom RVC kom till?
6. Är RVC ett lyckat projekt? Vilka förväntningar eller förhoppningar har ni på verksamheten?
 - Ur samverkansperspektiv?
 - Ur kvinnornas perspektiv?
7. Vad behövs rent generellt för att förbättra stödet till de våldsutsatta kvinnorna?

Intervjuguide styrgruppen

1. Ett av målen som beskrivs i RVC:s projektplan är att samverkan ska bli bättre. Anser ni att samverkan har förbättrats?
 - Samverkan mellan myndigheter genom styrgruppen
 - Samverkan genom RVC
2. Varför ska man samverka?
3. På vilket sätt ska samverkansplanen förändra eller påverka samverkan i praktiken?
4. Vilka är styrgruppens arbetsuppgifter? Kommer det att förändras om/när RVC inte är ett projekt längre?
5. Driver ni olika linjer eller uppfattningar i styrgruppen som inte syns i protokollen? Finns det olika viljor om hur RVC ska utvecklas?
6. Är RVC socialtjänst?
7. Är RVC ett lyckat projekt? Vilka förväntningar eller förhoppningar har ni på verksamheten?
 - Ur samverkansperspektiv?
 - Ur kvinnornas perspektiv?

Intervjuguide verksamhetschefen

1. Vilka är dina uppgifter som chef? Vad bestämmer styrgruppen?
2. Vad är de viktigaste vinsterna med RVC?
3. Finns det några brister? Vad kan utvecklas?
4. Varför ska man samverka?
5. Hur har samverkansorganisationerna valts ut?
6. Hur pass viktigt är Länsstyrelsens pengar för RVC? Hade det gått att starta utan?
7. Är RVC socialtjänst?

Intervjuguide projektledaren

1. Hur ser du på RVC idag jämfört med när projektet startade? Är någonting väldigt annorlunda?
2. Hur har ni arbetat för att bättre sortera vilka ärenden ni behöver arbeta med och vilka som kan få stöd på annat håll?
3. Var är syftet med samverkan? Är det RVC:s uppgift att vara ”motor” i samverkan? Vad har varit svårt?
4. Är RVC socialtjänst? Vilka delar är det och vilka delar tillhör någon annan? Vem?

Referensförteckning

- Brottsförebyggande rådet, Brå (2010) *Brottsoffers kontakter med rättsväsendet*. Rapport 2010:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2009) *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Rapport 2009:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008) *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2008:25. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Danermark, B. och Kullberg C. (1999) *Samverkan. Välfärdens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur
- Danermark, B. (2004) *Samverkan – en fråga om makt*. Örebro: Läromedia
- Ekström, V. och Berg, L. (2008) *Utvärdering av relationsvårdscentrum – första verksamhetsåret*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Ekström, V. och Berg, L. (2009) *Utvärdering av relationsvårdscentrum - andra verksamhetsåret*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Ekström, V. (2010) *Utvärdering av relationsvårdscentrum - andra verksamhetsåret*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Grape, O. (2006) *Domänkonsensus eller domänkonflikt?* Ingår i Grape, O, Blom, B. och Johansson, R. (2006) *Organisation och välfärd – nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur
- Holmberg, C. och Stjernqvist, U. (2005.) *Våldsamt lika och olika – Om våld i samkönade parrelationer*. Rapport nr 39 Centrum för Genusstudier. Stockholm: Stockholms universitet
- Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Levin, C. (1996) *Misslyckade projekt och framgångsrika organisationer*. Ingår i Sahlin, Ingrid (red) (1996). *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur
- Lindberg, K. (2009) *Samverkan*. Malmö: Liber
- Lundgren, E. m fl (2001) *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Brottsoffermyndigheten och Uppsala Universitet
- Länsstyrelsen i Stockholms län (2005) *Socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn*. Rapport 2005:05. Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholms län
- Merriam, S (1994) *Fallstudien som kvalitativ forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Nilsson, L. (2002) *Våld mot kvinnor i nära relationer – en kartläggning*. BRÅ-rapport 2002:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Prop. 2006/07:38 *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*.
- Sahlin-Andersson, K. (1996) *I styrbarhetens utmarker*. Ingår i Sahlin, I. (red) (1996) *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur
- Sjöholm, C. (1996) *Projektets visioner och verklighet*. Ingår i Sahlin, I. (red) (1996) *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur

- Socialstyrelsen (2009) *Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och samt barn som bevittnat våld*. SOSFS 2009:22. Stockholm: Socialstyrelsen
- SOU 2006:65 *Att ta ansvar för sina insatser - Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*. Stockholm: Fritzes
- Rejmer, A, Sonander, A och Agevall, C (2010) *Våldsutsatta kvinnor berättar: en utvärdering av projekt Karin*. Stockholm: Rikspolisstyrelsen
- Stern, C. (1999) *Nyinstitutionell organisations teori*. Ingår i Ahrne, G och Hedström, P (1999) *Organisationer och samhälle*. Lund: Studentlitteratur
- Sveriges kommuner och landsting (2006) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Wibeck, V. (2000) *Fokusgrupper*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

SCB: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____262456.aspx. Hämtat 2010-02-16

USK: <http://www.uskab.se/index.php/omradesvis-statistik.html>. Hämtat 2010-02-16

Relationsvåldscentrum (RVC) är en stödverksamhet för personer som utsatts för fysiskt och psykiskt våld av en person de har en relation med och som har gjort en polisanmälan. Målgruppen är i huvudsak kvinnor som utsatts för våld i nära relationer, men även män som utsatts för våld i nära relationer av en annan man. Personer utsatta för hedersrelaterat våld ingår också i verksamhetens målgrupp. Verksamheten är ett samverkansprojekt mellan socialtjänsten, polisen och åklagarmyndigheten i Västerort, Stockholm.

I den här rapporten undersöks RVC:s betydelse för de våldsutsatta kvinnorna och för de samverkande myndigheterna. Med utgångspunkt i de våldstutsatta kvinnornas och de samverkande myndigheternas perspektiv, fördjupas bilden och förståelsen av verksamheten. Vad betyder verksamheten för de våldsutsatta kvinnorna? Vad betyder den för de samverkande myndigheterna? Hur kan man förstå verksamhetens utveckling ur ett organisationsteoretiskt perspektiv? Verksamheten analyseras med hjälp av nyinstitutionell teori.

Studien baseras på datainsamling som skett under tre års tid. Brukare, personal och chefer i de samverkande myndigheterna har svarat på enkäter och intervjuats.

Rapporten vänder sig till professionella, politiker och andra som är intresserade av samhällets stöd till våldsutsatta kvinnor. Utifrån dess tydliga organisationsteoretiska fokus är den också intressant för alla som arbetar med eller är intresserade av samverkan mellan olika myndigheter.

I arbetsrapportserien vid Ersta Sköndal högskola ges möjlighet att ge ut delrapporter, delresultat av större studier och aktuella kunskapsöversikter.